

Fikir Sanat ve Edebiyat Dergisi

KAFKAOKUR*

AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ · SAYI 23 · YIL 4 · OCAK 2018 · 8 TL

* ...ben edebiyattan ibaretim.

Petray
Petray '17

KAFKAOKUR
Fikir, Sanat ve Edebiyat Dergisi
“...ben edebiyattan ibaretim.”
Franz Kafka

Aylık Edebiyat Dergisi
Sayı 23 - Ocak 2018 - 8 TL
www.kafkaokur.com
f kafkaokur
@ kafkaokur
o kafkaokurdergi

İmtiyaz Sahibi
Gökhan Demir
Yayın Yönetmeni
Gökhan Demir
Editör
Merve Özdolap
merve@kafkaokur.com
Sanat Yönetmeni
Rabia Gençer
rabia@kafkaokur.com
Kapak Resmi
Tülay Palaz
tulay@kafkaokur.com
Arka Kapak Resmi
Rabia Gençer
Düzeltilti
Fatih Cerrahoğlu
Yayın Danışmanı
Baran Güzel
İllüstrasyonlar
Tülay Palaz
Filiz İrem Özbaş
Eren Caner Polat
Tayfun Yağıcı
Eriscan Türk
İletişim
e-posta: okurtemsilcisi@kafkaokur.com
Online Satış
kafkadukkan.com
bilgi@kafkadukkan.com
telefon: +90 530 727 15 23

ISSN
2148-6824
Yayın Türü
Yerel, Süreli Yayın
Baskı
İmak Ofset Basım Yayın
Tic. ve San. Ltd. Şti.
Merkez Mah. Atatürk Cad. Göl Sok.
No:1 Yenibosna, İstanbul
Tel: 444 62 18
Matbaa Sertifika No: 12531
Dağıtım
DPP: (212) 622 22 22
©Her hakkı saklıdır
Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve illüstrasyonlar elektronik ortamlar da dahil olmak üzere yazılı izin olmaksızın kullanılamaz.

Sizlere “zarafet” kelimesinin vücut bulmuş halini sorsam?
Bence birçoğunuuz Audrey Hepburn diyeceksinizdir.
Nitekim “zarafet” kelimesi bana her daim onu çağrıtırıyor.

Audrey’i kısaca en güzel özetleyen cümle
arkadaşı Martha Hyer Wallis'in söylemiş olduğu şu sözler oldu:
"Audrey, bir sürü insana kendinden bir şeyler verdi."

Zordur, seni ayrı tutmak şu cihanın dönüşünden
ölümün korkunç döngüsünden.
Kavgasından şu şehrin, gülmenen yüzlerinden.

Kara tenli insanların parlayan
gözleri gibi umutlu bir o kadar da özlem dolu kör geçmişim.
Yırtılan düşün peşinde zaman olmuş kendimden geçmişim,
ama ölüm göz kapaklarında çapak olarak kalmış.

Unutmaya soyunanların kanayan kıvrımlarına
Çıplak evlerin keskinliği değermiş
Giynelim ne varsa pişmanlığa dair
Yarayı aşk dışında pişmanlık iyi edermiš...

6

12

14

16

18

20

22

23

24

25

26

28

30

32

35

36

38

39

40

42

43

44

46

48

50

51

- 6 Audrey Hepburn** İpek Atcan
- 12 "Ben Benim, Ben Neysem Oyum..."** Merve Öz Dolap, Deneme
- 14 Gürültüde Çocukluk Etmek** Ece Temelkuran, Deneme
- 16 Büyük Yapıtlar Sözlüğü** Kemal Varol, Kitap İnceleme
- 18 Amcamın Gözükleri** İsa Hag Uygar Eskiciyan, Öykü
- 20 Pencere Kenarı** Sumru Uzun, Öykü
- 22 Keskin Ruh** Atılay Aşkaroğlu, Anlatı
- 23 Minik Kuş** Ezgi Ayvalı, Anlatı
- 24 Naftalin Kokusu** Ömer Okatalı, Şiir
- 25 Medeni İnsanlar Atlası** Nazlı Başaran, Şiir
- 26 Kentler ve Yazarlar** Ferit Güleç, Çizim
- 28 Tarihten Kadın Portreleri** Nur Kıpçak, İnceleme
- 30 Deli Adnan** Eray Yasin Işık, Öykü
- 32 Her Şey Benim Dışında Yaşıyor** Baran Güzel, Öykü Dizisi
- 35 Kanlı Beyaz Duvar** Emre Kırkpınar, Anlatı
- 36 Bir Ağaç Kadar** Cansu Cindoruk, Öykü
- 38 Kendime Ait Bir Oda** Esra Pulak, Aforizma
- 39 Bu Askerlik Bitmiştir** Melik Tahir Şaştim, Diyalog
- 40 İçselleştiremediklerim** Mustafa Silici, Deneme
- 42 Kışlık Düşünce** Bahri Butimar, Şiir
- 43 Açılığın Manifestosu** Eda Al, Şiir
- 44 Ölümden Önce** Enes Eroğlu, Anlatı
- 46 Woody Allen: Pardon Duvar mı Dediniz?** Doğukan Adıgüzel, Sinema
- 48 Modern Zamanlar Üzerine...** Oğuz Kaan Boğa, Film İnceleme
- 50 Rehargan** Nihan Özkoçak, Öykü
- 51 Turist Ömer Uzay Yolunda (1973)** Eriscan Türk, Film Alıntısı

BEN EDEBİYATTAN İBARETİM!

Gökhan Demir

Başladığım anda sonsuza uzanacak bir şey yaptığımı bilmiyordum. Sizi farklı kılan bir şey var dediklerinde cevabım hep aynı oluyor: "Adını hâlâ koyamadığım bir şey var evet," diyorum çünkü hâlâ arıyorum. Adını koyamıyorum, derler ya "su akar yolunu bulur" benimkisi de tam olarak bu. Herkes bir yerlere konduruyor dergiyi, kendince bir şeyler bulup kendince yorumluyor. Tabii haklı olarak bunu yapıyorlar ama ben hâlâ bekliyorum. Ne adını koyabiliyorum ne de konumlandırabiliyorum. Biliyorum bir gün gelecek ve kendisi söyleyecek bana adını. İnsanların ruhuna dokunabildiğimiz sürece zaten pek önemli görünmüyorum.

Tamamen edebiyatla alakalı olayların içerisindeyim. Benim için önem arz etmese de bulunduğumuz topraklarda çok önemli olduğu için (!) "derginin yönü var mı?, eğilimi var mı?, bir ideolojiye hizmet ediyor mu?", diye soruyorlar. Önce "hayır sadece edebiyat," diyorum sonra da "keşke bu soruyu artık duymasam," diyorum içimden. Edebiyat her şeyin üstündedir çünkü. Beslendiğim tek şey edebiyata olan inancım, edebiyatın arkasına sığınmak anlamında değil bu. Konu sadece edebiyatsa edebiyat odaklı işler yapıyor muyum diye sormalı. Edebiyata ve okuma oranına sağladığımız katkı, amatör yazarlara destek vermek, pek çok yazar adayını yazmaya teşvik etmek elde ettiğimiz sonuçlar arasında. Derginin bizi getirdiği noktada hedefimiz bir yayınevî kurmak, kitaplar çıkarmak. Önem verdigimiz bir diğer konu da çizerlere destek olmak. Çizerlere gereken değerini verilmemiğini düşünmekle beraber bunu aşmak için çalışmalar yaptığımı bilmenizi istiyorum. Sanatla iç içe olmanın vermiş olduğu kaçınılmaz sonuç; sanat ve edebiyatın içinde boğulmak istiyorum.

Peki neden Kafka? -KAFKAOKUR- Çokça sorulan soru. Kitap okuma alışkanlığı olanlar iyi bilirler, okur bir dönem sadece bir yazara yoğunlaşır fakat öyle bir isim vardır ki o, okur için her zaman önemlidir. Benim için ise bu isim Kafka'dır. Güncellliğini yitirmeyen eserlerin yazarı, yazınlarının üzerinden yüzyıl geçmesine rağmen Dönüşüm'ü, Dava'sı hâlâ güncel. Benim için okuma, araştırma, yazma hep Kafka'nın etrafında döndü. Kafka kendisini şöyle tanımlıyor: "Benim edebi ilgi alanları yok, ben edebiyattan ibaretim, başka hiçbir şey değilim, olamam." Yaptığım ve yapmak istediğim şeylerin en temelindeydi Kafka ve bu yüzden KAFKAOKUR olarak isimlendirdim dergiyi.

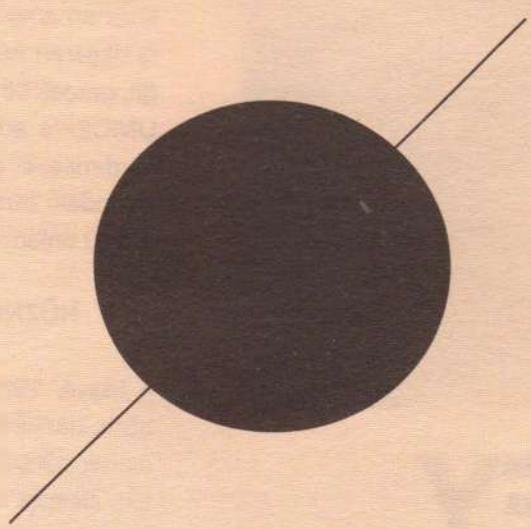
Bir blog olarak kurup yola çıktığım Kafkaokur artık dergi olarak devam ediyor yoluna. Derginin geldiği noktanın hakkını vermek için elimden geleni yapıyorum. Derginin ilk sayısı 2014 yılında çıktı ve 2018 yılına 23. sayımızla giriş yaptı. 2018'e girdiğimiz şu günlerde Türkiye'nin en çok okunan birkaç edebiyat dergisinden birisiyiz. Gece gündüz uyumadan okurumuza iyi ve özgün ne verebiliriz diye ekibimizle beraber çok çabalıyoruz ve çabalamaya devam edeceğiz. Özgürümüz, özgün işlerimiz pek çok dergi tarafından ilgiyle takip ediliyor ve pek çok dergi tarafından feyzalınıyor.

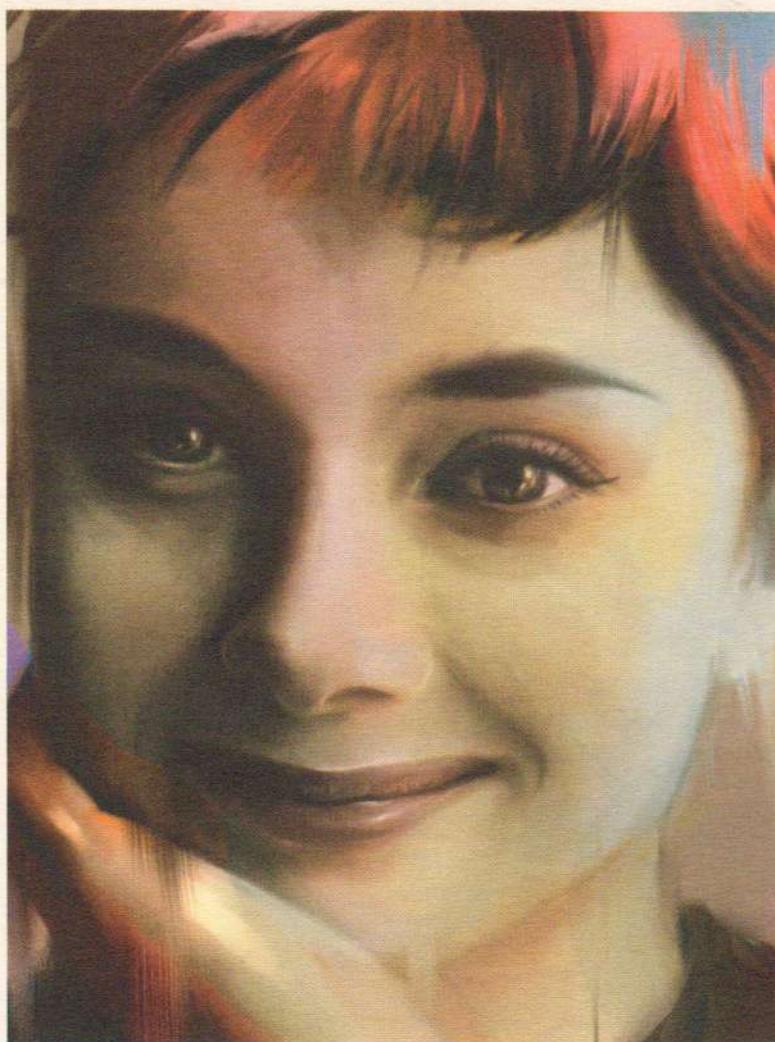
Yazımı bitirmek üzereyken şunu da eklemek istiyorum; aslında öncelikle derginin hikâyesini (nasıl kurdum, ne gibi yollardan geçtim, neler yaşadım) anlatmam gerektiğini düşünüyorum. Bir sonraki sayıda bunu, yani derginin amatör ruhunun hikâyesini anlatacağım.

Ve siz okurlarımızı çok iyi biliyorum. Bizi sîrf edebiyat dergileri ayakta durmalı diye alanlarınız olduğu gibi koleksiyon yapmak için alanlarınızın olduğunu, dergiyi en yakınındakine, en sevdigine hedîye edenlerin olduğunu, öğrencilerine sınıfta bir şeyler okutmak için bizi seçen öğretmenlerimizin olduğunu biliyorum. Kitapçıya girdiğinde KAFKAOKUR'un yeni sayısının gelmiş olduğunu görüp bağırarak yanına koşan okurlarımız olduğunu, altını çize çize, defalarca okuyan okurlarımız olduğunu biliyorum. Daha da fazlasını biliyorum, buraya sığmaz. Ne desem, ne kadar teşekkür etmeye çalışsam, yetmez. Hepinizin önünde tek tek saygıyla eğiliyorum.

Yeni yılda -ve her zaman- hayal kurmayı hayallerinizin peşinden koşmayı bırakmayın.
Ve okuyun, bol bol okuyun.

Sevgiler.

AUDREY HEPBURN

İpek Atcan

*Bir tarafım belki hep çocuk kaldı.
Ama bir yandan da, erkenden olgunlaştım.
Çünkü genç yaşta acı ve korkuya tanıştım...*

Zarafet nedir? Zarafet, hoşluk, güzellik ve inceliktir. "Ne kadar da zarif" diye tanımladığınız insanlar illaki vardır. Gerek bir tavırından, gerek bir jestinden gereksiz hayattaki duruşundan... Ne de güzeldir zarif insanlar ve ne kadar da azlardır aslında. Sizlere "zarafet" kelimesinin vücut bulmuş halini sorsam? Bence birçoğunuza Audrey Hepburn diyeceksinizdir. Nitekim "zarafet" kelimesi bana her daim onu çağrıştırıyor. *Breakfast at Tiffany's* (1961) ile akıllarımıza kazınan ama öncesinde de sonrasında da pek çok iş başarılı Audrey Hepburn sadece bir oyuncu değil, gerçek bir sanatçı ve hayatının büyük bir kısmını UNICEF'e adamış yardımsever bir insan. Peki bu yardımsever çiti piti kadının, sürekli gülen gözlerinin ardından hüzün ne? Hayatına şöyle bir bakınca o hüzünü anlamlandırmamak iştense değil...

HÜZNÜ GÖZLERİNİN ARKASINDA...

4 Mayıs 1929'da Brüksel'de doğan Audrey Hepburn, bankacı bir baba ile yazar bir annenin çocuğu olarak dünyaya geldi. Asıl adı Audrey Kathleen Ruston aslında ama kendisine 1948 itibariyle Audrey Hepburn demeye başlamış. Babasının işinden dolayı sıkça başka şehirlere taşınan Hepburn, bunun tek iyi yansımaları olarak birçok farklı dil öğrenmiş. Flemenkçe ve İngilizce başta olmak üzere ilerleyen yıllarda bunu İtalyanca, Fransızca ve İspanyolcayla desteklemiştir. Tüm o naifliğinin ardında, tuhaf şekilde faşist bir aileye sahipmiş Audrey. Britanya Faşistler Birliğini destekleyen aile, 1935'te babasının İngiltere'ye, fiilen o parti ile çalışmaya gitmesiyle parçalara olmuş. Esas hüzünü de o zaman başlamış işte, parçalanan bir aile! İki sene sonra annesi ile Audrey de İngiltere'ye taşınmışlar ancak bundan bir sene sonra anne ve baba boşanmış. Audrey Hepburn babasının yanlarından ayrılış sürecini bütün röportajlarında, "*Hayatımdaki en travmatik andı,*" diye anlatmış. Bundan yıllar sonra, 1960'ta ilk

kez yeniden buluşmuş Audrey ve babası. Dublin'de bulmuş onu. Her ne kadar babası ile hiçbir duygusal bağı kalma-mış olsa da ölümüne kadar maddi olarak desteklemiş onu. 1940'larda, öyle bir dönemde öyle bir yerdeymiş ki Audrey, kulağa İngilizce gelen isimlerin tehlike arz ettiği zamanlarmış. Çünkü Hollanda'da bulunduğu o dönemde, Hollanda Nazi iş-gali altındaymış. Tam o dönemde, kısa süreli de olsa *Edda van Heemstra* adını kullanmış. İşte bu noktada hüzün katla-narak artmaya devam etmiş.

1940'ların ortasında sessiz bale gösterilerinde yer alarak Hollandalı direnişçiler için yardım parası toplamaya başlamış. Gerçek 2016'da Airborne Müzesi'nden yapılan açıklama, o dö-nemde böyle aktivitelerin gerçekleşmediği yönünde ama Audrey'nin birçok yakını bu hikâyeleri dinlediklerini söylemiş-ler. Audrey'nin yeni hayatına geçiş yapmadan önce yaşadığı travmalardan bir tanesi de toplama kamplarına götürülen Hollandalı Yahudilermiş. O anları şu şekilde anlatır:

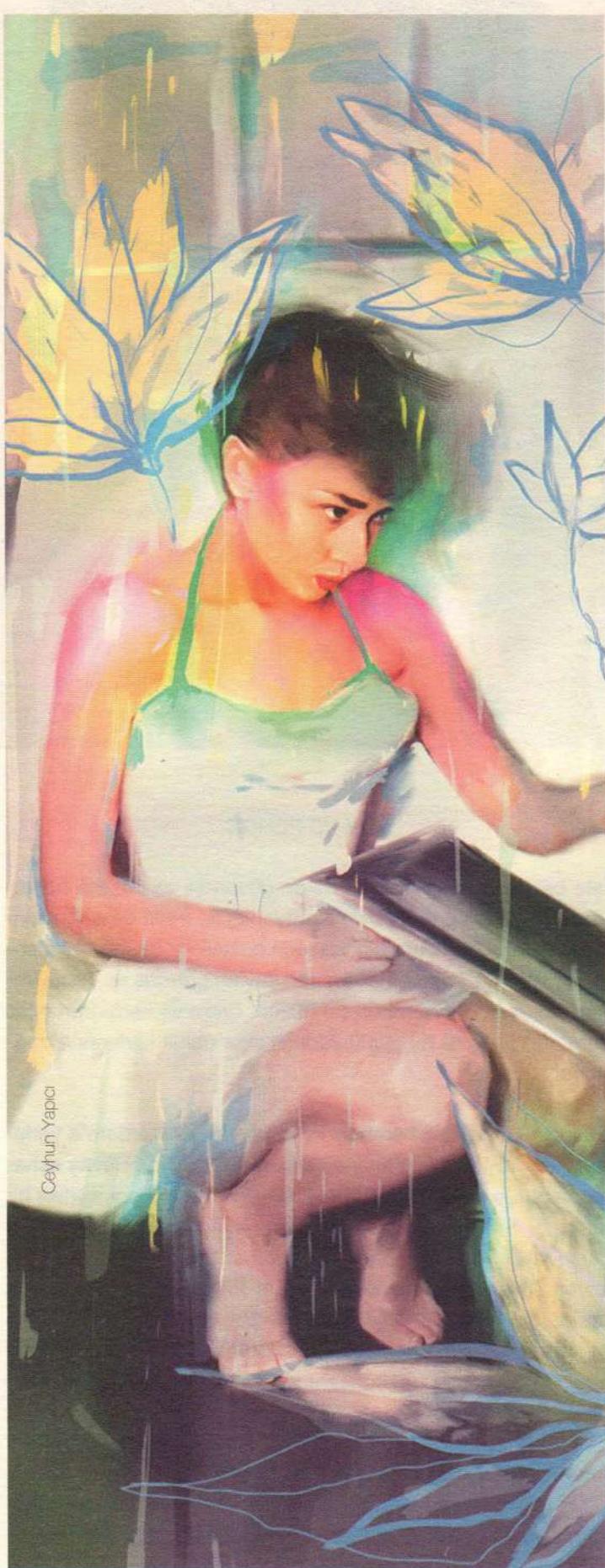
"Birden çok kez Yahudilerin vagonlara koyularak gönderil-diği istasyonda bulundum. Vagonların tepesinden bakan bütün o yüzleri gördüm. Platformun üzerinde ailesi ile birlikte duran bir çocuğu çok net bir şekilde hatırlıyorum. Çok soluk tenli ve çok sarışındı. Kendine oldukça büyük gelen bir mont giyiyordu ve o da trene bindi. Oradaki bir çocuğu gözlemeleyen bir çocuktum,"

IŞIK VE PERDE

İşte bazen o çok parlak gözüken gösterişli ve başarılı hayatların arka planı pek de öyle olmayıpiliyor. Belki de o yüzden- dir ki Audrey Hepburn gibi kişilerin gözleri bir başka sevecen-likle parlıyor. Çünkü onlar, en sert şeyleri görmüş ve deneyim-lemiş oluyor. Şimdi bütün bu hüzün, dram ve kederden çıkip zarafetin simgesi bu güçlü kadının oyunculuk kariyerine doğru yol alalım.

Savaşın bitmesiyle beraber, 1945 yılında Amsterdam'a yerle-şiyor Audrey. Bale eğitimine de burada başlıyor. Savaş esna-sında bütün mal varlıklarını kaybettikleri için annesi, varlıklı bir ailinin evinde yardımcı olarak çalışmaya başlıyor. 1948'de 19 yaşıdayken, Audrey ilk filmi *Dutch in Seven Lessons*'ta rol alıyor. O senenin sonunda da Ballet Rambert'tan burs alarak Londra'ya taşınıyor. Baleye çok hevesli ve yetenekli olmasına rağmen boyundan ve kilosundan ötürü başbalerin olamaya-cağı söylenilince bütün konsantrasyonunu oyunculuğa yönelt-meye karar veriyor.

Annesi çeşitli işlerde çalışarak Audrey'i desteklemeye çalışı-ken Audrey de çeşitli tiyatrolarda yer alarak kariyerinde emin adımlarla ilerliyor. Bir yandan da aralıksız olarak aldığı eğitimi-lerle kendini geliştirmeye devam ediyor.

Bu kadar çalışmanın meyvelerini hızlı topluyor Audrey. Cast direktörleri tarafından keşfedilmesi de çok uzun sürmüyordu.

1952 yılında yapılan *Monte Carlo Baby* filminde küçük bir rol alıyor. Paris'te o esnada filmin çekildiği otelde bulunan romancı Colette'in dikkatini cezbeden Audrey, Broadway oyunu *Gigi*'de başrolü kaptı. Uzunca bir süre provalara giden ve sır bu oyun için özel koçluk alan Audrey öyle bir başarı elde ediyor ki, başarısı oyunun bile önüne geçiyor. Eleştirmenler oyundan ziyade Audrey'nin performansından bahsediyorlar. Bu rolüyle hem ödül alıyor hem de Amerika'da turneye çıklarak toplam 219 kez oyunu sahneleriyor. O dönemlerde Audrey için "kariyerinde emin adımlarla ilerliyordu" dan ziyade "kariyerinde dört nala koşuyordu" desek yeridir.

Audrey'i, bütün filmlerini ve afişlerini toplayan ve ona cidden hayran olan arkadaşım müzik yazarı Çağlan Tekil'e soruyorum:

"İlk izlediğim filmi 'Roma Tatili'ydı. Televizyonda tesadüfen rastlamıştım. Öncelikle aksanı ve çocuksu tavrı hoşuma gitmişti. Ardından 'Breakfast at Tiffany's'i izleyip çok etkilenince tüm filmlerini toplamaya karar verdim. Son filmlerinden biri olan, Steven Spielberg'in yönettiği 'Always' filmini izlediğimde yaşlanmış olmasına rağmen hala zarif ve güzel olduğunu gördüm. Kadınlar için ikon ve rol model bir karakter olduğu aşikar. Erkekler içinse akıllı, komik ve zarif haliyle çok sevilen bir oyuncudur. Dönemdaşları Marilyn Monroe ve Rita Hayworth'un aksine hiç bir zaman bir seks ikonu olarak anılmadı. Yönetmenler tarafından tercih edilmesinin başlıca sebebi iyi bir oyuncu olmasıydı."

AUDREY'NİN DOĞUŞU

Yaptığı her işte başarılı olan Audrey, ilk büyük rolünü 1953 yılında aldı. *Roman Holiday* (1953) filminde yer alan Audrey yerine aslında Elizabeth Taylor düşünülüyormuş ama yönetmen Audrey'i görür görmez fikrini değiştirmiştir. Yönetmen William Wyler o anı şu sözlerle anlatıyor: "Aradığım her şeye sahipti, çekicilik, masumiyet ve yetenek. Aynı zamanda da oldukça komik biriydi. Audrey gerçekten büyüleyiciydi ve 'işte bu!' dedik." Audrey bu filmde sadece büyük bir rol almakla kalmadı. Normalde afişe, rol arkadaşı Gregory Peck kadar büyük yazılacak olan adı, Peck'in yönetmene, "Onun adını da büyük yazmalısın. Çünkü o büyük bir star olacak ve adı bu şekilde yazılsınsa ben bir pislik gibi görünceğim," demesiyle büyük yazıldı. Peki sadece bu kadar mı? Hayır. Bir de üstüne hem "En İyi Kadın Oyuncu" dalında Oscar BAFTA ve Golden Globe ödüllerini kazandı. Hemen sonrasında ardi arkası kesilmeyen filmler ve ödüller de birbirini izledi. 1954'te çekilen *Sabri-*

na, ona yine hem Oscar adaylığı hem de BAFTA'da en iyi kadın başrol oyuncu ödülünü getirdi. Filmlerle birlikte Broadway şovlarına da devam etti tabii. Ondine ile Tony Ödülleri'nde en iyi oyuncu ödülünü aldı. Bütün bu koşuşturmanın, başarının ve ödüllerin arasında Tolstoy'un aynı adlı romanından uyarlanan *War and Peace*'teki rol arkadaşı Mel Ferrer ile evlendi ama o konuya ayrıca değineceğim.

BREAKFAST AT TIFFANY'S BÜYÜSÜ...

Bunca başarı ve ödül arasında, bugünden geriye dönüp baklığımızda aklimiza en kazınan filmi hiç şüphesiz ki Breakfast at Tiffany's oldu. Filmin açılışında taksiden inişi, ağır ağır Tiffany'nin önüne doğru yürüyüşü, yüzündeki masum ifade ile kruvasanından bir ısrık alması... Ardından yoluna devam edisi... Orada gerek o sahnenin vermek istediği mesaj gereksesi tarihteki yerini sağlam bir şekilde aldı. Audrey bu film için,

"Ben içine kapanık bir insanım. Bu kadar dışa dönük bir kızı canlandırmak yaptığım en zor şeydi,"

diye anlatmış sonraları. Size tek tek filmlerinden ve ödüllerinden bahsetmeyeceğim tabii. Ama neden ikonik bir karakter olduğundan bahsetmekte fayda var. Neden hâlâ her yerde Audrey Hepburn posterleri görüyoruz? Veya neden hâlâ her yerde onun sözlerinden alıntılar yapılıyor? Çünkü o göz kamaştırıcı ve alışılmamış bir doğal güzelliğe sahip olmasının yanında tam olarak trendsetter. Her ne kadar yıllar öncesine dayanan bir trendsetterliği olsa da günümüzde bile hâlâ geçerliliğini koruyan bir öngörüye sahip. Eşit derecede hem çok iyi bir oyuncu hem de çok iyi bir dansçı. Bütün bu yeteneklerinin yanında birçok insandan sıyrılan özelliği, gerçek bir yardımsever oluşu, oyunculuk sonrasında hayatının tamamını UNICEF'e adamış olması.

BİRAZ DA AŞK

Birçok yıldız gibi onun da yer yer çalkantılı bir ilişki dünyası vardı. İki evlilik, iki çocuk ve dahası... Londra'daki ilk yıllarda tanıştığı James Hanson ile nişanlandı. Hatta buna *"ilk görüşte aşk"* dedi. Gelinliği yapıldı, düğün günü belirlendi ama kariyerlerinden ötürü çok ayrı kalacakları için Audrey son anda evlenmekten vazgeçti.

İlk çocuğuna sahip olduğu oyuncu Mel Ferrer ile *Roman Holiday* filmindeki rol arkadaşı Gregory Peck'in verdiği bir kokteylde tanıtıldı. Ondine'de beraber sahne aldılar ve ilişkileri o zaman başladı. *War and Peace*'te oynamaya hazırlanırken de evlendiler. Çocuk sahibi olmayı çok isteyen Audrey iki düşü-

gün ardından, üçüncü hamileliğinde işlerine bir yıl ara verdi ve 1960'ta ilk çocuğunu dünyaya getirdi. Tam hayal ettiği kalabalık aileyi kuracağının düşündüğü zaman iki düşük daha yaptı ve o dönemde yazınlara göre bu Audrey'i çok üzdü. Magazin gazeteleri ikilinin ayrılmak üzere olduğun yazarken Audrey bunu her fırsatta inkâr etti ve çok mutlu olduklarını söyledi. Ama maalesef ki söylenenler doğru çıktı ve ikili on dört yıllık evliliğin ardından 1968'de ayrıldılar.

Audrey aynı sene Akdeniz'de bir teknede arkadaşlarıyla tatil yaparken İtalyan psikiyatrist Andrea Dotti ile tanıştı ve ikinci evliliğini onunla gerçekleştirdi. Tekrar kalabalık bir aile hayali kurmaya başlayan Audrey, daha çok çocuk sahibi olup işleri bırakmayı düşündüğünü sık sık dile getiriyordu o dönemde. Bir sene sonra ikinci çocuğu dünyaya geldi ve ardından tekrar bir düşük izledi bunu. Dotti'yle iyi gitmeyen ilişkisi onu 1979 yılında *Bloodline* filminde beraber rol aldığı Ben Gazzara ile romantik bir yakınlaşmaya itti. Bu aralarındaki güveni yıktı ve bunun üzerine 1982'de on üç yılın ardından da Andrea Dotti ile yolları ayrıldı.

Resmi boşanma her ne kadar 1982'de olsa da, 1980'den ölümüne kadar Hollandalı aktör Robert Wolders ile beraberdi Audrey. İkinci evliliğinin sonlarına doğru bir arkadaşı vasıtasiyla tanıştığı aktörle yaşadığı ilişki için 1989 yılında yaptığı bir açıklamada, onunla geçirdiği dokuz senenin hayatının en mutlu yılları olduğunu, kendilerini evli gibi hissettiklerini ama bunu sadece resmi olarak yapmadıklarını söyledi.

İYİ NİYET ELÇİSİ AUDREY

Film kariyerini yavaşlattığı ve kendini çocuklara adamak istediği dönemde Audrey, yıllarca irili ufaklı yardım ettiği UNICEF'le bilfiil çalışmalarla başladı. Resmi olarak 1989 itibarıyla İyi Niyet Elçisi olarak atandı. Kim bilir belki de kendi çocukluğunда yaşadığı, kendini yaralayan ama hiçbir şekilde yardımcı olamadığı şeyler içindi bütün bu emeği. Tabii çocuk sevgisini de es geçmemek lazım...

İlk olarak 1988 yılında 500 kişinin açlıkla mücadele ettiği ve UNICEF'in yemek yardımında bulunduğu Etiyopya'yı ziyaret eden Audrey ardından da Türkiye'yi ziyaret etti. Türkiye için *"UNICEF'in kapasitesinin en tatlı örneği"* diyen ve *"askerler bize kamyonlarını, balıkçılar ise aşları taşımamız için vagonlarını verdiler. Gün kararlaştırıldığında tüm ülkeyi aşılamamız 10 gün sürdü,"* diye ekleyen Audrey, ardından da Venezuela ve Ekvador'a gitti.

Tabii sadece bunlarla da kalmadı. Kelimenin tam anlamıyla ölene kadar kendini UNICEF'e adadı. Ölmeden tam dört ay

AUD-
REY
HEP-
BURN

önce Somali'ye giden Audrey, "Etiyopya ve Bangladeş'te de kıtlığa tanıklık ettim. Ama böylesi bir kabus görmedim. Hayal edebileceğimden çok daha kötüsüydü. Ve buna hazır değildim," dedi. Bu çabalarından ve emeklerinden dolayı yaşarken ve hatta ölümünden sonra bile sayısız onur ödülü aldı Audrey ki eminim aldığı oscarların çok daha ötesinde bir değeri vardı onun için.

BİR YILDIZ KAYAR...

Maalesef ki her yaşamın bir sonu var. Bazıları fiziken yeryüzünde olmasalar da hâlâ, tüm dünyada aramızda yaşıyorlar. Tıpkı hâlâ hayattaymışçasına varlığını koruyan Audrey Hepburn gibi. Nadir görülen bir kansere yakalanan Audrey, dört ay gibi kısa bir sürede hayatını kaybediyor. Tam da UNICEF için Somali'ye gittikten sonra öğreniyor durumunu. Son Christmas'ını kutlamak için ailesi ile birlikte İsviçre'ye dönmek isteyen Audrey normal uçakla uçamadığı için uzun yillardır arkadaşı olan tasarımcı Hubert de Givenchy'nin ayarladığı ve içini çiçeklerle donattığı özel bir uçakla evine dönebiliyor. Ara sıra bahçesinde yürüse de bu kısa süreyi genelde yatağında dinlenerek geçiriyor ve 20 Ocak 1993'te hayatını kaybediyor. Cenazesinde sadece hayat arkadaşы Robert Wolders değil, eski eşleri ve çocukları da yer alıyor. Audrey göçtü gitti ama ardında unutulmaz filmler ve ders niteliğinde sözler bıraktı. Bu sözlerden onun hayatını belki de en iyi özetleyeni ile anmak istiyorum kendisini:

"'İmkânsız' diye bir şey yoktur. Çünkü 'imkânsız' kelimesinin içinde bile 'imkân' vardır."

AUDREY HAKKINDA AZ BİLİLEN GERÇEKLER

• Her ne kadar ailesi Nazi sempatizanı olsa da İkinci Dünya Savaşı sırasında direnişçilere yardımcı olmuş olması: Audrey'nin İkinci Dünya Savaşı sırasında aktivist tavırlarından biyografilerinde bahsedilse de ailesinin tam zitti bir hareket gerçekleştirmiş olmasına pek degeinmemiştir. Bir efsaneye göre bale performanslarından kazandıklarını biriktirip direnişçilere yardımcı oluyormuş.

• 1954 yapımı Sabrina filmindeki rol arkadaşı William Holden ile yaşadığı aşk: O dönemlerde evli olan ve çapkinliği ile ünlü olan William Holden'in eşi Ardis, her ne kadar bütün bunları tolere etse de, söz konusu Audrey Hepburn olunca işin rengi değişiyor. Nitekim William Holden, Audrey için eşini terk et-

meye hazırlanıyor. Ancak çocuk sahibi olmak isteyen Audrey, vazektomi ameliyatı olduğunu öğrendiği William ile hemen yollarını ayıriyor ve aile kurma hayaline daha uygun olan aktör Mel Ferrer ile beraber oluyor. Bir rivayete göre Holdenlerin evinde gerçekleşen bir partide de nişanlandıklarını duyuyorlar.

• Audrey Hepburn'ün Amerika başkanı John F. Kennedy'e Happy Birthday şarkısını söylemiş olması: Marilyn Monroe'nun John F. Kennedy'e söyledişi Happy Birthday şarkısını elbette ki duymuşsunuzdur. Peki ya ondan bir sene sonra Audrey Hepburn'ün söylediğini? Bu iki farklı karakterin ortak özelliği ikisinin de bekâr bir senatörken John F. Kennedy ile birlikte olmuş olmaları.

• Marilyn Monroe mu Audrey Hepburn mü?: Breakfast at Tiffany's'in yazarı Truman Capote, Holly Golightly rolü için ilk olarak Marilyn Monroe'yu düşünmüştür. Çünkü bir call girl olarak onun role daha uygun olacağına inanmış. Ama bir şekilde rolü Audrey almış ve rol birazcık ona göre şekillenmiş. Galiba iyi de olmuş ki film ikonik bir hâl almış.

• O bir EGOT!: EGOT ne midir? Emmy, Grammy, Oscar ve Tony ödüllerinin her birine sahip olmak demektir. Ve yeryüzünde bu ödüllerin her birine sahip olan sadece 14 kişi var. Onlardan biri de Audrey Hepburn.

• Hollanda'da bir lale tohumuna Audrey Hepburn adı verilmesi: İkinci Dünya Savaşı sırasında lale tohumlarıyla un yaparak beslenmek zorunda kalan Audrey Hepburn, 1990 yılında üretilen melez bir lale tohumuna kendi adının verilmesi ile hikâyesini tamamlamış gibi oldu. Hollandalı yetkililer bu güzelliği, hem kariyerine hem de UNICEF'e adadığı yıllarına bir takdir niteliğinde yaptıklarını dile getirdiler.

BU FILMLERİ MUTLAKA İZLEYİN

Roman Holiday (1953)

Sabrina (1954)

Funny Face (1957)

The Nun's Story (1959)

Breakfast at Tiffany's (1961)

The Children's Hour (1961)

Charade (1963)

My Fair Lady (1964)

How to Steal a Million (1966)

Yeni sayımız için kapak ismine karar verdığımızdan beri Audrey Hepburn hakkında pek çok şey izleyip okudum, araştırdım ve tüm bunların içinde beni en etkileyen ve bence Audrey'i kısaca en güzel özetleyen cümle arkadaşı Martha Hyer Wallis'in söylemiş olduğu şu sözler oldu:

"Audrey, bir sürü insana kendinden bir şeyler verdi."

Bu sözün karşılığını ve yansımalarını rol aldığı filmler ve oyular için canladırdığı karakterlerde, yaşamının ilk yıllarda onları terk eden babasına karşı olan bağıslayıcı tutumunda, hayatına giren erkeklerle yaklaşımında, çocuklarıyla başında, set arkadaşlarıyla ilişkilerinde ve ömrünün son senelerinde kendini içtenlikle UNICEF'e adayında görebiliriz.

Audrey, yaptığı tüm işlere kendinden bir şeyler katmış, temas ettiği hayatlarda iz bırakmış güçlü bir karakterdi. Onu yıllar sonra hâlâ benimseyip hissedebilmemizin, hatta tanıyorumuşçasına sevmemizin en büyük sebebi belki de budur. Hayatının erken yıllarından itibaren savaşa, açlığı, ölümlere, kayıplara şahit olan Audrey, babasının onları terk edişi ile hayatını ve seçimlerini etkileyeyecek bir travma daha yaşamıştı. Bu süreçte annesi de sevgi ve ilgisi ile iyileştirici olabilecekken duygusal olarak yanında olmayı pek becerememişti. Annesi ile ilişkisi yıllar içinde de pek gelişme göstermedi. Kızının çok iyi bir aktris olduğuna inandığı halde bunu ona karşı dile getirmiyor, duygularını paylaşmıyor, sert anneyi oynuyordu. Ona karşı hep mesafeliydi. Bu yüzdendir ki Audrey ilerleyen yıllarda, her zaman sevme ve sevilmeye aç olduğunu ve anne olmanın bu açlığı gidereceğine inandığını söylemiştir. Audrey'nin halkla ilişkiler konularıyla ilgilenen arkadaşı Henry Rogers onun, kariyerini ikinci plana atarak öncelikle çocukların ve eşiyle mutlu, huzurlu bir hayatı arzuladığını belirtir. Geçmişinden gelen "mutlu aile özlemi"ni vurgulayan bir arzudur bu. Anne olduğunda da, dediği gibi çocukların önceliği olmuştur. Bazı işleri onların geleceği adına kabul etmiş, eşiyle kötü giyen ilişkisine rağmen evliliğini onlar için sürdürmeyi denemiştir. Oğlu Sean okul çağına geldiğinden itibaren 8 yıl boyunca işlerine ara vermiştir. Çevresinden gelen bu durumdan sıkılıp sıkılmadığı ile ilgili sorulara ise şöyle cevap vermiştir: "Bence yaşamak ve en çok değer verdigimiz şeylere yatırım yapmak için zamana ihtiyacımız var. Ben oğullarımı büyütmeye değer veriyorum."

Sevgiye olan açlığı vebabasız büyümeyinin etkileri erkeklerle olan ilişkilerinde de gözlemlenebilir. Audrey, yirmili yaşlarında

"BEN BENİM, BEN NEYSEM OYUM..."

Merve Öz dolap

Audrey

her karara boyun eğecek biri değildi.
Zamanın kadınlarından farklı,
kendine has stilini var edebilmesi de
bununla ilgiliidir.

kendinden yaşça büyük erkeklerle birlikte olmayı tercih etmişti. Aynı zamanda hayatına giren erkekler hep baskın karakterli, ona rehberlik etmeyi bilen, hatta bazen sınırı aşın onun adına kararlar alan tiplerdendi. Tahminimce, babasız büyümüş olan Audrey'i, seçtiği erkeklerdeki baba figürünü çağrıştıran bu özellikler cezbetmişti.

Kendine kararlarında ve planlarında destek olacak erkekleri arzulasa da Audrey her karara boyun eğecek biri değildi. Zamanın kadınlarından farklı, kendine has stilini var edebilmesi de bununla ilgiliidir. O dönemin beğenilen kadınları gibi dolgun hatlara sahip olmadığı için sütyen takviyesi kullanması istenildiğinde veya küçük göğüslerini ve boyun kemiklerini vurgulayan bir elbise giyerken kolye takması önerildiğinde söyledişi: "Ben benim, ben neysem oyun..." sözü onun kendi farkını yaratmasının sebebinin vurgular niteliktedir. Doğallığı, sadeliği ve asaleti yeterlidir ve yıllar geçmesine rağmen unutmayan ve hâlâ beğenilen tarzı bu duruşunun eseridir.

Audrey, tüm filmleri içinde *The Nun's Story*'nin onun için özel bir yeri olduğunu belirtmiştir. Bazı açılardan Rahibe Luke karakterini kendine çok benzetmiş ve aslında yaşayarak oynamıştır. Karakteri canlandıırken onun kalbine ve zihnine girmiş, onu anlamaya çalışırken kendi içine dönmüş, ruhani yanını geliştirdiğini hissetmiştir. Sonunda Audrey'le iç içe gerek can bulan bir Rahibe Luke çıkmıştır ortaya. Aynı zamanda bu film - özellikle çektiği son iki sahnesi ile - babasını bulma isteğini tetiklemiştir. Yıllar sonra babasını tekrar aramaya başlamış ve sonunda bulmuştur.

Bu içsel yolculuğu ve sevgi vermeye olan isteği yıllar sonra onu UNICEF için çalışmaya yöneltmiştir. 58 yaşına geldiğinde anlamlı bir amaca hizmet etmek için adını ve ününü UNICEF yararına kullanmaya başlamış, 1988 yılında ise UNICEF iyi niyet elçisi olmuştur. Çevresinden çocuklar için yaptığı fedakârlıklara dair iltifatlar geldiğinde: "Fedakârlık, istemediğin bir şey için istediğin bir şeyden vazgeçmektir. Ben fedakârlık yapmıyorum, her an ödüllendiriliyorum," diye karşılık verirdi. Yaşamın anlamının ve amacının hayatı bir şeyler vermek olduğuna inanıyordu. Asla kibirli bir yıldız olmadı. Hatta oğlu Sean annesini: "Annem kendi ışığını göremeyen bir yıldızdı," diye tanımlamıştı. Ama hepimizin onun ışığını gördük; güzel, zeki, yetenekli, zarif, merhametli ve farklı bir kadındı Audrey. Hayatımıza ışık olabilecek bir şey söylemişti gitmeden: "Yaşamın zor anlarından nasibimi aldım ama tünelin sonda daima bir ışık vardı."

GÜRÜLTÜDE ÇOCUKLUK ETMEK

Ece Temelkuran

Birine çocukluk ediyorsunuz tabii. Çıraklıktır etmek gibi, öğretmenlik etmek gibi. Mesleğiniz o ailenen çocuğu olmak, o adamın, o kadının. Onu yapma-bunu yap, öpüçük, uyku, bağıntı, ninni, ter bezi, "sen bebekken" hikâyeleri dinleme, vitaminler ve durmadan büyümeye mecburiyeti... Gün ve gece işiniz var: Çocukluk ediyorsunuz hem de sırı birkaç hediye ve karın tokluğuna.

Manhattan o kadar gürültülü ki belki de gürültü orada doğup bütün dünyaya yayılıyor. Orada çok lüks bir ev. Büyük bir ev bu. Bir piyano var salonda. Dokuz yaşında bir oğlan çocuğu, sarişin, taburesinde oturuyor, müzik yapıyor ama ayakları değmiyor yere. Arkasında da kemanı var, daha onu da çalışacak bu gece. Sonra Mandarin ders notlarına bakacak, sonra İtalyanca. En son yatmadan tam on dakika önce "refleks matematik" ödevini yapacak Ipad'inde. Sabah kalkıp New York'un en iyi okullarından birine gidecek ve dün gece "eve gelen yazar" rolündeki benimle yaptığı "İrkçı olmakla ırk hakkında konuşmak arasındaki fark nedir?" röportajını okuyacak sınıfta. Profesyonel bir çocuk bu çocuk; sadece pazar günü 9'la 12 arasında bir oyun "randevusu" var, yetişmeye çalışacak. Birkaç gün geçirdim New York'ta bu çocukla. Sonunda

bir hediye almaya karar verdim ona, Enyd Blyton Gizli Yediler maceralarından birini aldım ona. O da bana bir sakız verdi karşılığında. Oturdu yanına, Şostakoviç çalışıyordu salonda. O kitabı bakarken ben de balon yapıp patlatıyordum ağızmda. Kocaman gözleri açıldı ağızımın içinden çıkan sese:

"Ne yapıyorsun öyle?"

"Balon."

"Nasıl?"

"Ne demek nasıl?"

"Balonu nasıl yapıyorsun? Anlatsana."

Şaka yapıyor sandım önce ama profesyonel bir çocuk bu, şakaya çok yer yok sıkışık ajandasında. Ve böylece on beş dakika anlattım ona nasıl balon yapıldığını. Gündemine aldı, yarın okul çıkıştı çalışacak eğer vakit bulursa. Gürültüde duyabilecek mi acaba ağızının içinde çıkan "pot pot pot" sesi?

Leyloş dünyada yaklaşık dört yıldır bulunuyor ama İspanyolca, Türkçe ve Amerika'da yaşadığı için İngilizce biliyor, hepini de ağızında şekerarmış gibi konuşuyor. Annesi Ortaçağ telli çalgılar uzmanı, Kolombiya'lı babası antropolog ve her iki

*“Sözlükler, iki dilin birbirinin tam olarak eşiti olduğuna dair
henüz kanıtlanmamış bir teori üzerinde durur”*

Ülkeyi de dünya haritasında gösterirken “anneanne” ve “ba-baanneyi” düşünüyor. Annesi Chopin çalarken piyanoda bana bir sabah, “Anne daha çok çal,” deyip resimli kitabını alıp koltuğa kuruluyor, onun da keyfi bu, muhtemelen her çocuk Chopin’le büyüyor sanıyor. Şokellalı ekmeğin yer gibi Mozart döneminden kalan bir piyanoda annesini dinliyor. Prenses şeylerini değil, Leyloş hayal kurmayı seviyor. Onunla odasında oturup arabaya binip İstanbul’daki anneannesini görmeye gidiyoruz, yolumuza geyikler, tavşanlar, kurtlar çıkıyor, hepsi ni alıyoruz arabaya. “Yazık çünkü” ve “Kalmasınlar soğukta”. Yemeğini yememiş Leyloş, annesi “Yememişsin, hadi yiyeşim,” dediğinde de “Yazık mı bana anne? Çok mu yazık?” diye soruyor. Leyloş gürültünün içinde kendini bir masal kahramanı sanıyor, soğukta kalmasın, üzümesin, yazık ona.

Washington’da ikamet eden Lulu iki yaşında. Adını muhtemelen gerçekten Lulu sanıyor. Babasının közlediği kestaneleri yarı yarı yiyoruz onla. En son boş kabukları araştırıyor ve bir tane bulup bana uzatıyor. Ne bulsa yiyor Lulu ve sonra tabii ki karnabaharı yemiyor. Resimli bir kitap aldım ona, kahramanları sayfalara kendin yerleştiriyorsun. Köpeği illa gölün içine koymak istiyor, yüzecek köpek. Kocaman ağaçların ara-

sında büyüyor, muhtemelen herkesin arka bahçesinde dev çınar ağaçlarından bir orman var sanıyor, sincaplar ve turuncu kuşlar. Başka bir ülkede olduğunu bilmiyor ve bu evin kapısından çıkışınca başka bir dil konuşulacağını. Türkçeyi belki kendi ailesinin dili sanacak ilk duyduğunda. İngilizceyi, başka aileler başka diller konuşuyor sanacak. Belki sadece gürültü gibi gelecek küçük kulağına.

Kötü kokmak için bir fiil var İngilizcede. Max Ali, kendisi bu gezegende bana “hala” diyen iki kişiden biri, onun Türkçesini soruyor aniden, bir hikâye anlatırken bana. “Kötü kokmak,” diyorum. Akıma Borges’in “Sözlükler, iki dilin birbirinin tam olarak eşiti olduğuna dair henüz kanıtlanmamış bir teori üzerinde durur” sözü geliyor. Gürültüde geçiyor o an. Kafasında giderek büyuyen bir sözlükle büyüyor Max Ali ve Can Luka, Atlanta’da.

*Devir/Dilsiz Kuğular zamanı için çıktığım ABD kitap turunda her gittiğim yerde çocukların ladydım. Çocuk turu gibiydi. Politika ve edebiyat konuştuğum kadar, belki daha fazla, çocuklarla oynadım. Amerika’da bana ev sahipliği yapan bütün çocuklara sonsuz teşekkürlerimle.

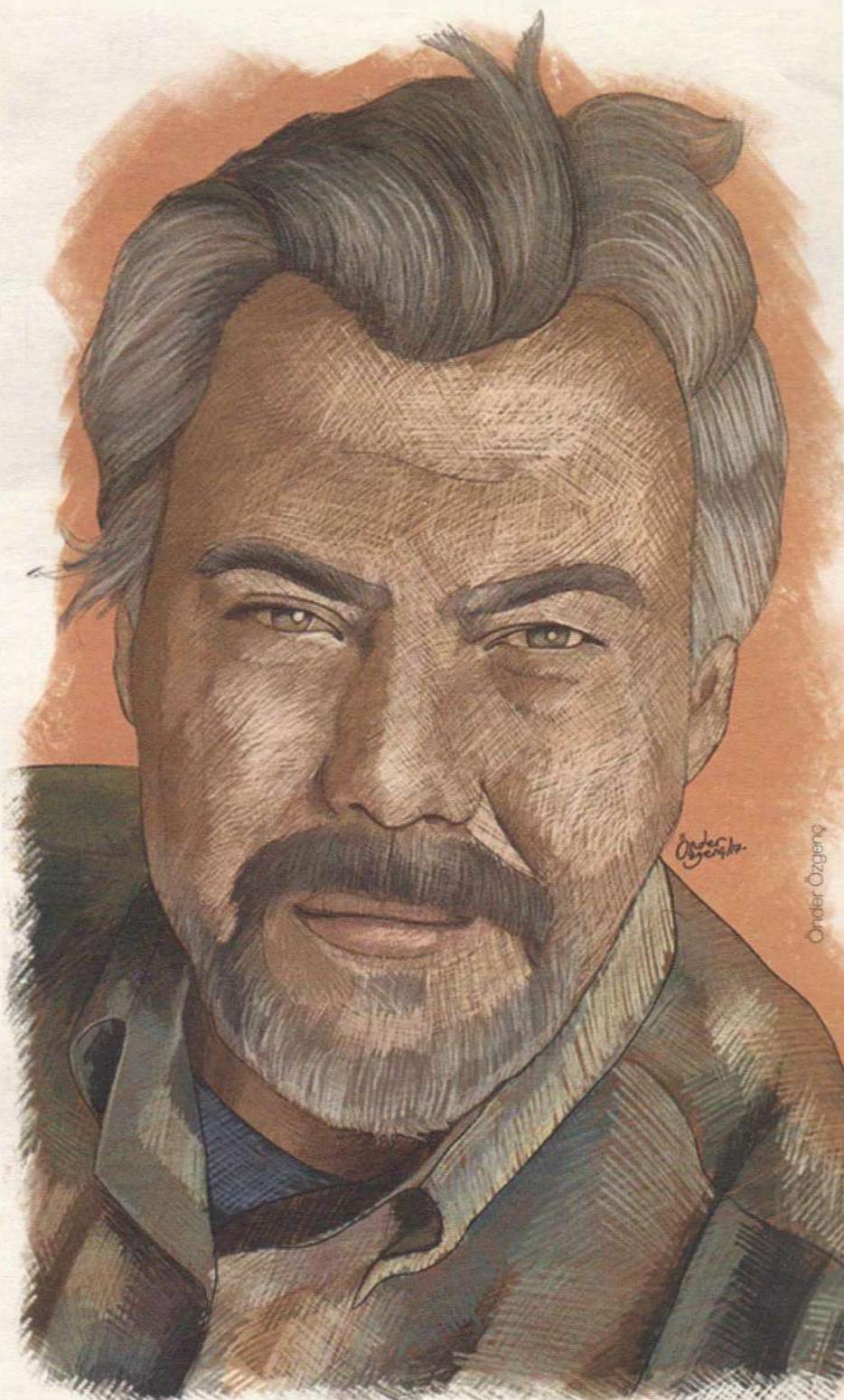
BÜYÜK YAPITLAR SÖZLÜĞÜ

EFRASIYAB'IN EKSİK HİKÂYESİ

Kemal Varol

İhsan Oktay Anar'ın, haklı ününü ilk iki romanı olan *Puslu Kitalar Atlası* ile *Kitab-ül Hiyel*'e borçlu olduğuna kuşku yok. Gerek bu ilk iki kitaptaki o büyülü geçmişin bir oyun olarak her seferinde yeniden kurgulanması gerek Anar'ın benzersiz dili gerekse de kimi felsefi meseleleri görünürdeki hikâyesinin zemininde hep dipten dibe işlemesi onun okur katında daha fazla ilgi görmesini sağladı. Keza okurların sonraki kitaplarında da Anar'a aynı ilgisi devam etti. Romanlarına taşınan farklı ilgi alanları, geçmişin günümüzle etkileyici bir şekilde kurgulaması, edebiyat tarihine unutulmaz roman kahramanları kazandırması, tek kelime Osmanlıca bilmeyen okurlarına dahi kitaplarında o benzersiz üslubu sayesinde Osmanlıayı sevdirmesi, dahası bütün bunları –sonradan biz- zat kendisinin biraz da alayçı bir biçimde söyledi- ği gibi– “palavra edebiyatiyla” harmanlaması sayesinde bu ilgi her geçen gün biraz daha büydü. Üstelik sadece metnin kendisiyle yakalanmış haklı bir başarı bu. Bir tek söyleşi veya imza günü yapmadan, özel bir fotoğraf vermeden, kitapla- riyla ilgili herhangi bir tanıtım kampanyasına hiçbir şekilde dâhil olmadan; bir yazar için ortalıkta görünmek kadar görünmemenin de bir tercih olduğuna, belki de tam tersinden bir görünme biçimine inanarak, sadece okurun ve edebiyatın ada- letine güvenerek yakalanmış bir başarı bu üstelik.

İhsan Oktay Anar'ın çeşitli kitaplarına dağılmış farklı ilgi alanları olduğu vurgulandı yukarıda. Kimi romanında teknik meselelerin, kiminde gemicilik, kiminde Mevlevilik, kiminde müziğin öne çıktıığı, hepsinde de bu alanlardan herhangi birine yabancı bir okuru bile tamamen kuşatan, tanık kılan bir meşguliyet silsilesi. Bazen denizler ortasındaki firtinalı bir yolculukta, bazen İstanbul'un eski sokaklarında kendisini çağırın bir sesin peşi sıra okurunu da peşinden sürüklernen bütün bu meseleleri her zaman iyi bir hikâye etrafında kur-

gulamak gibi bir başarısı da oldu yazarın. Her şeyden önce iyi bir hikâyeci olduğunu kanıtlarcasına Efrasiyab'ın Hikâyeleri adlı romanında ise bizzat hikâye sanatının kendisine yaslanır İhsan Oktay Anar. Bu kitap bir yıyla hem Binbir Gece Mâsalları'nın modern bir versiyonu hem de yazarın bütünüyle hikâye sanatına adadığı tek kitabıdır bir bakıma. Daha sonraları başka kitaplarla genişleyecek ana katman belki de...

Efrasiyab'ın Hikâyeleri, bir ölüm sahnesiyle açılır. Ölüm, meşhur bir kabadayının canını alacaktır. Kabadayı, "senin oyuna düşkünlüğünü biliyorum," deyip Ölüm'ü bir oyuna davet eder. Kabadayı kazanırsa, Ölüm ona fazladan yüz sene verecektir. Kabadayı en yakın arkadaşını eş olarak seçer ama oyun için Ölüm'e de bir eş lazımdır. Tam da o gün canını alması gereken Cezzar Dede'yi kendisine eş yapan Ölüm, nihayetinde oyunu kazanıp kabadayıyla arkadaşının canını alır ama kendisini borçlu hissettiği Cezzar Dede'ye de bir şans tanır. Ölüm, aslında o gün Uzun İhsan adında bir adamın daha canını alacaktır. Adamı yerinde bulamayınca, hazır gelmişken ömrünün son günlerini süren Cezzar Dede'nin canını almaya karar vermiştir. Ancak, Ölüm evden içeri girdiği anda Cezzar Dede'nin torunlarına hikâye anlattığını fark etmiştir. Torunlarını kandırarak dışarı çıkan yaşılı adam, Ölüm'e kumar masasında eş olmanın karşılığını, anlatacağı her hikâye için bir saat daha yaşayarak alacaktır.

Oyun ve hikâyelere meraklı olduğunu sezdiğimiz Ölüm, Uzun İhsan'ın canını alıncaya kadar Cezzar Dede ile yeni bir bahse tutuşur. İki sırayla bir hikâye anlatacak böylece bu hikâyeler aracılıyla hem ölümün vadesini uzatacak hem de bir bakıma ölümsüzlüğü yakalayacaklardır. Böylece, Cezzar Dede ile Ölüm, günümüzden otuz, bilemediniz elli yıl önceki "ülkemin" sokaklarında Uzun İhsan'ın izini sürerken birbirlerine hikâyeler anlatmaya başlarlar. Korku, ölüm, aşk, din gibi konuları kapsayan toplam sekiz hikâyeyi birbirlerine anlatırken de şehirdeki (selam, aden, meva, elhalid, makame, naim, heyvan ve Firdevs gibi) mahallerde dolaşır durur iki roman kahramanı. Sonradan anlarız ki bu mahalle adları cennetin katlarının adıdır ve Ölüm kendi hikâyesini çoktan anlatmaya başlamıştır bile.

Yazarın bütün romanlarında bir görünüp bir kaybolan kahramanı Uzun İhsan'ın peşi sıra anlatılan sekiz hikâye artık alışık olduğumuz bir oyun çevresinde kuruludur. Nitekim bir süre sonra, önceki hikâyelerde anlatılan kahramanları ya sokaklarda ya da başka hikâyelerde görmeye başlarız. Böylece oyun içinde başka bir oyun daha kurar yazar. Bütün çemberleri iç içe geçirip okurun asıl oyunu çözmesci bekler. Estetikle mizahın, felsefe ile tarihin, mistisizmin edebi terkibinden oluşan bir oyun.

Ama *Efrasiyab'ın Hikâyeleri*'ni önemli kılan başka bir husus daha vardır kanımcı. Gerek dili gerek zaman ve mekân seçimiyle çok eski zamanlarda geçtiğini tahmin ettiğimiz hikâyelerini olabildiğince "bu güne", "bu zamana", "tanıdık hikâyelere" doğru çeker yazar. Örneğin, Orta Anadolu'da geçen bir hikâyesindeki kahramanın aslında Süpermen, bir başkasının Kırmızı Başlıklı Kız olduğunu, bir diğer hikâyede Damdaki Kemançı müzikaline selam yolladığını; Kâbe için yollara düşen çikan köy imamının güneye gidecekken doğuya sapmasının asıl nedeninin Budizm'e geçmek olduğunu, imamın yanındaki deli çocuğun da bir rock şarkıcısı olabileceğini ancak çok sonra fark ederiz. Böylelikle İhsan Oktay Anar'ın hikâyeleri biçimce eski olmalarına rağmen modern bir hikâyeye dönüşürler. Göndermelerle kurulu bu benzersiz roman bir yandan post modern tekniklere göz kırparken diğer yandan da kökleri çok eskiye dayanan bir hikâye geleneğine bel bağlar. Yazar, hikâyelerinden bir an bile eksik etmediği bir ironi duygusu, durmadan yenilenen bir oyun kurma sevdası ve bize çok tanıdık gelen bir hikâye etme geleneğini bir araya getirerek benzersiz bir romana imza atar. Sekiz ana hikâyenin içine yerleştirilen onlarca yeni hikâye de düşünüldüğünde, bu kitabı baştan sonra hikâye etmeye adandığı çok daha iyi anlaşılacaktır kanımcı. Nitekim romanın bir yerinde Cezzar Dede, Ölüm'e şunları söyler:

"Sen yakasına yapıştığın her insanı korkak mı sanıyorsun? Yoksa ölümsüz olduğunu için korkusuzluğun sana mı mahsus olduğunu düşünüyorsun? Benim bu dünyada tattığım en büyük lezzet, hayat değil, insanlık. Her zaman olduğu gibi, şimdi de yaşıyor olmanın değil, insan olmanın zevkini çıkarıyorum. Anlattığım her hikâye için bana bir saat süre verdığın için sana müteşekkirim. Fakat şunu iyi bil, ben bu süreyi, yaşamak yerine hikâye anlatmak için kullanıyorum."

Sadece hikâye anlatmak için kullanılan bir ömrür. Yahut dinlemek için... Şüphesiz, birçok yönden etkileyici neden. Ama ortada hâlâ bir sorun vardır. *Efrasiyab'ın Hikâyeleri*'nde sekiz ana hikâyenin içine onlarca yenisini ekleyen yazar, kitabın adına taşınan Efrasiyab'ın hikâyesini hiçbir yerde anlatmaz. Romanın sayfalarını birer birer çevirdikçe bu hikâyenin anlatılmasını bekleriz heyecanla. Bütün hikâyelerini büyük bir titizlikle kuran İhsan Oktay Anar'ın bunu unutmuş olması düşünülemez bile. Kitabın sadece iki yerinde Efrasiyab adına rastlarız ama ne yazık ki beklenen hikâye bir türlü anlatılmaz. Kitabın matruk olduğu kadar büyülü anlatıcısına boşuna gönül koyuyoruzdur belki de. Kim bilir, belki de "Bidaz'ın Lanetı" adlı hikâyesinin yaşılı kadın kahramanı gibi, yazar da Efrasiyab'ın hikâyesini biz aç gözlü okurlarına değil, sadece en kıymetli, en has okurlarına anlatmaktadır.

AMCAMIN GÖZLÜKLERİ

İsahag Uygar Eskiciyan

Bu hikâyede üç kişi var ve bunlardan biri kesinlikle kahraman değildir. İlkı, kocaman aynalı gözlükleri olan bir amca; ikincisi, mahalleye yeni taşınan matematik öğretmeninin çok güzel kızı; Üçüncüsü ise amcasının aynalı gözlüklerinden kendi çirkinliğini tekrar keşfeden Hayko. Maalesef o bedbaht benim. Daha da kötüsü ikinci kişiye vuruldum. Hikâyenin felâket yanı ise amcamın bunu öğrenmesi oldu. Bundan daha kötüsü ne olabilir diye düşünürken amcamın karşılıklı olması ihtimal dâhilinde olmayan bu sevdanın müteahhitliğine soyunduğunu fark ettim. Beni yıkıp yerime Salinger inşa edebilecekse bu ilişki pekâlâ mümkün olabilirdi. Hatta bir Orhan Pamuk yüzü bile bu işi görürdü. Bu daha kolay olurdu. Ama o zaman henüz yüz nakli söz konusu bile değildi. Amcam ya beni iyi göremiyor ya da dündüada tip barışı ilan edildi sanıyor. Her defasında, yeni bir taktikle "bu iş tamam" diyerek ara sokaklardan beni Anahit'in karşısına fırlatıyor. Sonuç hiç değişmiyor, her defasında rencide edilip gerisineri gönderiliyorum. Amcama göre bu iyiye işaretti. Beni sevme ihtimali onun nefretinde gizliydi. İş onu bulup çıkarmaktaymış. Ee amcam ne güne duruyormuş. Amcam bunu inat haline getirmeseydi keşke. Ben böyle uzaktan eriyip gitmeyi zaten daha çok seviyordum. Artık çok geç.

Bir gün sabahın gelip beni evden aldı. Önce mahalle berberine götürdü. Amerikan tıraşı yaptırdı. Önerimi siyah kundura boyasıyla boyamasını söyledi. Berber Levon Amca bunu kabul etmedi, "ben yapmam" dedi. Amcam boyadı saçımı. Saçıyla beraber alınım da karalandı. O boyanın alınımın erken çizgilerine yazılması kader, silmek ise büsbütün kederdi. Gerçi bana kalırsa boya tenimden pek de kara değildi. Amcam berber çırğını tiner alması için hırdavatçıya gönderdi. Çırığın dükkândan çıkar çıkmaz kopardığı kahkahayı duydum. Haklıydı. Ben de olsam bu halde olan birisine gülerdim. Ama gel gör ki aynanın karşısında olmanın lanetini yaşıyordum.

Bilerek kaçardım aynalardan. Sebebi ise su götürmez çirkinliğim. Bir babanın uzaktan, bir annenin ise yürekten sevmesine yetecek bir çirkinliğim vardı. Zaten annem çirkinleri seviyor. Babamı sevmış olması yetmiyor, artistlerden de en çok Belmondo'yu beğeniyor. Annem tuhaf yaratık vesselam. Sevgiyi keşfinden beri, gözleri kör, kulakları sağır ve beynine de kan gitmiyor denilecek bir hastalık gibi güzelliği umursamıyor. Babam ise hep kendi tarafına ihanet eder. Bir filmde zencilere "pis zenci" diye bağırın zencileri andırır bu tutumu. Ne zaman konu sinemadan açılsa babam, "Belmondo mu, Frank Sinatra mı... O çirkinleri mi beğeniyorsun," diye itiraz eder. Çünkü kendini görmüyor. Ya bizim evde aynalar gerçekleri göstermiyor ya da babam aynalara iman etmiyor. Hâlihazırda aynalara inanan sadece bendum. Ortaya söylenen her "çirkin" lafinı kaftanım bilip üzerine alır ve başımı ağır çekimde öňüme egerdim.

Amcam alınmdaki kundura boyasını bir çaputa döktüğü tinerle silmeye çalışınca alınım feci şekilde kızardı. Tiner bende hemen kafa yaptığı için çok acı çekmedim. Aynada görmeye alıştığım korkunçluğa bir kademe daha eklenmiş oldu, o kadar. Berber dükkânından çıktıktı. Konfeksiyon gittik. Amcamın bir arkadasına aitti. Bana bir kot pantolon ve gömlek aldı. Giymemi istedî, eskilerini torbaya koydurdum. İkisi de lacivertti. Kendimi bir an Parliament kutusunda hissettim. Amcam arkadaşıyla biraz sohbet ettikten sonra çıktıktı. Kunduracıdan ayağıma göre bir şey bulmak zor oldu. Nihayet amcam pek memnun kalmamışsa da bordo bir kundura bulduk. Onun istediği ise kemerli, rugan ve siyah kunduraydı. Ayaklarına uyanmadı siyahlardan. Elimde eskilerimin olduğu poşeti sallayarak kocaman aynalı gözlükleriyle amcamı takip ediyyordum. Çaktırmadan öünden geçtiğimiz vitrinlerden kendi mi süzüyordum. Lacivert kıyafetlerimin görüntüsü bir ara bebek bisküvilerinin üzerine düştü, üç dükkân sonra aynı görüntü poşetlenmiş tavuk ölülerinin üzerinden geçti. Utanarak beğeniyordum kendimi ve yürüyüşüm değişiyordu. Amcamın adımlarına uydurmayla çalışıyorum adımlarımı. Onun gibi dimdik ve ahenkli yürümeye gayret ediyordum. Biraz sonra

keklikçe özenen karga gibi asıl yürüyüşümü unutacak ve amcınıkini de katıyen öğrenemeyecektim. O günün izi olarak yampiri yampiri yürümeye alıştım. Daha da düzeltemedim.

Ben yine bir vitrine düşen görüntümü süzerken amcam yüzünü bana çevirdi. O zaman kocaman aynalı gözlüklerinden yüzümü gördüm. Bu masalın nasıl biteceğine dair en sağlam ipucunu almıştım. Gülümsedi, "Cillop oldun, bu sefer kesin kabul eder." Bir çiçekçi vitrinine yansındı. Amcam durdu. Beni de durdurdu. Çiçekçiye girdi. Elinde spreyle parlatılmış, üzerinde sim boca edilmiş, jelatine sarılmış bir gonca gül vardı. Elime tutuşturdu. "Amca ama..." dedim. Zorladı. İki adımda bir amca ama'larımı devam ettim. Dinlemedi. "Utanacak bir şey yok" deyip duruyordu. Benimki utangaçlıktan değildi. Çiçek ölüsü taşıyorum, bu beni bitiriyor. Bunu nasıl anlatabilirdim ki ona? Çöp konteynerinin önünde bir gazoz şişesi fark ettim. Aldım. Yolumuzun üzerinde bir çeşme vardı. Oradan su doldurdum. Can çekişmekte olan gülü gazoz şişesine diktim. Jelatini sarıp öyle taşdım. En azından ömrü biraz daha uzayacaktı. Amcam onde olduğu için bunları fark edemedi.

Sokaklarına girdik. Nefesim kesildiğini hissediyordum. Amcam yakamı ve paçamı düzeltti. Saçımı yana doğru yatırdı, arkaları ise hafif yukarıya doğru kaldırdı. Evlerini karşısından gören bir yerde oturduk. Amcam o zaman gazoz şişesini fark etti. Kızdı. Ama ölecek, dedim. Dememle tokadı yüzümde gördüm. Diğer yanağıma da bir tokat indirdi. "Ha şimdi eşitlendi, yüzüne kan geldi" dedi. Bu delilikleri bırakmamı söyledi. Tamam, dedim, tamam. Gazoz şişesini evlerinin duvarına fırlattı. Şişe parçalandı. İki omzumdan tuttu. "Haydi, patates presim" diyeerek beni kapılarına doğru itti, az kalsın düşüyordum. O ise ara sokağa gizlendi. Bana genellikle böyle hitap ederdi. Ama böyle kritik bir anda bu hitabı, karşımı binlerce ayna koymasından beterdi. Anahit kapıya çıktı. Beni gördü. Bana doğru geldi. Parçalanan gazoz şişesine baktı. "Sen mi fırlattın?" diye sordu, burnundan soluyordu. Ağzımı açamadım. "Yine kekeleyerek adres mi soracaksın!" Cevap veremedim. Beni tepeden tırnağa süzdü. Elbiselerime dokundu. Yakamı silkti. "Konuşsana bir şey mi diyecektin?" diye çıktı. Elimden gülü aldı. Kisık sesle "Hemen suya koymazsan ölecek," dedim. "Tam bir salaksın, bir daha çıkma karşımı" diyerek gül elinde içeriye girdi. Kapıyı sertçe sürgüledi. Amcam mevzilendiği yerden çıktı. Yanna yürüdüm. "Ne dedi, ne dedi?" diye heyecanla sordu. "O da beni seviyormuş" dedim amcamın aynalı gözlüklerinden kendimle göz göze gelerek. "Çiçeğin çözümeyeceği bir şey yok" dedi. Amcam onde ben arkada çıktıktı sokaktan. Son defa bakmak istedim evlerine. Döndüm pencereden fırlatılmış çiçeği gördüm. "Artık ölmüştür o" Sesimin farkında değildim. Amcam "kim ölmüştür" diye sorunca sesli düşündüğümü anladım. "Çiçek" dedim "hem de bugün birkaç defa..."

PENCERE KENARI

Sumru Uzun

Sevgili Günlük,

İnsan bazen olur olmadık yerde bir dilek diler veya içinden bir şey geçirir. Sonra evren, o dileği gerçekleştirmek için insana fırsatlar sunar. İşte bu hikâye öyle başlıyor.

Akşam arabayla eve dönerken, dinlediğim müziğin etkisiyle hayatındaki rutinleri düşünüyordum. Uzaklardan göz kırpan şehrin ışıkları yaşılmışlıklarını belirtirken, onların sivrine kapıldım. Evden işe, işten eve gidip geldiğim günlere kısa bir ara vermek istiyordum. Gitmeliydim. İşten çıktığım bir akşam otobüse binip yeni günü farklı bir şehirde karşılamaya ihtiyacım vardı. O akşam vardığım yer yine evim oldu.

Ertesi gün sıradan bir iş günü sonrasında kardeşim aradı.

“Efendim.”

“Abla, bu akşam Çankırı'ya gelir misin benimle?”

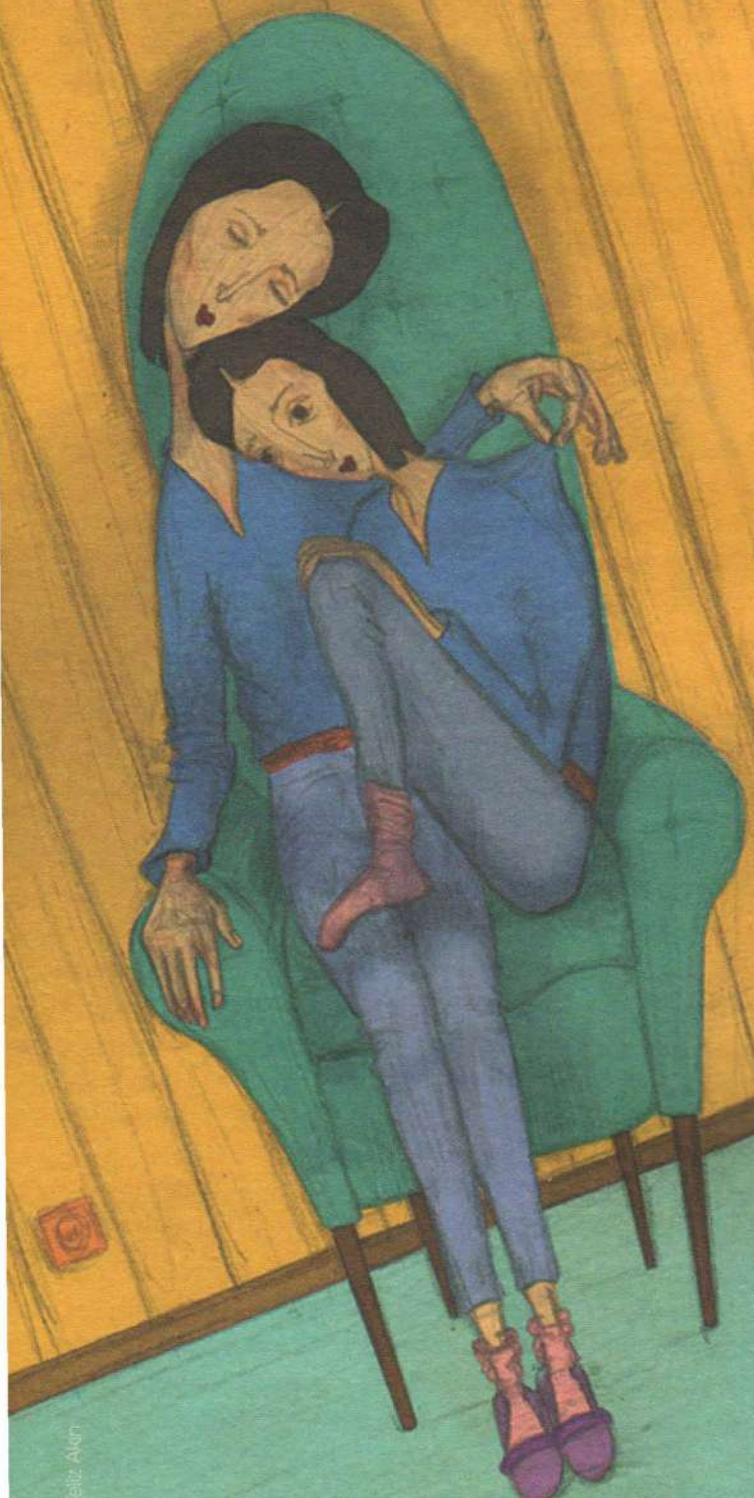
(Pardon, bu kadar çabuk mu?)

“Gelirim, çok isterim.”

İste bu kadar basit! Kız kardeşim Çankırı'daki üniversitede okuduğundan, orada kaldığı öğrenci evine gitmek için hazırlıklar başladı. Eve gidip sırt çantama bir günlük seyahatimde lazım olacak eşyalarımı koydum. İçimi tarifsiz bir heyecan sardı! Kız kardeşim üniversitesi kazandığında, onunla birlikte bir kez gitmemiş şehre bu defa farklı duygular eşliğinde gitmek için hazırlanıyorum.

“Biletler alındı mı?”

“Evet!”

Babam bizi terminale bıraktığında otobüsün hareket saatine otuz dakika vardi. Boş bulduğumuz bir yere oturduk. Yanımızda iki tane orta yaşılı hanım... Anlık bir sohbete dâhil olduk. Yolculuk başladı, dedim. İnsandan yola çıkip insana varmanın, varacağın noktanın bir duygusu olmasının güzelliğini hissettim. Yarım saatin nasıl geçtiğini anlamadık. Otobüsün hareket saati gelince ikisine de iyi yolculuklar dileyip otobüse bindik.

Yolculuk için seçtiğim, Miranda July - *Hiç Kimse Buraya Senin Kadar Ait Değil* kitabı çantamdan çıkardım. Kız kardeşim pencere kenarında oturup müzik dinliyor. Ben hakkımı kitap okumaktan yana kullandım. Öykü karakterleri ilk bölgümlerde beni biraz şaşırttı. Yazarın üslubuna ve dünyayı algılama tarzına alışmam kitabı yarılayana dek sürdürdü. Birkaç satır başına renkli not kâğıtlarıyla işaret koydum. Özellikle şu kısmını çok sevdim:

"Yaşamla ilgili kuşkularınız mı var? Bu kadar derdi çekmeye değil değimediğinden emin değil misiniz? Gökyüzüne bakın: Sizin için orada sokakta yürüken insanların yüzlerine bakın: O yüzler sizin için. Sokağın kendisi, sokağın altındaki toprak, toprağın altındaki ateş topu... Bütün bunlar sizin için. Sizin olduğu kadar başkaları için de. Sabah uyanlığınızda bunu anımsayın ve hiçbir şeyinizin olmadığını düşünün. Ayağa kalkıp yüzünüze doğuya dönün. Şimdi gökyüzüne şükredin, gökyüzünün altındaki her insanın içindeki işığa şükredin. Emin olmamanın sakıncası yok. Şükredin, şükredin, şükredin."

Derin bir nefes alarak içimden fısıldadım: Şükürler olsun! Gözlerimdeki ışığın her daim parlaması için emek veriyordum. İnsan olmanın önemi buydu! Akıl gücü ve kalp hissiyle hayatımızda bir denge kuruyorduk. İşığa tutunmalıyız.

Ben düşüncelere dalmışken yolculuğun sona erdiğini bildiren anonsu iştittim. Kitabı çantama koyup montumu giydim. Otobüsten indiğimiz anda farklı bir şehre adım atmak beni heyecanlandırdı. Eve gidene dek, kız kardeşimle konuştu. Bir bulutun üzerinde gibiydim. Hafiflik hissini ne çok özlemiştim! Telefonumu sessize alıp kız kızı geçireceğimiz geceye adım attım. Severe izlediğimiz dizinin birkaç bölümünü izledikten sonra da uyuduk.

Bu hikâyede en sevdiğim detaylardan biri alarmsız bir sabaha uyanmaktı. Sabah erkenden uyanıp işe gitmek zorunda değildim. Kahrolsun rutinler diyen isyancı iç sesime uyararak yatak keyfimi uzattım. Kız kardeşim okuldan geldikten sonra Buğday Pazarı Medresesine gidecektik. Bir saat sonra kalkıp çay demlemek için mutfağa gittim. Kayısı çayı demlerken, kapı çaldı. Gelen kız kardeşimdi. Tezgâhın üzerindeki kupa

sayısı birken iki oldu. Çayı içtikten sonra hazırlanmaya başladım. Güneşli bir gündü. Bu mevsimde güneşe aldanmak olmazdı, değil mi? Bu sebepten kat kat giyinip evden çıktık. İnsanların yaşadıkları şehirlere adapte olup o şehrin kültürüyle harmanladıkları duyguya ve düşünceleri her zaman ilgimi çekiyordu. Sokakta yürüken bir taksicinin durakta aceleyle çay içmesinden, esnafın günün temposuna göre yüzüne yansyan ifadesinden, ağaçların söylediği türkün ezgisinden şehri tanıtmaya çalışıyordum. Buğday Pazarı Medresesine geldiğimizde aynı gözlemi, leziz gözlemeler yapan kadınlar üzerinde de yaptım. Gözleme nereden çıktı diye sorma sakın! Rutinleri umursamıyorum, hatırladın mı? Yediğim gözlemleri anımsayıp bir saat fazla spor yapacağımı söz verdim. (İçimden!)

Kız kardeşimin aniden okula gitmesi gerektiğinden, medrese de tek başıma kaldım. Bir çay daha söyleyip not defterimi çantamdan çıkardım. Bahçedeki ağaçlarda titreyen yaprakları izledim. Çaydan bir yudum içip yazmaya başladım.

"Ağaçların yaprakları titriyordu. 'Son' kelimesinin hazinliği mi korkutuyordu onları? Tutundukları dala usulca veda edeceklerdi. Kurulan bir yaprak olarak, savrulmak mı istemiyorlardı? Oysaki çetin gelecek kiş mevsiminin habercisi rüzgârı uğultusu duyuluyordu. Yapraklar dallardan düşecek, rüzgâr onları süpurecek, kiş gelecekti. Yaprak doğaya karışacak, mevsimler dönüşecekti. Tıpkı hayat gibi!"

Cocuk geçmeden kız kardeşim geldi. Sohbet ettik, bir çay daha söyledik. Gitme vakti geldiğinde orada tanıştığımız insanlara teşekkür ederek yola çıktık. Tren Kütüphane ve cam seyir terasını görmeyi çok istesem de, zaman kısıtlı olduğundan sonraki sefere erteledim. Kısa sürecek bir otobüs yolculuğu için hazırladım.

Sevgili Günlük,
İki saat süren yolculuğumun ardından evimdeyim. Bir günlük hava değişimi bana iyi geldi. Nefes aldım! En keyif aldığım kısımlar tahmin edeceklerin üzere rutinlerin kabuğunu kırdığım anlardı. Bir kez kabuğunu kırdığında içinde yer eden ağırlıktan parça parça kurtuluyorsun. Sırtında bir dert kamburuyla, ruhunda çuval dolusu kırık hayallerin ağırlığıyla gittikten sonra yolculuğun ne anlamı kalır? Yollar uzayıp giderken, tek yükümüzün sırt çantam olduğunu hissetmenin verdiği rahatlık tarif ettim.

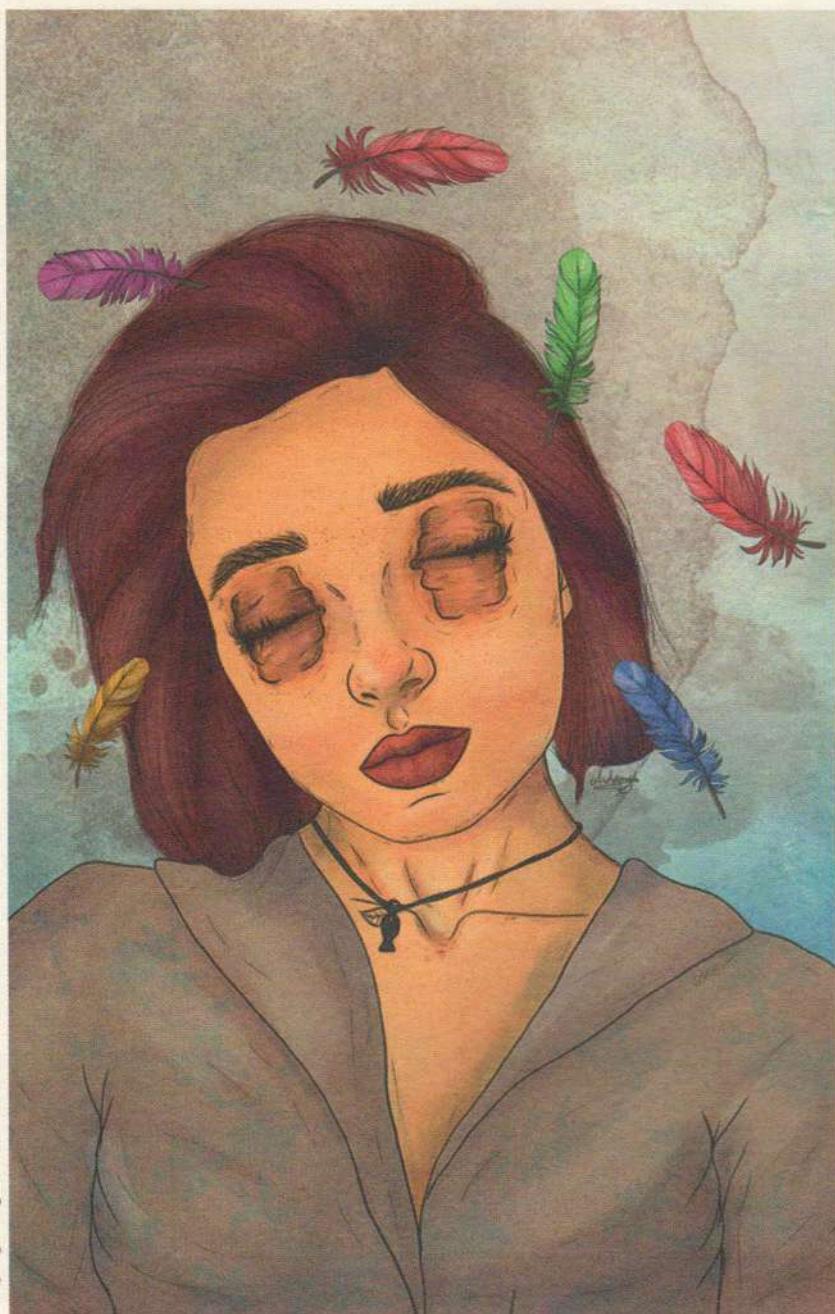
Unutma, insan nereye giderse gitsinlarındaki görünmez boş koltukta oturan yine kendisi oluyor. Yollar seni çağırıldığından adımını at! Alışkanlıklarını kısa süreliğine de olsa terk et, yeni insanlar tanı, akışa teslim ol.

Sevgilerimle!

Günün Şarkısı: Sia\Never Give Up

KESKİN RUH

Atılay Aşkaroğlu

Atılay Aşkaroğlu

"Ruhlar da kılıç gibi olmalı; dövüldükçe keskinleşiyor ve daha derin yaralar açıyor," demişti. Henüz ruju kadehe bulaşmamıştı. Daha çok içmesini istedi keskin ruhum, ondan bir iz kalması için. Göç edemeyen kuşlar, gidenlerin tüylerini taşırılmış gökyüzüne, bir iz kalması için. Dudak izlerini gömsem ruhuma şimdiki, bir kuş çıkar mı oradan; sana doğru uçup gelecek olan. Bir tüy bırakması için.

Uzun zaman olmuştı, göye yaklaşıp sıkıca sarılmayaklı. İçimde göç eden tüm güzel duyguların anısına. Uzun zamandır, bir mum yakıp gömüyorum toprağa. Bana yol göstermesi için. Tek başıma, ellerim cebimde yürüdüğüm karanlık sokaklarda öğrendim yalnızlığı. Aydınlansaydı, anlatacaklarımı kelimeler doğardı.

“... Bir kılıç, alacağı canların bedelini önceden ödermiş. Dövüle dövüle,” diye devam etti. Öyleydi belki de, ruhumuz dövüldükçe keskinleşiyor ve hayatı karşı olan bedelini ödüyordu. Fazla düşünmek istemedim bu konu üzerine. Söyledikleri, típkı anlatıldığı bir kılıç gibi kesiyor, canımı yakıyordu. Orada öylece duruyor ve ben ona ulaşamıyordum. Boş bir kadeh gibi, öylece tahta masanın kenarında dikiliyordum.

Uzunca bir sessizlik oldu sonra. Hiç bitmeyecek bir sessizlik. Tüm konuları dağıtip şarkılar söylemek istedim ona. Bir şarap kadehini tutma zarifliğiyle beline sarılmak, ‘son’un bittiği yere; ‘başlangıç’ın hemen öncesine dönmek istedim. Sarmaşıklar yükseldi tahta masanın kenarlarından. Parmaklarım solmuş yapraklara bulandı. Göz alıcı maviliğiyle bir gün karşısında, toprağa döküldüm. Bir mum açımda. Sönüklü, ciliz ateşiyle... Bir kuş konarsa göğsüme, onu yaktıktan korktum.

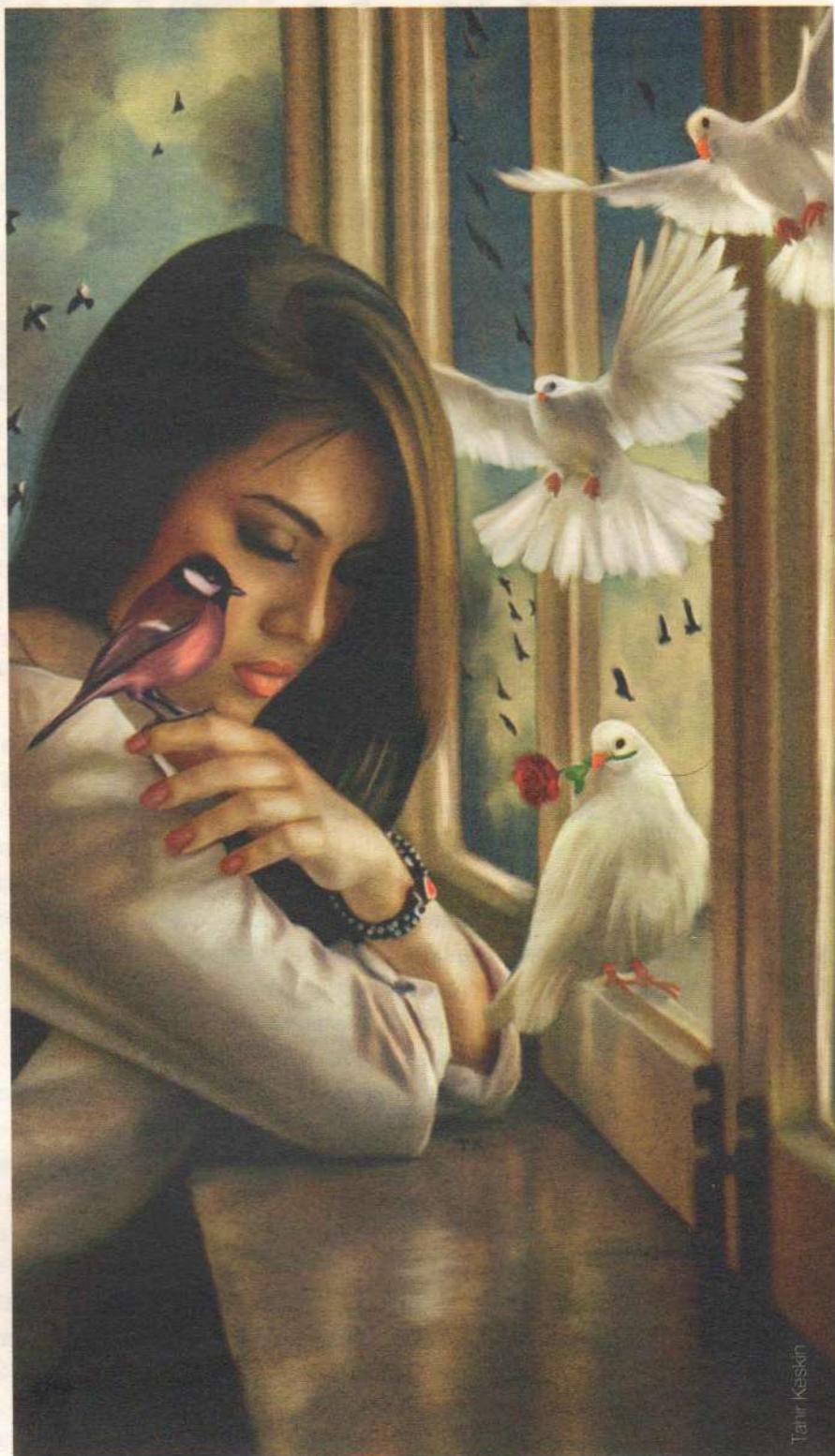
Sonra söndüm.
Yavaş yavaş...
Tane tane...
Kelime kelime.

MİNİK KUŞ

Ezgi Ayvalı

Penceremden sokağa bakıyorum. Hatırlıyorum gelişini. Duruşunu, bakıp gülmeyişini, yürüyüp giğisini. Penceremden sokağa bakıyorum diyorum ama baştan başa izliyorum boş sokağı. Ah işte ni-hayet oradasın. Gelmişsin yine. Diyorum ki sana, beni sev. Beni sar. Beni anla. Emin adımlarla yürüyorsun yine. Diyorum ki, bak ben çok yorgunum. Al bu başımı göğsüne yasla. Saçlarımı parmakla-rınlara tara. Dinle beni, anlatamam diyorum ben su-lar gibi, rüzgârlar gibi. Ben anlatmasam da sen bi-raz olsun dinle beni. Duruyorsun sokağın orta ye-rinde. Ah diyorum, yaşasın. Ben de tam burada durmuş sana bir şiir yazıyorum, duy diyemedik-lerimi. Ne oluyor? Yoksa yine gidiyor musun? Bak diyorum burada bir sürü kuş var, hava da karardı, hepsi birazdan kanatlanır uçarlar. Benim burada yüreğim burkultur, boynum büklülür. Terk edilmiş o minik kuş gibi kalırm burada – ki onu da biraz sonra bir kedi bulur. Hayat bu diyorum, hep böyle olur. Bakmiyorsun.

Ellerimi diyorum, al, uzatıyorum ellerimi pencere-den aşağı, al diyorum koy cebine. Ben ellerimden üşürüm bilirsın, sende kalırlarsa iyi olur, üşүunce tutarsın, ısıtrsın. Duymuyorsun. Ellerim yuvarlanıp düşüyor sokağın ortasına. Sesleniyorum. Gitme diyorum, gel. Gel hadi, israr ediyorum. Koşuyo-rum peşinden. Çocuk gibi tepinip ağlıyorum kim bilir ne zaman patlamış lambanın altında. Karanlı-ğın önünde son bir kez durup dudağının kenarın-dan hafifçe gülümsüyorsun. Düşman misin? Beni böyle görmeyi mi seviyorsun? Sinirleniyorum, geri dönüyorum pencereme. Sokak yine bomboş, ses-siz, karanlık. Üstelik ellerim de yok artık. Pence-remden sokağa bakıyorum. Güzel anıları hatırla-yamıyorum.

Tahir Keskin

NAFTALİN KOKUSU

Ömer Okatalı

(İşte öyle, uyandık o sabah
uyandık, saç diplerimizde kuyu dolusu kelimeler
o, dudaklarında birikmiş harf harf ter damlaları
sabah, gece olmaya çabalarken)

Kalplerimizde ağır bir naftalin kokusu
Sevişmeyi unutmuş iki insanın
-yalnızca yatmayı bilen iki insanın-
dokundukça şekilleniyor avuç içleri
dalkavukça sevdalarla,
yani samimietsiz öpüşlerle,
barbarca gülüşmelerle
Nezaketten kalan birkaç parça eski
çok eski hurçların en kuytusuna,
üç kapaklı bilmem neyin tepesine
Kahverengi bunlar,
tümü kahverengi,
ne varsa kahverengi
yeşili getirmiyor hiçbir yağmur

Vakitlerden birini hatırlattı bana bir vakit
Sen ve ben
başka kimse olmadan
-haydutlar kumarbazlar laf ebeleri
mahalle magandaları şu bildiğin kadınlar olmadan-
düşmedik mi kırılgan bir daldan o rüzgarda?
Yoksa yakmamış mıydı tenini utangaçlığın?
Kaç defa öldüm bu günahlarla
ben böyle cehennem görmedim
(Her şey olması gerektiği gibi yidi
o gecenin sabahında)

Sonra hepsini boşverdik bir başımıza
birkaç tren bekliyorduk birkaç vapur
birkaç bizi alıp götürecek aslında
Çünkü buralar kötü
buralar zift kokusu bataklık buralar
O çocuk boşuna eli cebinde gezmiyor
Bak şu kadın şu adamdan boşuna başka yöne dönmüyor
Ya asıldığımız duvar dahi bizi sevmiyor

ellerimizle ördüğümüz
Akrep ile yelkovandı duruşumuz zamanın akışına
-Günde yirmi iki defa üst üste gelir
birbirimize değmezdi-
buralar kötü bize göre değil

Ama biliyorum
biliyorum yastığın orasından burasından
yasa dışı bakışların
beni mahkumiyete asıl sürükleyen
Kaç çentik atyorsam tırnaklarımla günlerden aralık
mevsimlerden savan, aylardan pazartesi
Yüreğim eşlik eder
özgür kuşların kanat çırpışlarına
Ah şu kendimi bilmezliğim fiksizliğim
Ah benim yarım akıllılığım
-üstelik bir suçum yok iken-

O evin penceresinden beraber baktık
çamaşırları astık leke yoktu
bu sehpanın dantelini beraber ördük
Ağaçların kabuklarına beraber soyunduk
umutsuzluk giysilerimizle
o kartlaşmış kadına beraber selam verdik
Birkaç bir şey bekliyorduk
birkaç bizi alıp götürecek dedim ya

Öyle tuhaflık ruhumun kundularını çıkardım kapıda
-gelmedi hani gelseyi giderdik-
öyle sert çektim ardına bildiğim tüm raconların
-birbirimizi sevüp masaya oturduk kavrayamıyorum-
Biz bu çağın sesini duymayız
sahte aşkları geri kafallıkları süs bebeklerini bilmeyiz
-biber reçeli sürdürüm dilin yandi, ellerim sısladı-
Parmaklarının başına buyruk hareketleri
bir bıçak keskinliğinde korkuyorum
Zaten ben o zamanlar sular seller gibi
ben o zamanlar yerin yedi kat dibinde
gözlerinin parçalı bulutlu halinden
gökyüzüne düşüyorum

MEDENİ İNSANLAR ATLASI

Nazlı Başaran

Seni yazmak şu sayfalara,
 Seni anlatmak şu insanlara,
 çamurlu yollara, yabani otlara,
 Bahsetmek senden,
 Şu taş kalpli yobazlara
 Ne zordur sevdiğim.
 Zordur, seni ayrı tutmak şu cihanın dönüşünden
 ölümün korkunç döngüsünden.
 Kavgasından şu şehrin, gülmeyen yüzlerinden.
 Bilmezler sevdiğim,
 Sen bir çocuksundur
 ve ben seni bir çocuğu sever gibi severim.
 umudumla emzirir, acını acım bellerim.
 Bir dargin, bir barışık
 Tek kavgası sevda olan; sensindir,
 Sen bir babasındır,
 Bir dost, bir yol arkadaşı da aynı zamanda.
 Sevdiğim,
 Bak burası benim yurdum,
 Kıyılarını aşındırır deniz insandır sermayesi,
 Sokakları; gazetelerin üçüncü sayfa haberi.
 Kara bir uykudadır herkes,
 Diş geçirir şehrin baldırına hayat,
 Kanla sularlar toprağı ve kaosla beslerler çocukların
 Sınırları çizerler daha derin
 ve daha derin kazarlar mezarları
 Sevdiğim,
 Biz bu topraklara medeniyet deriz
 Bizler de bahsi geçen medenileriz
 Bereketli bir tarlanın hasat vakti
 Şölen masaları kurmak yerine birbirimizi yeriz.
 Yeriz genç kızlarımızı, oğullarımızı yeriz.
 Doğmamış çocuklara güneşe günah biçer,
 Kapılarını işaretleriz.
 Ama sevdiğim bizler özümüzde iyiyiz.
 İyiyiz severken, iyiyiz sabah uykudan kalkarken
 Toprağı koklarken, çiçekleri sularken.
 Bizden korkma sevdiğim.
 Bizler iyi insanızız,
 Yaşamak uğruna savaşırken.

PRAG

O dardan sığın gönmez mevada onunca dren et ve dñe... Dñe... Dñe...
bekle... Bekleme bile gerekten sakin ve yahuz da düğer ö gürz suracaktır kendini şa...
maskesinden sığınmak için boyka şerçetip yok, higer işte yararlanacaktır yakaşının dibine...

Yağmurda birek kendini, burak yağmuruń soluk olur mandunu delip
gescin ve her seye rağmen orada kat; seni onuzin şenazlığına
hücrelik dol gürneş timlik belli

Bonu kusturmak yakalayan bir şeyin, şana dokunmasa bile gerideye ya da
sonra kusuruyet olan şey, benim için size olabilir ya da tersi
yani içün masnayı şey, benim mezarım olabilir.

TARIHTEN KADIN PORTRELERİ

BİR CADİ, BİR DELİ, BİR ORTAK ACI

Nur Kıpçak

İnsan sürülebilir hatta imha edilebilir fakat fikir öyle değil. Fikir kafadan kafaya, devirden devire atlar geçer ve kendini gösterir.

Halide Edib

Yazar, İstiklal Savaşı'da onbaşı, öğretim görevlisi, siyasetçi olan ve nihayetinde sürgün edilen Halide Edib, Osmanlı Kadın Hareketi'nin onde gelen ismidir. Fatma Aliye ve Emine Semkiye'nin davasını devralıp kadın hakları mücadeleşini yeni kuşaklara taşır. Kadın ve erkek için eşit tahsilin ve aynı çalışma hayatının sadık bir savunucusu olur ömrü boyunca:

"Kadınlar ne yıldız, ne çiçek ne de yalnız edebiyatta mevzu olan mevhüm mahluk degildirler. Onlara yalnız şürleri tez-yin ettiklerine inandırıracak, çarpık fikirler vermektense, kendi mesai fikrinize hayatınıza muvazi bir terbiye vermeğe çalışınız."

Tanpinar, Türk edebiyatında 1908-1920 yılları arasındaki yeni Türk romanını Halide Edib'in tek başına temsil ettiğini söyler: O, hem Türk edebiyatı romanı tarihinde hem de kadın hürriyeti gibi davalarda büyük rol oynar. Sadece yazmakla kalmaz Halide Edib, meydanlara iner ve davasına halkı davet eder. Nezihe Muhiddin, meşhur Sultanahmet Mitingi'nden Bozkurt: Küçük Mehmet'in Romanı'nda şöyle bahseder: "Geniş meydanı dolduran halk bir insan, kalp, bir duyu halinde kürsüden göklere asılan siyahlar giymiş bir kadının temiz ve berak sesini dinliyor."

Kadınların toplumsal durumlarının yükselmesinde muazzam etkisi olan Halide Edib'in sesi o kadar gür çıkar ve çalışma alanında otoritesi öyle güçlündür ki aynı anda hem hayranlık hem de rahatsızlık uyandırır. Söz gelimi Tetkik-i Mezalim Komisyonu'ndaki görev arkadaşı Yusuf Akçura, Halide Edib'den "cadı" olarak bahseder. "İşin garib tarafı," diye yazar Halide Hanım, "sahiden de benim büyü yaptığımı inanıyorum." Cadılık; şifacı, düşünür, siyasetçi ya da yazar olan her kadının "asıl meslesi." Mevcut düzende elinin hamuruyla erkek işine karışıp yetmezmiş gibi bir de işleri yoluna koyuyorsa, kuşkusuz bunu, büyü yaparak başarıyordur kadın.

1925'te Terakki Perver Cumhuriyet Fırkası, Kemalist iktidarın gücünü dinsel muhalefetle sarsmak ve Mustafa Kemal'in hayatına kastetmek gereklereyle kapatılmış milletvekilleri idam

edilirken partinin kurucularından olan eşi Adnan Adıvar'la birlikte sürgüne zorlanır Halide Hanım. 1939'da yurda dönene kadar, on dört yıl boyunca sürgünde yaşar. Kemalist devrime ihanetin yüzü, kendi politik hırslarının kurbanı olarak bilinir hâlbuki sadece cesurdur:

"Dünyanın genel gidişi şiddet yönünde olunca şiddeti körücklemek cesaret sayılmaz, şiddete tek başına karşı durmak kuvvettir,"

derken olduğu gibi.

Halide Edib: 1950 yılında Demokrat Parti milletvekili seçilen bu öncü kadın, dört yıl sonra Cumhuriyet Gazetesi'ne yazdığı bir açık mektupla siyasi hayatına, on dört yıl sonra dünya hayatına veda eder. Bu yılların ıstırap içinde geçtiğinden bahseder, siyasi hayal kırıklıkları ve kişisel yasların ardından gelen içe kapanıklık, yalnızlık ve acı içinde.

Maksadımız kadını yalnız hayırkâr bir kadın bırakmak değildir. Ona bir vatandaş'a âid bütün vazife ve hakları da vermektir.
Nezihe Muhiddin

Osmanlı Kadın Hareketi'nin öncü kişilerinden biri olarak, Nigar Osman, Fatma Aliye, Emine Semkiye ve Halide Edib'in içinde yer aldığı "büyük kadınlar" kuşağının son temsilcisidir Nezihe Muhiddin. Fatma Aliye'nin *Hanimlara Mahsus Gaze-*te'de kadın yazarlar arasındaki birliğe çağrı yapması, Nezihe Muhiddin'de "kadınların vahdeti" düşüncesi ve siyasetine dönüşür. Kadınların birliği için yılmadan çalışmaktan kararlı olduğunu dile getirir her fırsatта ve nihayetinde "kadınlar birliği" ideali, 1924'te kurucularından olduğu "Kadın Birliği"nin isminden ifadesini bulur.

Nezihe Muhiddin'in yirmi romani, üç yüz kadar öyküsü, sahnenlenmiş piyesleri, operetleri ve filme alınmış senaryoları vardır. Kurduğu *Kadın Yolu* dergisinin aynı zamanda genel yayın yönetmenidir. Hiç durmadan kadın hakları için mücadele etmiş, soluklanmadan etkinlikler düzenlemiş bir kadın, ta ki 1930 yılına kadar. 1930'lardan sonra köşesine çekilmeye zorlanan Nezihe Hanım, bundan sonra lise öğretmenliğiyle ve kurgu eserler yazarak yaşamını idame ettirir. Hazin ki siyasi kişiliğinin uğradığı saldırılar sonucu, yazarlığının da üstü örtülür ve edebiyat tarihinden silinir, Kadın Birliğinden yürüttüğü

siyasi hak mücadelesi, Ankara'da hoş karşılanmadığından ötürü. Ne gereğivardı hitabetin, günün birinde bahsedilecek olan haklar için örgütlenmenin, başkalarının işine burnunu sokmanı!

Cumhuriyet tarihinde sesi gür çıkan kadınlardan olmasına ve ulusun inşasında aktif olarak rol almasına rağmen ne Halide Edib ne de Nezihe Muhiddin, Ankara tarafından hoş karşılanır: Muhalif kimliklikleri yüzünden hiçbir zaman "Cumhuriyet kadını" olamazlar. Kurtuluş hareketini kendi tekeline alan, kadını edilgen bir konumda tanımlayarak örgütlenmesini tehlikeli bir sosyal muhalefet olarak gören Kemalist tek parti yönetimine karşı etkin ve katılımcı kalmaya devam eden Nezihe Muhiddin ve Halide Edib, "erkek kardeşler cumhuriyeti"nin ası kızları, dolayısıyla küskünleridir.

Nezihe Muhiddin: Kadınlara seçme hakkı verilmeden on yıl önce siyasi hak mücadelesine başlayan; azimle yürüttüğü faaliyetleri göz dolduran fakat aynı zamanda göze batan; kadınları bir araya toplamasından, camilerde konuşma yapmak istemesinden rahatsızlık duyulan; ama gene de bir dönemin nabzını hitabet sanatıyla elinde tutan; Nigar Hanım'ın toplantı geleneğini sürdürün ve Fatma Aliye Hanım'ı vefatına kadar ziyarete giden bu kadın, 1958 kişisinde, yalnız ve unutulmuş, unutturulmuş olarak bir akıl hastanesinde vefat eder.

"Bugün olay, insan deliliğidir,"
derken haksız mı Julia Kristeva:

"Siyaset, özellikle öldürücü nöbetleriyle bunun bir parçasıdır. Hannah Arendt'in düşündüğü gibi insan özgürlüğünün geliştiği alan değildir siyaset; toplumsal, teknopreşirici ve öldürücüdür. Bu yüzden delilik, antisosyal, apolitik ve paradosksal olarak özgürlüğün alanıdır. Kamusal yaşam degersizleştir ve gerçeklikten vahim bir biçimde uzaklaşırken, zorunlu olarak siyasal olan yeni dünya gerçek değildir. Acılı bir yeni dünyanın gerçekliğini yaşamaktayız."

Not: Bu yazında dipnotlara yer verilmeyen kaynak olarak kullanılan eserler şunlardır:

Berkay, Fatmagül: Politikanın Çağrısı, İstanbul,
İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2011.

Durakbaşa, Ayşe: Halide Edib: Türk Modernleşmesi ve Feminizm,
İstanbul, İletişim, 2012.

Enginün, İnci: Halide Edib Adıvar'ın Eserlerinde Doğu Batı Meselesi,
İstanbul, Dergah, 2007.

Zihnoğlu, Yaprak: Kadınsız İnkılap: Nezihe Muhiddin, Kadınlar Halk
Fırkası, Kadın Birliği, İstanbul, Metis, 2013.

Fotoğraflar, Taha Toros Arşivi'nden ve Zihnoğlu'nun adı geçen ese-

DELİ ADNAN

Eray Yasin Işık

“Ne oldu evladım niye ağlıyorsun,” diye sordu annem. Ben hiçkırıklarına engel olamazken annem daha da meraklandı. Abim odadan çıkıp yanımıza geldi. İkisi de gözlerini bana dikmiş ne olduğunu anlatmamı bekliyorlardı. *“Adnan tükürdü,”* dedim. *“Buna mı ağlıyorsun, git yüzünü yıka,”* diyerek mutfağa döndü annem. Abim ise onun kadar sakin karşılamadı yaşıdıklarımı. *“Şimdi yandın, delilik sana da bulaşacak Eray,”* diye beni daha da korkutmuş, ilk travmamı yaşamama sebep olmuştu.

Yüzümü kaç kere sabunladığımı hatırlıyorum. Psikolojik rahatsızlıkların bulaşıcı olmadığını öğrenene kadar da akıl sağlığını gerçekten kaybedeceğini düşünmüştüm. Sonum Adnan'a benzeyecekti. Aslında Adnan'ın pek kimseye zararı yoktu. Ama herkesin gözünde deliydi o. Yaramazlık yapan çocukların eğer uslu durmazlarsa anneleri *“Seni Adnan'a veririm,”* diye korkutuyordu onları. Hakkında birbirinden farklı efsaneler dolaşıyor, neden aklını yitirdiği ile alaklı çeşitli hikâyeler anlatılıyordu. Çocukken en büyük korkum olan Adnan, büyüğükçe daha ilginç hâle gelmiş, delilik sıfatının altında taşıdığı kişiliği merak etmeye başlamıştım. Belki yüzüme yediğim tükürükle hastalık bulaşmamıştı ama aramızda farklı bir bağ olmuştu. Artık korkmuyor aksine eğlenceli buluyordum onu. Peşine takılıp onu kızdırın ve bununla eğlenen çocukların hemen arkasında ne tepki vereceğini merak ediyordum. Acaba ben ne kadar kızdırılmışım ki okkalı bir tükürüyü hak etmiştim.

Yaşım ilerledikçe sokaklarda amaçsız dolaşmadığını öğrendim Adnan'ın. Sırtında bir çuval; içi sabah boş akşam dolu olurdu. Ceket cebine topladığı bozuk paralar ile her dükkâna sorgusuz sualsız girer, kendi meşrebinde esnafı teftiş ederdi. Ahilik ve yâren kültürünün yaşayan son temsilcileri olan şehir esnafı, onu hoş sohbeti ile karşılar, cebine harçlık, çuvalına erzak koyup yollarlardı. Çayını içenin işlerinin açılacağı, Adnan ile birlikte dükkâna bereket gireceğine inanılırdı. Vakit namazlarında cemaat ile birlikte saf tutan Adnan, hiçbir cenazeyi de kaçırılmazdı. Tabutun biraz önünde elinde su bidonu ile yürürken sokakta oynayan çocukların, teypte kaset dinleyen gençleri, dedikodu yapan yaşlı teyzeleri uyarır; sanki bir geçit töreni gibi cenazenin saygıyla sokak aralarından mezarlığa ulaşmasını sağlırdı. Mevta mezara konulunca ilk toprağı Adnan atar suyunu en son o dökerdi. Gece olup yatsıdan sonra dükkân kepenkleri inince; Adnan yüklenir çuvalını, kimsenin bilmediği evine doğru yola koyulurdu. Şehrin tepesinde tarihi bir kale, eteklerinde ise gecekondu mahalleleri bulunurdu. Şehir merkezinden kaleye doğru çıkışken ahalinin de ekonomik durumu değişirdi. Apartman dairelerinin altında dükkân açan esnaftan topladığı erzakları, bu gecekondu mahallele-

rinde teker teker dağıtırdı Adnan. Kendisi elini sürmez, kimin neye ihtiyacı varsa çuvaldan o alınır, çuval başka kapıya yollanır. Adnan'ın getirdikleri ile sofralar kurulur, yemekler yenilir, başköşede ağırlanan Adnan *“anam bekler anam,”* diyecek gece olunca kaçip giderdi. Ertesi gün sırtında çuvalı ceketinde arada şıkıldattığı bir cep dolusu bozuk para ile mesaisine devam ederdi. Kâğıt paraları sevmezdi. Paranın miktarı değil şıngırışı mutlu ederdi onu. Bu yüzden ihtiyacı olmayan dağita dağita giderdi. Yılbaşında çocukların bacadan Noel Baba'yi değil, sırtında çuvalı Deli Adnan'ı beklerdi. Bir yardım ağı kurmuştu kendi kendine Adnan. Farkında olmadan... Ne ihtiyaç sahipleri kapı kapı dolaşarak el açıp ekmek dilenirdi, ne de yardım eden kime yardım ettiğini biliirdi. Yani sağ elin yaptığı hayırdan, solun haberi olmazdı.

Lokantacı Sefer Usta sabah ilk çorbayı Adnan'a içirmeden taş fırından çıkan taze ekmeği Adnan eliyle bölmenden şehir güne başlamazdı. Ekmek teknesini biraz geç açan Adnan'dan fırçasını yer, işini düzgün yapana karşı kaldırımdan öpücüük gönderirdi. Şehrin maskotuydu Adnan... İşi olanın dükkânını emanet ettiği, çat kapı valinin odasına giren, her cenazede saf tutan, soyadını kimsenin bilmediği, namıdiğer Deli Adnan... Bir sabah lokantaya gelmedi. Fırına da uğramamıştı... Anası merak eder diye gece eve dönmüşü ama bir daha uyanmamıştı...

Sokaklarda onu göremeyip haberi alanlar akın cenazesine geliyor, camii avlusunda insan kalabalığı ile dolup taşıyordu. Bütün şehir; zengini, fakiri, yaşlısı, genci, okumuşu, cahili oradaydı. Büyük bir kalabalık ile Adnan son yolculuguına uğurlandı. O günden sonra da başka bir yolculuğu başlادı Adnan'ın... Çocukken geçirdiği menenjî yüzünden adı Deli kalan Adnan, ölümünden yıllar sonra, yaşadığı şehirde Veli olarak hatırlanıyordu. Anlatılan hikâyeler, ölümünden sonra mistik bir hâl almış, bu kadar saf ve temiz birinin basit bir âdemoglu olamayacağına inanılmıştı. Kimi Arafat'ta onunla birlikte şeytan taşlamış, kimi kendisinden hemen sonra vefat eden annesinin cenazesinde görmüştü onu. Rüyalara giriyor hâlâ yardım edilmesi gereken adresleri gösteriyordu. Bir gece hem Eyüp Sultan'da dua ediyor, hem de yolda kalan hem şerisine yardımını dokunuyordu. Dara düşen kapısında Hızır olarak görüyordu onu.

Anlatılanların ne kadarı doğru ne kadarı hayal ürünü bilinmez. Bilinen ve benim görebildiğim tek gerçek, aslında Adnan'ın cenazesinde yaşanmıştı... Çuvalın içini dolduran ile içindeki lerle karnını doyuran, aynı hızda saf tutmuş, Adnan'la helalleşmişti... Bu kareyi oluşturmak için Veli olmaya gerek yoktu, deli bile olsan yeterdi...

HER ŞEY BENİM DIŞIMDA YAŞIYOR

Baran Güzel

Aslı Ekim

Sabaha kadar uyku girmeden gözüme. Odaya girip bakmaya bir türlü cesaret edemedim. Yataktan çıkamadım. Çünkü korku insanı olduğu yere sabitleyen bir kilittir. At banyoda homurdanıp durdu gece boyu. Ara sıra nallarının fayansta çıkardığı sesi duydum. O da uyumadı sabaha kadar. Başörtülü kadının nemli, çıplak ayaklarıyla parkede çıkardığı minik izleri gözümün önüne getirdim sık sık. Sonra Fatoş Hanım'ı gözümde canlandırmaya çalıştım. Kovboy şapkali kadını da. Kimdi bu insanlar? Ne istiyorlardı benden? Evren bir yerlerinden kanıyor, ortaya bütün dengeleri alt üst eden bir enerji çikiyordu sanki. Bir şeyler olması gereki gibi gitmiyordu. Sorun sadece benimle ilgili olamazdı. Hayır delirmiyorum, dedim kendi kendime. Delirmiyorum, delirmiyorum, delirmiyorum. Kendime birkaç tokat attım. Hiçbir şey benimle alakalı değil. Ben ömensiz, basit, kendi yörüğesinde dönmeye mecbur, sabit bir parçasıym kâinatın. Feleğin zararsız bir zerresiyim. Her şey benim dışında yaşıyor. Art arda yaktığım sigaralar odayı sisli bir orman gibi beyaza boyarken iki Camel Soft paketini suyu sıkanmış bir portakal gibi buruşturup attım. Tırnakları çatur çutur yedim. Yatacta bir sağa bir sola. Kendi etrafımı defalarca turladım. Kalkıp ışığı açmak bile imkânsız geliyordu. Yıllar beni kolayı başaramayan, zoru deneme-yen, imkânsızı düşünmeyen bir adam yapmıştı sanırım.

Birazdan odadan çıkacağım, diyorum kendi kendime. Ortalık aydınlanıyor nasılsa. Gündüzleri bütün cesetler zararsızdır, biliyorum. Pencereden, insana cesaret veren bir ışık giriyor içeri. Güneş, içimdeki varlığından epeydir şüphe ettiğim cesaretle beraber yükseliyor. Ayaklarım üşüyor, üst üste iki çorap giyorum. Çorapları giyince müthiş bir özgüven hissediyorum. Kalp atışlarım normale dönüyor sanki. Kapıyı hafifçe arıyorum. Ses var mı, diye dinliyorum. Belki de duyduğum, ete kemiğe değil de öylesine havaya sıkılan bir mermi sesiydi, diye geçiriyorum içimden. Dinliyorum. At homurdanıyor. Kapıya içерiden kilitliyorum hemen. Az sonra dış kapı çizirtıyla açılıyor, nal sesleri usulca evin dışına taşınıyor. At, bir hinci serbest bırakır gibi sertçe kapatıyor kapıyı.

Banyoya giriyorum aceleyle. Soğuk suyla, gece boyunca yüzümü kirleten korkudan arınıyorum. Titreyen ellerimi açıp kapatıyorum. Onları yumruk olmanın cesaretiyle sakinleştiriyorum. Oturma odasının kapısını açıyorum. Ayaklarım sessizce içeri girerken gözlerim kapalı. Sürprizi bozmak istemiyorum.

Gözlerimi olması gereken zamanda açıp bir belaya tanıklık ediyorum.

Kan yol olup akmiş. Kırmızı bir mermer gibi, basın yanına yapılmış. Üzerinde parlayan ışık pihtilaşmış.

Kurşun, basın arkasından çıkmamış. Sağ şakaktan girip sol şakaktan çıkmadan. Yumuşacık beynin içinde löp diye kalmış öyle. Kadının başörtüsü düşmüş. Bacakları ayrik duruyor. Altında siyah bir iç çamaşırı var ki, bakmaya utanıyorum. Bacaklarını birleştirip eteğini düzeltiyorum. Elim geçmişen gözlerini kapatıyorum.

Bu cesedi gömmeli ama nereye. Soru işaretçi için zaman yok. Dışarı çıkarsam biri görecek kesin. Polis molis bir sürü dert. Sorguydu, nezarethaneydi. Mahkemesiydi. Belki suçsuz yere ceza bile alabilirim. Geceyi kendi evimin dışında geçirme düşüncesi korkunç geliyor. Aylardır iletişime geçmediğim arkadaşları arasam mı diye düşünüyorum. Her şeye rağmen beni bu durumdan kurtarmak için elliinden geleni yaparlar. Telefonun rehberinde geziniyorum. Hiçbir şey olmamış gibi, içlerinden birini arayıp "*Kanka, bizimkileri topla. Hemen bana geliyorsunuz,*" demek istiyorum. Fakat bunu hangi yüzle, nasıl bir pişkinlikle yapacağımı bilmiyorum. Beraber türlü bâdireler atlattığım, bir ülkenin çöküşüne, bir gençliğin yok olusuna, bir sistemin tepetaklak devrilisine, türlü kıymılara beraber direnmeye çalıştığım arkadaşları eminim, bir arayışla her şeyi geride bırakıp bir saat içinde burada olurlardı. Telefonu cebime koyuyorum. Kazma kürek olacaktı bir yerde. Buluyorum.

Parkeleri sökmeye başlıyorum kibarca. Kazma ile patır kütür girmek yerine usulunce yapıyorum bu işi. Süpürgelikleri söküyorum, parkeleri kaldırıp özenle diziyorum, straforu yuvarlayıp kenara koyuyorum. Böylelikle zeminin üçte birini boşaltmış soğuk, küflü betona ulaşmış oluyorum. Böyle özenli davranışmanın sebebi bu renkte parkeleri bir daha bulama yacak olmam. Bütün evin parkesini yenilemek istemiyorum. Ne tuhaf, insan evinde bir ceset varken bile ince hesaplar yapabiliyor. Korkunç bir olaydan sonra bile hayat rutin akmak zorundadır. Aklinı korumanın en iyi yolu budur. Babamın öldüğü gün sakallarımı kesmiştim mesela. Evden çıkmadan önce dişlerimi fırçalamıştım.

Zemindeki beton tahmin ettiğimden daha sert çıkışıyor. Kazmanın sıvı ucunu bütün gücümle saplamaya çalıştıkça kollarım zonkluyor, kulaklarım uğulduyor. Birkaç santim derine indikten sonra yumuşak toprağa ulaşıyorum. Birkaç solucan, biraz da kurt hemen dans etmeye, havayla ilk kez temas et-

tiklerinden sevinçle oynasmaya başlıyorlar. Yerin altı da üstü gibi böceklerle, türlü yaratıklarla kaplı. Beyinlerimizde de örümcekler dolaşıyor biliyorum. Çürüme her yanımızı sarmış durumda. Kapı bir süre yumruklanıyor. Açılmıyor. Nefesimi içinde tutuyorum. Birazdan gider diyorum. Ses kesiliyor. Kazmayı tekrar kavrayıp havaya kaldıracakken kapının deliğine bir anahtarın girdiğini duyuyorum. Kilit mekanızması tıngırıyor. Otopark görevlisi içeri giriyor.

"Evde olduğunu biliyordum," diyor, *"Burnuma ceset kokusu geliyor geceden beri."*

Odaya girince şaşırıyor hiç. Yüzü içeri girdiğinde nasilsa cesedi gördüğünde de aynı. Mimiksiz, heykel ciddiyetiyle, cansız gözlerle bakıyor. Toz, toprak olmuş kanepeyi silkeleyip oturuyor. Sigarasını, gözlerini cesetten ayırmadan yakıp bana da bir tane uzatıyor. Alıyorum, yakmıyorum.

"Evinde at beslediğin yetmiyormuş gibi, bir de yerin altını üstüne getirmişsin," diyor. *"Ev sahibin laf etmeyecek mi?"*

"At beslediğimi biliyor musun yani?" diye soruyorum. Başörtülü kadını bacaklarından tutup çukura yuvarlıyorum. *"Ev sahibi anlamaz, parkeleri aynı şekilde dizeceğim."*

"Küçük bir şey değil ki gözden kaçın, at lan bu. Kocaman hayvan," diyor. *"Toprağı düzelttikten sonra beton dökmelisin. Yoksa parke nemlenir, bir boka benzemez yaptığın iş."*

"Delirdiğimi düşünmeye başlamıştım, hayal gördüğümü sanıyordum."

Çukura inip kadının başörtüsünü çözüyorum. Eteğini, bluzunu, gözlerimi kapatıp el yordamıyla sutyenini külotunu çıkarıyorum. Bu dünyaya çıplak geldi. O yüzden çıplak gitmeli. Öldüğümüzde yanımıza bir külot bile alamıyoruz ne yazık ki. Toprağı üzerine atmaya başlıyorum.

"Böyle düşünmen normal," diyor otopark görevlisi. *"Çünkü gerçekten delirdin. Herkes delirdi."*

Bütün kaygılarım Mordor'un sıcak ateşinde erimiş gibi rahatlıyorum. Demek diğerlerinden bir farkım yok. Demek hâlâ normallige parmak ucuyla da olsa dokunabiliyorum. Herkes gibi olmak, vasatlığın tüylü rahatlığında sırt üstü uzanmaktan daha güzel ne olabilir diye düşünüyorum. Kendi derdin gevşeyip göğsünü rahat bırakınca, başkasına üzülmek daha kolay geliyor. Dün gece evimde bir kadın intihar etti. O da yedi, içti, eğlendi, ağladı, seviştii, kapının önüne çöp çıkardı, bula-

şık yıkadı, yeni bir mont almanın keyfini yaşadı. Yeni çukur tamamen dolduğunda fazla toprağı çöp poşetlerine dolduruyorum. Kömürlükte çoktan bekleyen yarımtorba çimento ile yarımcuval kumu da sırtlanıp. Harç nasıl yapılır bilmem. Otopark görevlisi bir yerden mala bulmuş. Su istiyor. Ağzında sigarası, inşaat amelesi gibi karıyor çimentoyu suyla. Toprağı ezmek için üzerinde zıplıyor. Debeleniyor. Harcı ince bir tabaka halinde mezarın üzerine sürüyor. Zemin kururken nihayet bir sigara yakıyorum. Bir tane de otopark görevlisine uzatıyorum. Aliyor ama yakmıyor.

"Bu böyle olmaz," diyor, *"bunu yaptığıni elbet öğrenecekler. Hiçbir suç parke altında kalmaz."*

"Parkelere zarar vermedim ki ama."

"Ne demek zarar vermedin, bunlar yarın bir gün kabaracak. Ev sahibi fark ederse—"

"Abicim bırak şimdi parkeyi falan, ben bu çukuru hiç kazmamalıydım zaten. Onca derdin arasında bir de bu çıktı ya. Deliriyorum, vallahı deliriyorum."

"Evden dışarı çıktığın yok, ayda bir iki kere bakkala gittiğini görüyorum, bir de kapı önünde arada sırada sigara içtiğini. Hiçbir şeyden haberin de yok."

"Neyden haberim yok?" diye soruyorum.

Üstünü başını silkeleyip *"Gel benimle,"* diyor.

Otoparkın içindeki küçük kulübesine sokuyor beni. İzleniyor muyuz diye sağına soluna bakıyor tedirgin. Kulübenin arkasında bir kapı daha var. Kilidi döndürüyor, küçük bir bahçeye açılıyor kapı. Bahçenin etrafını saran yosunlu duvarlar delik deşil olmuş. Bir kedi toprağı eşeliyor. Otopark görevlisine

"Adın ne senin ya?" diyorum.

"Rasim," diyor.

Rasim kediye bir tekme savuruyor. Uzunca bir tümseğin önünde duruyoruz.

"Kadının biri yatıyor burada," diyor. *"Geçen hafta gömdüm. Kulübenin içinde kendini asmış manyak kari."*

KANLI BEYAZ DUVAR

Emre Kırkpınar

Bos, beyaz duvar... Uzunca daldığım günler gözlerimi kamaştıran ak renkteki duvak... Odaya epeydir uğramayan gün ışığı davetsiz misafirim o gün. Kapım sımsıkı kitli, yüregim ar- dına kadar açık umarsızca. Bir gülün adı kalmış defter arasında, bir sözün yarası en içerisinde. Kara tenli insanların parlayan gözleri gibi umutlu bir o kadar da özlem dolu kör geçmişim. Yırtılan düşün peşinde zaman olmuş kendimden geçmişim, ama ölüm göz kapaklarında çapak olarak kalmış.

Dizlerimi çeneme kadar çekip dalarken hayallere göcen güneşin ışığı vuruyor gözlerime acı acı. Kirpiyorum sizlayan gözlerimi. Ayaklarım çıplak, üstüm başım harap olmuş kızıl tan yerine benzeyen buğulu gözlerime engel değil beynim. Beynim ise sonsuz boşluğun habercisi ama hiç oralı değil te- nem. Hıçkırık diziliyken boğazima konuşmamak içten değildi. Konuşamaz olmuş bir lalin sevdasını anlatmak isteği kadar tutkulu ve imkânsızdı söyleyeceklerim.

Susmak, hiç konuşmamak bir seçimdi, ben bağıra bağıra susmayı seçtim her seferinde. Tıpkı ölmek gibi, can çıkarken çığlık çığlığına tanrıya vurgun olmuş bir ölü bedenin çaresizliği gibi bağırarak konuşamamak.

Bir taraftan dallar eğilirken güneşin önünde dünya esirgiyor- du havayı benden; can özüm bir damla suya tutkunken okyanusumun içinde ıssız bir ada gibi idi dudaklarım. Havadan mahrum, susuz kalmış körpece bir çiçek gibi tıptı.

Duvarlar, bana şarkı söylüyordu. İnce, renkli sesinden dinle- mek var ya duvarların şarkısını bir bülbülün haykırışıydı sanki. İpekten sesi bir tüy gibi tenime düşer yok ederdi beni.

Kana bulamak büyük bir korkuydu bu duvarları. Kirletmek öylesini kolay ki temiz oları; belki elini sürmek yetiyordu belki bir çift söz söylemek, canını yakmak yıkırdı onları. Sonsuz beyazlıkta ve ebedî kalamazdı ya insanoğluna göre duvarlar. Ya yıkmak gerekti dünyayı başına ya da haykırmak eksik yanını yüzüne. İnsanlar da kendine duvarlar inşa etmez mi her keresinde bile bile yıkılacağını? Bir tek nefrete meftun olmaz mı duvarların yüzü?

Yıkılır evet; duvarlarla birlikte insanlar da geçmişleri de. Yeni- sini yapmak öylesine güçtür ki yıkımın üstüne. Ne harç tutar ne renk eskisi gibi.

Süleyman Gültekin

BİR AĞAÇ KADAR

Cansu Cindoruk

Aysu Bekar

Güçlü bir kadın olmayı öğret bana.

Herkese ve her şeye karşı,

Mum direk ayakta durmayı göster bana.

“Güçlü bir kadın olmayı öğret bana. Herkese ve her şeye karşı, Mum direk ayakta durmayı göster bana.”

Dışarıdaki kar fırtınası biraz hafiflemişti. Gecenin dingin saatlerine girerken elimizde bir kahve kupası, uyku vaktimizin yaklaşmasını bekliyorduk. İlk mesai gününün telaşı ise şimdiden içimizi sarmıştı. Bir pazartesi günü dünyaya gelmediysem, o günü sevmenin başka hiçbir anlamı yoktu.

Kahve kupalarımıza su doldurup mutfağın bir köşesine bıraktık. Uykuya giden yolda birtakım hazırlıklar yapıldı. Şimdi her işimizi tamamlayınca gözlerimizi kapatacaktık. Bir sağa, bir sola döndük. Tam o uykuya ulyanıklık arasındaki incecik çizgide sallanıp dururken gürültüsüyle geceyi orta yerinden ikiye bölen telefonun sesine uyandık.

Ne zamandır beklediğimiz bir telefondu bu. Hemen ayaklanıp paltolarımızı geçirdik üzerimize ve kendimizi dışarı attık. Hava sıfırın altında bilmem kaç derecedeydi. Bir süre bu soğukta motoru çalıştırarak ugraştıktan sonra derhal harekete geçip yola koyulduk. O sırada haber ulaştırmam gereken birkaç dostu aradım.

“Bebek geliyor, telefonun başında olun. Hayır, hayır... Gelmenize hiç gerek yok. Evet, durumu iyiymiş. Şimdi kapatıyorum. Haber vereceğim.”

Hava muhalefeti nedeniyle hastaneye zor ulaştık. Öylesine heyecan ve korku içindeydik ki, önce arabanın anahtarını sonra da hastanenin içinde yolumuzu kaybettik. Doğumhane üçüncü kattaydı. Anneye giden yolda tırmandığımız merdivenleri, o güç bela koşturduğumuzu ömrümün sonuna dek unutmayacaktım.

Biz üçüncü kata çıkana kadar anneyi ameliyata almışlardı. Hiçbir sorun yok gibi görünüyordu fakat insan telaşa kapılıyordu işte. Doğum dedikleri şey, nereden baksan olağanüstü bir olaydı. Birdin, bir sabah uyandığında ise iki oluyordu.

Ameliyathaneye giden yolda önce müstakbel anneanneyi ve sonra babayı gördük. Birazdan birisi bir torun, diğeri ise ömür boyu sorumluluk sahibi olacaktı. Derken uzakta yeşillerin içinde bir kadın göründü. Elinde sanki bir paketle koşturuyordu. Yanından geçip gittiği herkes birer birer kadının peşine takıldı. Sonra bir sıra halinde ufak bir odaya girdik. Şimdi, duvarın kenarındaki kuvlöün içerisinde yeni bir insan duruyordu. Sanki ağlar gibi bir vaziyette, hafif morluklar olmuşmuş

uzuvalarını oynatıyordu. Şaşkıн insanlar olarak bebeğin başına toplanıp izledik. İlk birkaç dakika, içimizde herhangi bir his oluşmamıştı. Sonrasında gözleri dolan anneanneyi görünce bu işin muhakkak kutsal bir şey olduğuna inandık. Onları yalnız bırakmak için birer birer odadan çıkışken bir insan yetiştirecek olmanın ne büyük sorumluluk ve aynı zamanda ne eşsiz bir duyguya olabileceğini düşündük ancak tam anlamıyla tezahür edemedik. İnsanın hiç tatmadığı bir duyguya anlaması mümkün değildi.

Çiçeği burnunda annenin yavaş yavaş kendisine geldiğini öğrenince bu yeni ve küçük ailenin yanına geri döndük. Kucaktan kucağa dolaşan pembe suratlı bir kız çocuğu ve yüzünde cennetten bir yansıt beliren anneyi görünce epey duyugulandık. İçimizden biri “Çocuğun adını ne koydunuz?” diye sordu. “Başak,” dedi anneannesi. “Sağlam ve dimdik dursun...” diye ekledi sonra. Daha küçük bir insanı kucağında tutmayı bile bilmeyen yeni yetme annenin başucuna oturup birkaç kelam etmek istediğini belirtti. Her ikisini de elliinden öpüp sözlerine başladı.

“Annelik zordur,” dedi önce. “Uykundan feragat etmekle başlar, sonra zamanından... Hayat boyu sürecek olan bir fedakârlıktır bu. Yediğinden, içtiğinden bile sakınırsın. Hep telaş vardır içinde, zaman zaman da korku... Lakin en sonunda insanı en derin mutluluklara götüren de bu yoldur. Hem bir ağaç kadar olsan yeter, fazlası mühim değil. Meyvelerin rüzgârda savrulup ziyan olmasın diye elliinden tutsan yeter.”

Ardından belki dünya üzerindeki birkaç saatini yeni tamamlaşmış küçük insanın kulağına eğilip *“Sen de güçlü bir kadın olmayı öğrensen yeter... Herkese ve her şeye karşı mum direk ayakta dursan tamam, hayat bu kadardır zaten,”* diye fısıldadı.

Geri kalan saatler bu kadar korunaklı olmayacağından.

Kötü insanlar, yalanlar ve iftiralar sokaklarda kol gezecekti.

Önce kendi ayaklarının üzerinde duracak, sırtını yaslayacak bir duvara ihtiyaç duyarsa hanesindeki kadınlara koşacaktır.

Annesi ise görkemli bir yelken gibi onun için rüzgâra karşı savaşacak, daima teknesini alabora olmaktan kurtaracaktır.

-annem, anneannem ve öteki kadınlara...

KENDİME AİT BİR ODA

Esra Pulak

Zülfü
Öztürk

*Dinlen kalbim ve merak etme...

Yine seveceksin.

*İşte böyle sevgilim,
sensiz kalbim soğuk, kış kara...

*Her şey sana döner;
senin olan seni bulur,
senden olan sende kalır.

*Sizin sevme anlayışınız
bana uymuyor efendim.
Bundandır kınk kalbim.

*Bir duruşu olmalı insanın,
güneş gibi...

*Biz birbirimize
mısralarda geri döneriz

*Aramızdaki fark şu idi;
onlar beyin tüccarıydı,
biz kalp işçisiydik.

*Dışı serin,
içi sıcak bir kalp; seninki...

*Kış geldi, beyazladı zaman.

*Güle güle benim can'ım...
Her ayrılığımızda büyürüm ben de
sen gibi,
senin gibi...

Ne vakit yere sıkı bastım,
o vakit yerden yükseldim.
Hayal ettiğlerimi
gerçekleştirmek için
ihtiyacım olan tek şey,
kendime ait bir odaydı,
kalbim'dı.

BU ASKERLİK BITMIŞTIR

Melik Tahir Şaştim

M: Neden burdayım?**P:** Burası Rehberlik ve Danışma Merkezi. Tıbbi ve mesleki profilini oluşturucuz sizin dosyan için. Askerliğin boyunca psikolojik rahatsızlığın olursa da buraya geleceksin.**M:** Haa siz arızalıları RDM diye iskartaya ayıriyosunuz.**P:** Sayılır. Radyo, televizyon ve sinema mezunusun, doğru mu?**M:** Doğrudur komutanım.**P:** Ben asker değil, memur psikoloğum. Komutanım demene gerek yok. Pelin Hanım diyebilirsin. Askere gelmeden önce ne iş yapıyordun?**M:** Lahmacunculuk.**P:** Anlamadım?**M:** Bildiğimiz lahmacun?**P:** Yani sinema televizyon okumuşken neden lahmacunculuk?**M:** Ya ben televizyonculuktan nefret ederim zaten. Sinema yapımı dedim. Bizim memlekette sinema yapılmadığı için İstanbul'a gittim. Meğer Türkiye'de sadece zenginler film çekiyormuş. Ben de lahmacuncu oldum.**P:** Mesleğine lahmacuncu mu yazıyorum şimdî?**M:** Öyle yazarsanız beni yemekhaneye verirler. Askerliğimi binlerce askere yemek yaparak geçiremem. Senarist yazın siz.**P:** Pekiiii... Vücutunda kirilmiş bi kemik var mı?**M:** Kafatasında birkaç kırık var. Sol kolum kırıldı. Burnum da kırık. Bi' de sağ ayağimdaki tarak kemiklerimin ikisi kırılmıştı.**P:** Kaza falan mı geçirdin?**M:** Ergenlikte boks öğrendim, burnum o esnâ kırıldı. Gerisi kavga, dövüş, itlik, hergelelik. Mahallede çok dayak yedim ya küçükken.**P:** Daha önce psikolojik rahatsızlık geçirdin mi?**M:** Anksiyete bozukluğu, majör depresyon. Standart sancılar.**P:** Hiç ameliyat geçirdin mi?**M:** Sünnet sayılıyor mu?**P:** Ney?**M:** Sünnet ameliyat sayılmıyor mu?**P:** Yok canım, öyle olsa herkese yazmamız lazım.**M:** Bence yazın. Etinizden et gitti sonuçta.**P:** Ehehe. Yüzebiliyor musun?**M:** Boğulabiliyorum.**P:** Antidepresan kullandın mı? Kullandıysan hangileri?**M:** Lustral, Xanax, Cipralex falan... Bi' de şey, birkaç ay Faveri kullandım obsesif kompülsif bozukluk başlangıcı şüphesi var ama sonra o teşhis yanlış çıktı. Karışık biraz.**P:** Askere gelirken kullanıyor muydu?**M:** Bir yıldır kullanıyorum.**P:** Bulaşıcı hastalığın var mı?**M:** Bildiğim kadarıyla yok.**P:** Hiç intihar etmeyi düşündün mü?**M:** Muhakkak.**P:** Kan grubun ne?**M:** Onu bi' türlü öğrenemedim ya, denk gelmedi hiç.**P:** Dövmen var mı?**M:** Hayır.**P:** Hiç bedenine bilinçli olarak zarar verdin mi?**M:** Sekiz yıldır günde iki paket zarar veriyorum.**P:** Uyuşturucu kullandın mı?**M:** Antidepresan kullandığımı söyledim zaten.**P:** Uyuşturucu kullandın mı dedim!**M:** Yaanii eczane satılmayanlardan kullandın mı diye soruyorsanız bazı çalkantılı dönemlerde reçetelendirilmeyen bir takım kimyasallardan maddi ve manevi destek aldığımı onaylayabilirim.**P:** Çok politik oldu.**M:** Kişinin kendile ilgili kurduğu tüm cümleler politiktir.**P:** Spor yapmana engel olacak fiziksel bi yetersizliğin var mı?**M:** Göbeğim.**P:** Ne kadar rahatsın ya. Askerler burda gerilir normalde.**M:** İnsan ne yapacağını bilemediğinde gergin olur. Her an yalan söylemek zorunda kalacakları sorular sorabilirsiniz diye geriliyorlar. Yalan söylemesinler diye soruları farklı sıralamışınız zaaten. Yalanın bana kazandıracağı hiçbir şey göremiyorum şu an.**P:** Zeki adamsın.**M:** Rica ederim. Değerlendirme bitti mi?**P:** Şimdilik bitti. Yakında bölüğünüzü gelip doldurmanız gereken formlar vericez.**M:** Eee, nedir sonuç?**P:** Bence sağlıklısın.**M:** Nasıl ya? Ne sağlığı? Depresyondan şiddetli geçmişime kadar neler neler anlattım. Bana nasıl silah vereceksiniz?**P:** Silahın sorumluluğunu taşıyacak kadar aklı başında birisin.**M:** Lütfen bana silah verdirmeyin, ben silahtan nefret ederim.**P:** Çıkabilirsin.**M:** Pelin Hanım bence şu an çok büyük bi hata yapıyorsunuz!**P:** Çıkarın şunu!**M:** Aşk olsun Pelin!

İÇSELLEŞTİREMEDİKLERİM

Mustafa Silici

Pişman Misin?

Elbette. Şöyledir bir geriye dönüp baktığın zaman büyükten küçüğe sıralarsın pişmanlıklarını. "Keşke" dersin. Fırsatın olsa, bir an bile düşünmeden bir zaman yolculuğuna meyledip değiştirisin her şeyi. Değil mi?

Pişmanlık; geçmişteki davranışlarının seni hoşnut edememesidir. Gerçekleştirdiğin belirli bir eylemin veya eylemsizliğin seni sonradan üzmesi, utanç, mahcubiyet, öfke veya suçluluk karışımı bir duyguya sürüklemedesidir.

Keşke onu hiç sevmeseydin mesela değil mi? Keşke o gün o-radan geçmeseydin. Keşke farklı bir üniversitede, farklı bir bölümde okusaydın. Keşke doktor kontrollerini aksatmasaydın. Keşke kalbini kırmasaydın. Keşke daha çok çalışsaydın. Keşke ona güvenseydin veya güvenmeseydin. Keşke paranı daha dikkatli harcasaydın. Keşke sigaraya hiç başlamasaydın. Keşke onunla öpüşmeseydin. Keşke ailene daha bağlı olsaydın. Keşke o iş teklifini kabul etmeseydin. Keşke aldatmasaydın. Keşke saçlarını kestirmeseydin. Keşke arkana bile bakmadan gitmeseydin. Keşke ona "seni seviyorum" diyebilseydin...

Bu cümlelerden birini mutlaka kurmuşsundur hayatın boyunca. Pişmanlık duymuş, bu durumdan rahatsız olmuşsundur. Gel istersen şimdi bir pişmanlık deneyi yapalım: Şu an, bu sayfaya bakıyor, yazıları okuyorsun. Kendinle baş başasın. Tamanen kendi hür iradenle (öyle ki başına silah dayamıyorum okuman için) düşüncelerimi içselleştiriyorsun. Sonucu merak ediyor, ara vermeden yazıları okuyup bitirmek istiyorsun ama ben bu yazıyı şu andan itibaren okumanı istemiyorum! Burada bırak tüm yazıları ve bu cümleden sonra geride kalana göz bile gezdirmeden değiştir sayfayı!

Okuma! Hâlâ okuyorsun farkında mısın? Sonunu getirene kadar da bundan vazgeçmeyeceksin eminim. Şu an bir tercih yapıyor ve kendinin bile fark etmediği hızlı bir hesaplamayla olabilecekleri peşinen kabul edip eylemine devam ediyorsun. Haydi şimdi o hızlı hesaplamayı biraz yavaşlatalım dilerSEN. Cevap bulalım en önemli soruya: "Bu yazıyı şu an okuyor olmak başına ne işler açabilir?" Görünürde çok masum, haklısan, sadece bir yazı. Pek tabii bu yazıyı okuduğun için gelip sana zarar vermeyeceğim ama aslina bakarsan o da bir ihtimal değil mi? Atlanmış, yok sayılımiş küçük bir olasılık. Buradan da ilerleyebiliriz ancak, geleceğe dair milyonlarca durumu etkileyebilecek yok sayılmaya alışmış önemli bir dinamik var her durumda olduğu gibi burada da: Zaman.

Buraya kadar her şey tamamsa sana zamanla alakalı olası bir sonuçtan bahsetmek istiyorum. Ütopik bir örnek gibi gelecek ama farz edelim ki tam şu anda gitmen gereken bir yere gide-medin ve bulunduğu yerde (umarım öyle bir şey olmaz ama olsa da "keşke" diyemem) bir felâket yaşadı. Sence tam şu anda felaket yaşama olasılığının yüzde kaç olabilir? Yok. Daha fazla. Çünkü iki sonuç var: Felaket yaşanabilir / felaket yaşanmayabilir. 1/2. Yani %50, yazı tura atmak gibi. Böyle bir durum gerçekleştiğinde "keşke o yazıyı o-ku-ma-say-dım" diyemezsın artık. Diyemezsın çünkü an içinde, yaşamın getirdikleriyle birlikte senin hayatındaki bireysel rolün seni bu eyleme sürükledi, bunu tercih etti. Dürtülerine engel olamadın ve aslında bütün sonuçları kısmen göz ardı edip peşinen olaçakları kabullendin. Nasıl ki senin "keşke okumasaydım" diyemeyeceğin gibi, ben de "keşke yazmasaydım" diyemem artık. Sonu ne olursa olsun.

Hayatın tam da ortasında durup var olan her şeyi gözlemlediğin zaman bir değişim içinde olduklarını görürsün ve aynı şartlar hiçbir zaman bir daha bir araya gelmez. Zaten o yüzden dillere pelesenk olmamış mıdır "şimdiki aklımla" sözcüğü? Şimdiki aklıyla geçmiş ne zaman yorumlaşan inan istisnasız her konuda "acaba söyle mi yapsaydım?" diye düşünürsün. İyi-kötü sonuçlanan her şeyin üstünden geçip onu daha iyi bir duruma taşımak istersin. Ancak günümüz, geçmiş yorumlamak ve eleştirmek için aynı şartlara sahip değil. Bu durumda üzülmən, utanç duyma, öfkelenmen hem yersiz hem de kendine haksızlık olacak pek tabii. Bu bilhassa kendin için çok acımasızca, unutma.

"Dünyanın bir ucunda bir kelebeğin kanat çırkı, diğer ucunda tufanlara neden olabilir," der Kaos Kuramı. Bu da pişman olmama gerekliliğinin bir başka nedenidir. Kâinatta her şey her şeyle bağlantılıdır ve en ufak bir değişim alakasız görünen başka bir şeyi etkileyebilir. Kim bilir "keşke" diyerek pişman olduğun o olay belki Afganistan'da bir bebeğin hayatını kurtarmıştır. Belki senin sayende Kalahari Çölü'nde bir damla yağmur bir adenium'a can vermiş, Spitzberg'te bir ren geyiği ni avcıdan kurtarmıştır. Belli mi olur?

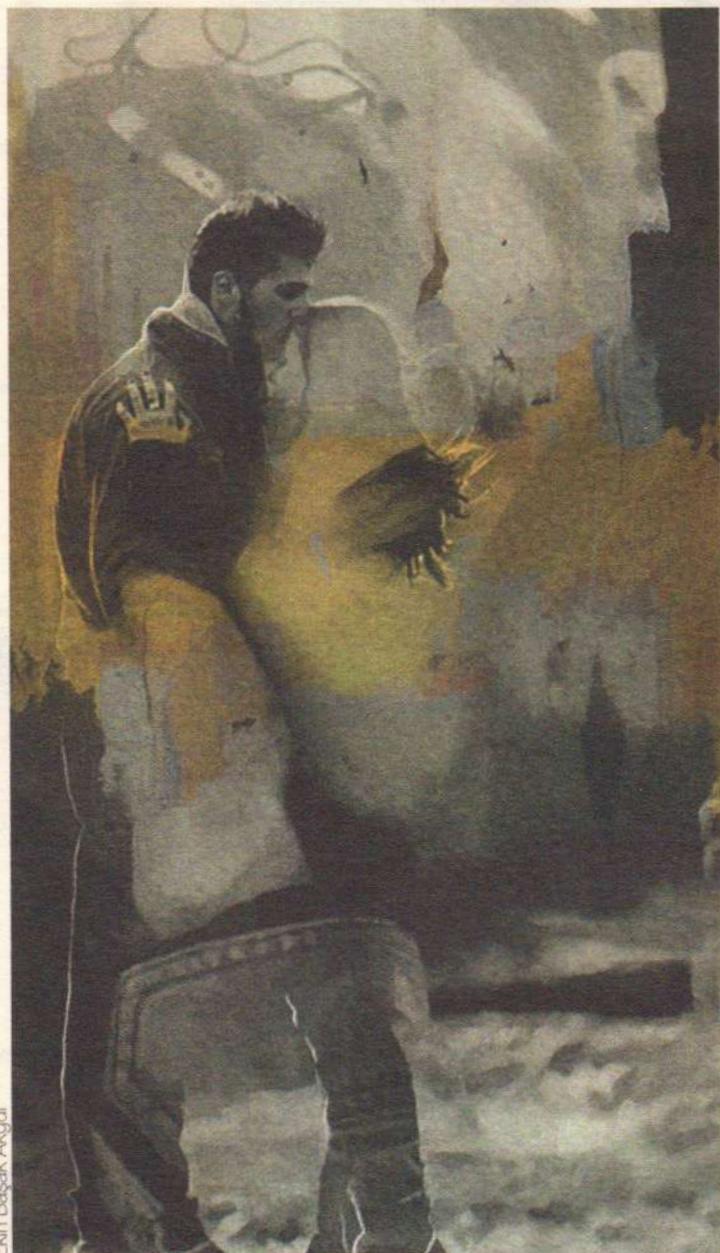
Kendinle barış, geçmişinle yüzleş, hatalarını kabullen. "Keşke" deme artık. Bırak yanlışların büyüsün seni, tecrübe olsun yaşadıkların. Ne kadar hesaplarsan hesapla her zaman, her şeyin olabilme ihtimali var. Bunun için suçlama kendini. Görüyorsun her şey olacağınavardı, her şey olacağına varıyor, her şey olacağına varacak.

Edin Bayhan

KİŞLİK DÜŞÜNCE

Bahri Butimar

Ekin Başak Akgül

Efsunlu ellerinle yayıldı aşkın vebası unutamam!
Ya bu tenimin atlası nasıl serildi dudağına
İşte onu hiç hatırlamam...
Şimdi öptüğün yerlerin vaziyeti muamma,
İşgal mi saysam,
Kurtuluş günleriyle mi ansam
Bir türlü karar veremedim...

Yeniden başlayacaksak yeni yillara
Gözüme açılan beşinci yoldan bir mendil bırak
Gönlüne açılan kapıma vurduğun kilidi aç...
Unutmaya soyunanların kanayan kırıntılarına
Çıplak evlerin keskinliği değermiş
Giyinelim ne varsa pişmanlığa dair
Yarayı aşk dışında pişmanlık iyi edermiş...

Silkele kişi nasip yüklerini
Mevsim üşümesinden çıkıyoruz bak
Bulutlar pamuk gibi olsa da
Islak dikenler doğurur yalnızlıkta
Sen ruhumun sizlayan yarasını kapladığında
Görürsün tenime
doğadan üryan bir güneş nasıl doğacak...

Doğadan üryan bir ateş yak
Eski kovalı sobalarda
Ve üstüne portakal kabukları bırak
Kehanete insancıl hâller bulaşır diye korkuyorsan
İkimizle candan bir karantina yap
Sonra sigdığımız alanı dünyaya eşdeğer yaparak,
Ufuk çizgisiz yakınaşalım
Ateşten ve aşktan hâllenelim,
Yeniden başlanacaksa yeni yillara
Yeniden anlama aşk verelim...

AÇLIĞIN MANIFESTOSU

Eda Al

Kül rengi denizlerden
dümeni kırdığında yorgun kirpiklerine
Ayrik otları gibi ortaya çıkardı üzüm
Saçlarının çimenimsi kokusu yayıldı
Açlığın demir kanatlarında yükselsirken sen
Korkak bakışlarıyla
cüce ruhlar sarardı etrafını

Kiminle konuşurdun rüyalarında bilmezdim
Adaleti arayan yorgun göz kapakların ağırlaştıkça
Bir battaniye gibi örterdi üstünü karanlık
Taze çimen kokusu yükseldi kızıl saçlarından
Çöküşün gürültüsü duyulurken uzaklardan irkilirdin

Bir bardak su içmeye uzandığında parmakların
Bölük pörçük nefes alışverişlerin duyulurdu
Köksüz serviler yükselsirken göğe
Mevsimisiz açardı kasımpatıları
Toprak rengi teninde

İftiraların debdebesiyle boğulurken sen
Çürümuş meyvelerle beslenen çocuklara
Sefaleti ve fakirliğin çaresini anlatırdın
Kelepçeli zihinlere inat
Çelimsiz bedenler aydınlanındı ıslı odalarda

Ölümün beyaz soğukluyla titrerken çorak bedenin
Çelik sertliğiyle bir el uzanırı
parmaklıkların arasından
Sağırlığın duvarlarına çarpardı sesin
Felç geçirmiş dalgalandı
Daha bir belirginleşirdi yüzün...

ÖLÜMDEN ÖNCE

Enes Eroğlu

Alper İstanbullu

Karnının guruldayan sesi hem yüreğini burkuyor hem de yaşama daha fazla tutunması için ona güç veriyordu. Bacaklarına artık kan akmadığını hissediyor başparmakları uyuşuyordu. İçinden birkaç adım daha dedi kendince. Amacı çöp konteynirine ulaşmak ve temiz kirli ayırt etmeden yiyecek bir şeyin olup olmadığına bakmaktı. Önündeki konteynir gittikçe küçülüyordu ve mesafe uzaklaşıyordu. Açılığın yıprattığı zihni onu karmaşaya sürüklüyor ve pes etmesi için diretiyordu. Pes edemezdi. Yaşamın ne olduğunu biliyordu bir kere. Annesi öğretmişti, üç kardeşini de teker teker ilaç alacak paraları olmadığı için hastalıktan kaybettiginde.

“Nefes aldığı sürece savaşacaksın. İnsanlarla değil, kendinle ve hayatla. Ancak böyle insanlar ve tanrı sana saygı duyar.”

Zihni geçmişe dönüyordu, ölüme herkesten bir adım daha yaklaşmış, her zihin gibi. Geçmiş, adımlarının hızlanması sebep oluyordu. Çünkü geçmişinden pişman değildi ve göğsü, karnının ne kadar içeri gömüldüğüne bakmadan hala şişkin, başı ise geçmişinde kimseye boyun eğmemenin onuruya dimdikti.

Artık çöpe ulaşmıştı. Yüreği az kalan enerjisinin de son bir kısmını kullanarak hızlıca çarpıyor ve ayaklarına kan pompalıyordu. Parmak uçlarında yükselerek çöpün içine baktı ve gözlerinin kararmasıyla aniden olduğu yere düştü. Kendini kontrol edememenin verdiği ruh haliley etrafına bakmaya başladı. Başta bazıları kırılmış, bazıları çatlamış kaldırımlar dikkatini çekti. İnsanların üzerinden bin bir türlü düşüncenle geçtiği kaldırımlar. Küçük kızaıyla beraber sohbet ederek yü-

rüyen bir baba gördü önce. Kendini bir kaldırırm gibi hissetti. Kırık ve çatlamış olmasına aldırit etmeden, hatta bir baba ve kızı değil de hayatın ta kendisinin üzerinden geçmesine rağmen onlar için sevindi.

El ele tutuşmuş bir çift geçti sonrasında öňünden. Dımdık duran başı birden öňune düştü. Yemek bulabilmek için sokaklarda geçen çocukluğunda, sıcak bir aile sevgisi tattı bile. Sevgi bana haram, kitap alıp okumak bana haram, âşık olduğum kızı dokunabilmek bana haram diye haykirmak istedı. Kendisini benzettiği kaldırımların üzerinde gökyüzüne bağırmak, tanrıya ulaşmak istedı. Ondan ömrü boyunca rüyalarına giren dileğini dilemek istedı. Kurumuş ağızıyla sessizce mirıldanabildi sadece

“DÜNYADAYKEN CENNETİ GÖRMEK İSTİYORUM.”

Soğuktan titreyen bulutlar yeryüzüne kartanelerini dökmeye başlamıştı. Gözlerini açtığında gördüğü manzara hafifçe gülmemesine sebep oldu. Çok geçmeden durumu kavrayıp baygınlıktan uyanlığını fark etti. Karın başta teker teker düşüşünü görmemişti çünkü. Şimdi ise üzerini kaplayacak dereceye gelmişti şiddeti. Ayağa kalkıp dik duruşuna devam etmek

istedi. Kıpırdayamadı bile. Ayaklarının kaskatı kesildiğini hissediyordu artık, ağılığın ve susuzluğunun verdiği acı dışında. Bir kahkaha atmak istedı son kez. İçindekileri, karşısından geçen ve acıyan gözlerle bakan insanlara karşı, son kez söylemek istedı. Artık ne buna gücü kalmıştı ne de yaşamaya. Ömrünün son dakikalarını geçirdiğini biliyordu. Gözlerinin öňünden geçen hayatında daima yalnız kaldığını hissetti. Yanında var olsalar bile aslında hiç kimsenin ruhuna hiçbir zaman dokunmadığını anladı. Buz gibi havada gözlerinden sıcak gözyaşları döktü. Bedenini üşüten soğuk hava umurunda değildi artık, ruhu titriyordu.

Gözleri artık karşısından geçen insanları seçemiyor, etrafi bulanıklaşıyordu. Hayatının gözleri öünde ellerinden gittiğini biliyordu artık. İnkâr etmek ve direnmekten vazgeçti. Düşündükçe her şeye dibe batıyordu. Bir tek şey kusursuz kalmıştı şimdi, üzerini örten membeyaz kar. Ölmeden önce ömrü boyunca dilediği şeyin gerçekleşmeyeceğini anladı. Gözleri parladı istemsizce, annesinin sözleri tekrar canlandı kulağında. Hayatla savaşacak gücü kalmamıştı artık ama kendisiyle son nefesini verene kadar savaşacaktı. Eğer tanrı, dileğini bu dünyada gerçekleştirmiyorsa kendisi hayal dünyasında istediği her şeyi elde edebilirdi.

Yaşamak bedeninin her işlevi yerine getirebilmesiyle sınırlı değildir. Hiçbir insan yaşarken özgür değil. Karnının tokluğu, içinde beslediği aşk. Her yaşam her zaman başka bir yaşama bağlıydı. Yaşamak özgürce bir eylem olmalıydı. Bunun bir tek yolu vardı zihinde yaşamak. Yalnızca kendi hayal gücünle. Başka hiçbir zihinden etkilenmeden.

Düş kurmaya başladı. Son zamanlarında bir insanın yapması gereken şeydi ona göre. Çünkü bir daha hayal kuramayacaktı. Yemyeşil bir bahçe duşledi, içerisinde özgürce dolaştı. Serin ama hafif esen rüzgâr, bedenine ipek bir kumaş gibi temas ediyordu. Yalnızdı ve bundan asla pişman değildi. Üstelik karnı da toktu. Gökyüzündeki bulutlara baktı ve yukarı doğru yükseldi. Bulutlar elindeydi artık, hissediyordu. Yıldızlara gitti uçarak hepsini çok yakından tekrar gözlemeleidi. Yeryüzünden ayaklarının kesilmesi onu daha da özgür hissettiriyordu.

Cigerleri artık nefes alıp vermesine izin vermiyordu. Daralan göğüsünden çıkacak olan son nefesini değerli bir şeý için harcamak istiyordu. Hayata ve kendine karşı olan bu savaşı zafere taçlandırmadan tek yolunun bu olduğunu düşündü ve hiç kimseye aldırit etmeden uzunca bir kahkaha attı. İnsanlar ne olduğunu anlamak için bile çaba göstermeden yanından çekip gittiler. Bulutlar titremeyi kesip ağlamaya başladı, dostlarını tüm masumiyetleriyle uğurlamak için.

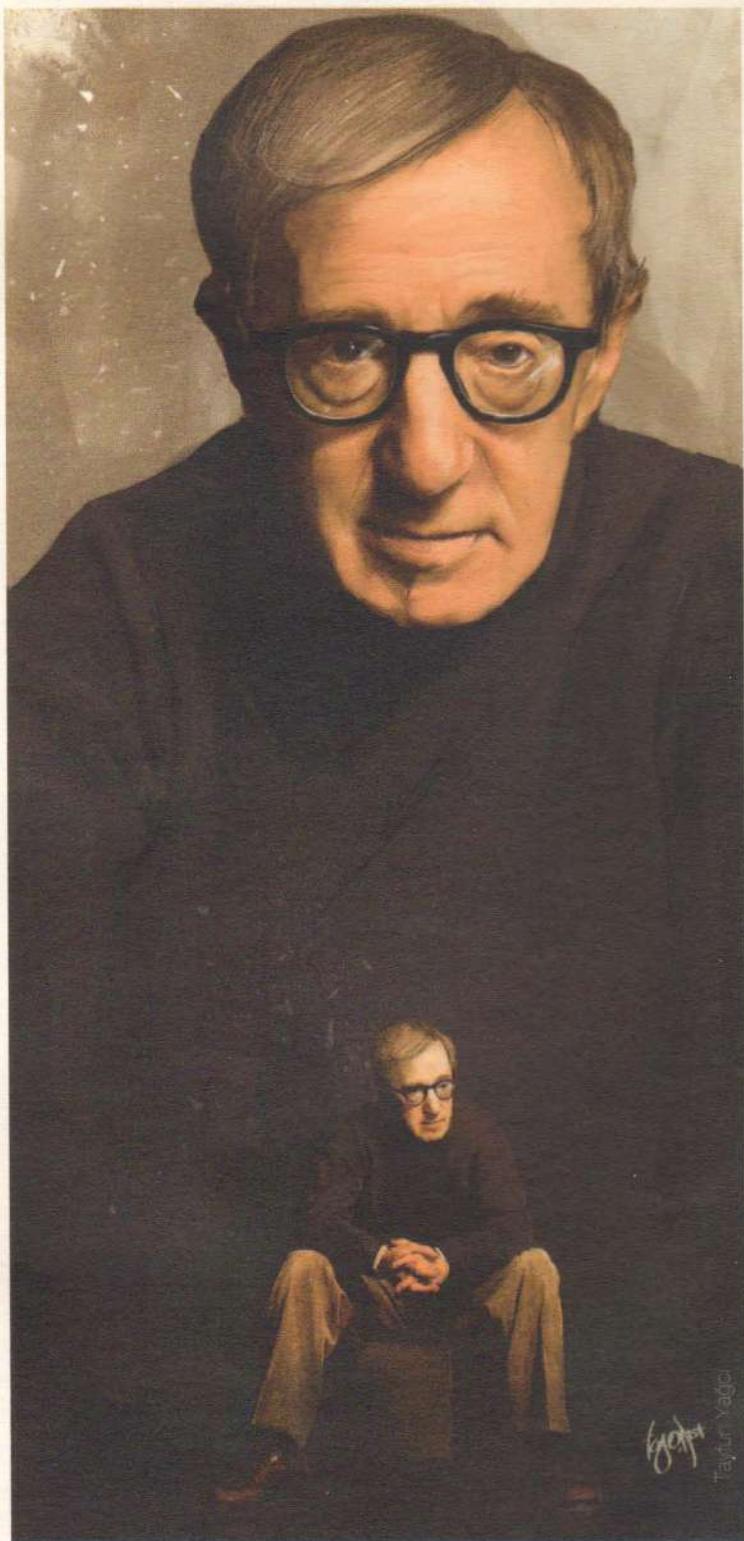
WOODY ALLEN:

PARDON, "DUVAR" MI DEDİNİZ?

Doğukan Adığuzel

Woody Allen eşi görülmemiş bir üretkenlikle film çekmeye devam ediyor. Hollywood sisteminde hatırı sayılır derecede bağımsız kalmayı başarabilmiş, meslek hayatı boyunca aynı zamanda bir yapımcı gibi çalışan usta yönetmen, sinema kariyeri boyunca her zaman kaygılı ve kendine güvensiz karakterlerin peşinden gitmiş; çektiği onlarca filmde Tanrı, sevgi, ölüm, hastalık gibi kavamları irdelemiştir. Kendisi için ayrı bir öneme sahip olan New York'u seyirciye tutkuyla anlatmış, 2000 yılı sonrasında da büyük yönetmenlerin şehirlerinde, yanı Avrupa'nın çeşitli yerlerinde filmler çekmiştir.

Henüz oldukça genç yaşıldayken mizah dergilerine fıkralar satarak ve daha sonra stand-up gösterileri yaparak uzun süre Amerika'nın bir numaralı komedyenlerinden olan Woody Allen, 1966 yılında *Ne Haber Kaplan Lily?* filmiyle yönetmenliğe adım attı. *Annie Hall* (1977) filmine kadar çektiği *Parayı Al ve Kaç* (1969), *Muz Cumhuriyeti* (1971), *Seks Hakkında Bilmek İstedığınız –Ama Sormaya Korktuğunuz– Her Şey* (1972), *Uykucu* (1973), *Aşk ve Ölüm* (1975) gibi "katıksız" komedilerle Marx Kardeşler, Buster Keaton, Harold Lloyd hatta Charlie Chaplin gibi büyük komedyenlerin yanına yerleşti. Bu komedi filmlerinin tümünde kızı kapamayan ahmak karakterini canlandırdı. Chaplin'in Şarlo karakteri gibi o da kendine bir karakter yaratmıştı. O dönemlerde sürekli bu karakteri oynamasıyla ilgili olarak şöyle demişti: "*Bogart'ı oynamak istemiyordum. John Wayne'ı oynamak istemiyordum. Ahmağı oynamak istiyordum. Kızı kapamayan gözlüklü tipi, kızı kapa- maz ama insanı eğlendirir.*" Freud'dan Ingmar Bergman'a, Charlie Chaplin'den Rus klasiklerine kadar uzanan referanslara yer verdiği komedileriyle entelektüel düzeyi yüksek işlere imza atmasına rağmen asla komedi yapmakla yetinmek istemiyordu. Woody Allen, gerçekten ilgilendiği Ingmar Bergman, Michelangelo Antonioni, Jean Renoir, Luis Bunuel gibi ciddi işler yapmak istiyordu. Komedi çekmesine rağmen komedyi ciddi bir tür olarak görmüyordu. Avrupalı yönetmenlerin karanlık taraflarına duyduğu ilgi onu zamanla farklı bir sinema yapmaya itmişti. Bunun ilk örneği ise *Annie Hall* filmiydi. Doğrudan seyirciye hitap eden girişyle, farklı biçim deneşmeleri ve alıştığımız Woody Allen mizahını dışlamayan yapısıyla da ilk defa farklı sulara açıldığı filmografisinde bir başyapıta imza atmıştı. *Annie Hall*, romantik-komedi türü içinde değerlendirileceğimiz gibi aslında başı başına yeni bir tür

Tayfun Yıldız

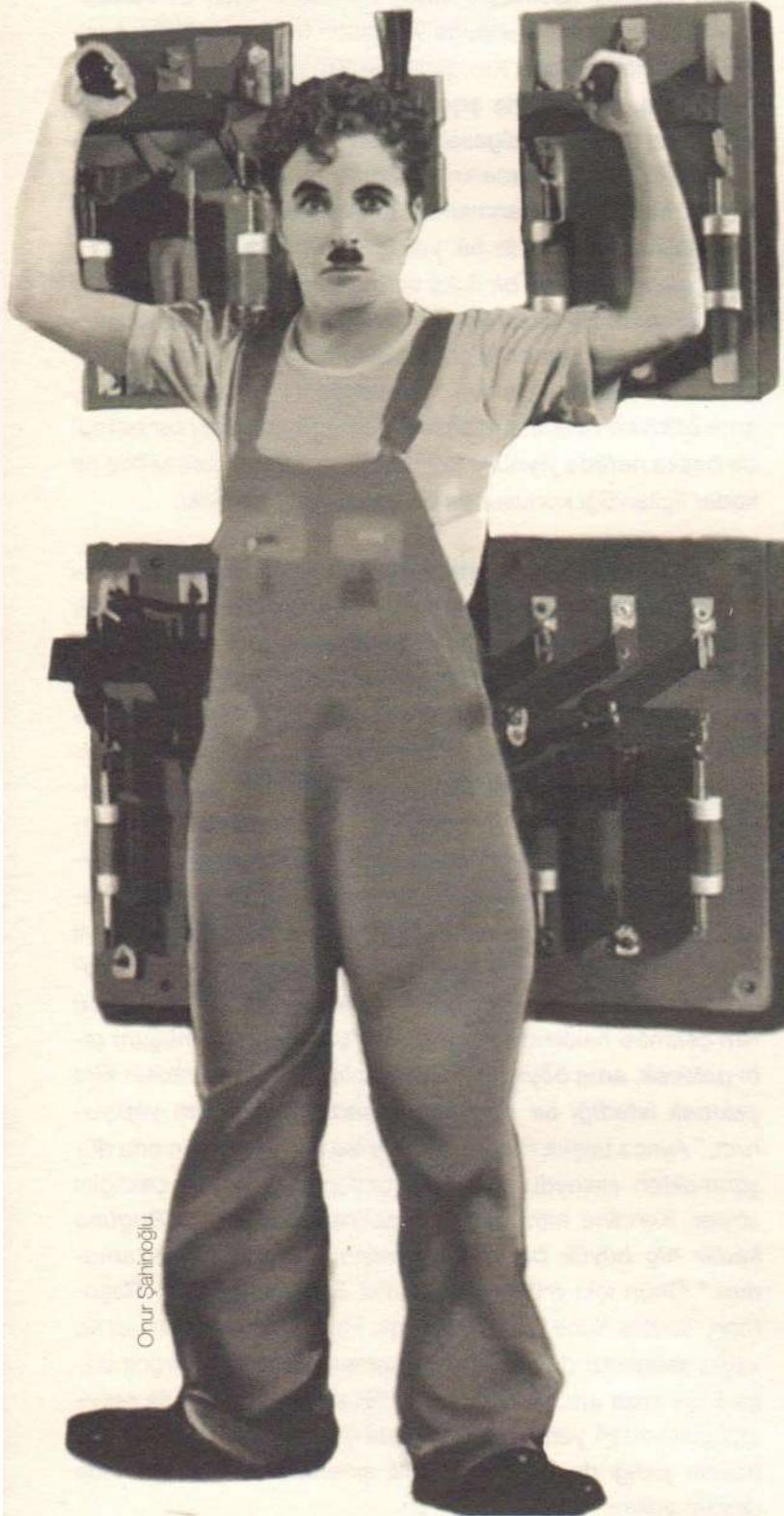
ortaya çıkmıştı. Alıştığımız, bilindik romantik-komedilerde işitiltilerine ve finaline sahip olmayan Annie Hall, Avrupa filmlerini andıran yapısı ve dram ve mizah iç içe sunmasıyla daha sonrasında Woody Allen tarzı romantik-komedilerinde Harry Sally'yle Tanışınca (1989), Burning Annie (2004), Paris'te 2 Gün (2007)) kapısını açmıştı. 1978 yılında çektiği İç Dünyalar ile mizahı kenara bırakıp Bergmanvari bir film çekti. Eleştirmenlerden genel olarak olumsuz eleştiriler alsa da Allen, verdiği röportajlarda filmini savundu. Annie Hall ile başlayan ve daha sonra da Woody Allen'in başını ağırtacak olan filmlerinin otobiyografik olduğu görüşü Manhattan (1979) filmiyle iyice perçinlendi. Gerçek hayatı Dianne Keaton ile yaşadığı ilişki ve Annie Hall karakterini Dianne Keaton'ın canlandırması, Manhattan filminde ise varlıklı, ünlü ve entelektüel bir senariste hayat vermesi, filmlerinde Woody Allen'in kendi hayatını anlattığı ve kendisini oynadığı yorumlarına yol açtı. Bunun bir sebebi de Annie Hall filminin daha girişinde dördüncü duvarı yıkarak doğrudan seyirciye seslenmesi ve filmin ilerleyen kısımlarında da hikâyeyin gidişatına defalarca müdaħale edip seyirci ile diyaloga girerek yarı Tanrı bir bakış açısına kavuşması olarak yorumlanabilir. "Filmlerim sadece ve sadece geniş, genel anlamda otobiyografik. Annie Hall olsun, İç Dünyalar ya da Manhattan olsun hepsinde de ayrıntılar uydurulmuştur. Örneğin, evli olup da bir ilişkisi olan, sonra o kadından ayrılan, en sonunda ben o kadınla çırkanen metresine geri dönen bir arkadaşım olmadı hiç. Babam Coney Island'da çarpışan arabalarda çalışmадı. Coney Island'da değil, Flatbush'ta büyümüşüm. Diane Keaton'la o şekilde tanışmadım; o da beni terk edip bir rock şarkıcısına kaçmadı" diyerek bu konudaki yorumları savuştursa da, daha sonrasında çektiği Yaramaz Harry, Hannah ve Kız Kardeşleri (1986) filmlerinde de yine aynı durumla karşı karşıya kalmıştı. Annie Hall filmi Woody Allen'i birçok açıdan farklı bir noktaya taşımıştı. Kadın karakterler yaratmadaki gücünü fark etmişti. Öyle ki; Diana Keaton (Annie Hall), Mariel Hemingway (Manhattan), Dianna Wiest (Broadway Üzerinde Kurşunlar), Mira Sorvino (Sevimli Afrodit) Allen'in yazdığı karakterlerle Oscar'ı kucaklayabilmişlerdi. Son olarak ise Mavi Yasemin (2013) filmindeki muhteşem performansıyla Cate Blanchett en iyi kadın oyuncu dalında Oscar'a aday olmuştu. Mia Farrow, Scarlett Johansson ve Penelope Cruz'da yine Woody Allen'in yarattığı nevrotik karakterlere başarıyla hayat verdiler. Woody Allen, kadın karakterler yaratmaktaki başarısını ise "Profesyonel olarak yazmaya başladığında kadınların bakış açısından hiç yazamıyordum. Her şey Keaton'la tanışmamla başladı. O kadar güçlü bir kişiliği, o kadar ilginç fikirleri vardı ki," diyerek Diane Keaton'a bağlayacaktı. İnsanlar her ne kadar Woody Allen filmlerinin komik boyutuna, nevrozlu karakterlerine değinseler de, hayali olandan bahsetmeye unutuyorlar. Bergman'dan, Fellini'den, Fritz Lang'dan etkilenen bir

yönetmenin hayali olanın ve fantastığın peşinden gitmesi elbette kaçınılmaz. İster Alice (1990) filminde, ister oyuncuların perdeden çıktıgı Kahire'nin Mor Gülü (1985)'nde ya da Yaramaz Harry (1997) filmindeki aşırı bir şekilde verilen cehennem tasvirine baktığımızda Allen'in sihre karşı olan ilgisini görebiliyoruz. 2011 yılında çektiği Paris'te Gece Yarısı filminde de sihir, zamanda yolculuk olarak karımıza çıkar. Zelig (1983) adlı sahte belgesel tarzındaki filmde ise başkaraketer bir bukalemun gibi yanında bulunduğu insanların fiziksel ve kişilik özeliliklerini taklit edebilir. Kızılderililerle Kızılderili, psikiyatristlerle psikiyatrist, şişmanlarla şişman olabilir. Zelig, gerek Woody Allen tarzı bir sahte belgesel olması gerekse de konusunun ilginçliğiyle usta yönetmenin filmografisindeki en önemli eserlerden. Muhakkak atlanmaması gereken bir şaheser. Allen bir röportajında, "*Derinde bir yerde bütün filmlerimin, yakından bakılırsa, sihirle bir ilgisi vardır. Çok gerçekçi hikâyeleri sevmiyorum. Bir yazar ve film aşığı olarak buna çok duyarlıyım. Sihir her zaman işlerimin ayrılmaz bir parçası olmuştur,*" der. Woody Allen'in "*Gerçeklikten nefret ediyorum, ama bilirsiniz işte, insan akşam yemeğinde güzel bir bifteği de başka nerede yiyebilir ki?*" esprisi ise onun gerçeklikle ne kadar ilgilendiği konusunda bir ipucu verebilir belki.

Allen'in kendine güveni arttıkça komedyi dramla bütünleştirmedeki mahareti de güçlenmeye başladı. Bir zamanlar bir savunma mekanizması olarak kullandığı mizah, karakterlerinin korkularını ve umutlarını aydınlatılmasını sağlayan bir araca dönüştü. Fakat hiçbir zaman ilk dönem komedilerinde sıkılıkla saygı duruşunda bulunduğu Bergman, Fellini gibi yönetmenlerden uzaklaşmadı. Ölümden, Freud'dan, aşktan, ilişkilерden bahsetmekten vazgeçmedi. Sadece hepsini daha incelikli hale getirdi. Bergman sinemasına olan ilgisi İç Dünyalar ve özellikle Yaban Çilekleri filmine benzerliğiyle dikkat çeken Yaramaz Harry ile daha da belirginlik kazanmıştır. Her yıl en az bir film çeken yönetmen kariyerinde bugüne kadar toplamda kırk yedi filme imza attı. Verdiği röportajlarda her yıl bir film çekmesi hakkında şöyle diyor; "*Şaka yapıyormuşum gibi gelecek, ama böyle bir fırsatım olduğu için, herkesin film çekmek istediği bir dünyada yaşadığım için film yapıyorum.*" Ayrıca başka röportajlarında ise film çekmenin onu düşünmekten alıkoyduğunu, bu yüzden sürekli film çektiğini söyler. Kendine karşı oldukça acımasız davranışır. "*Bugüne kadar hiç büyük bir film yapmışım duygusunu yaşamadım.*" Onun için mükemmel filmler Bisiklet Hırsızları, Raşomon, Yurttaş Kane gibi klasiklerdir. Fakat Woody Allen her ne kadar mütevazı davranışsa da sinemaseverler için birçok değerli işe imza attı. İlk dönem çektiği komedi filmleriyle seyirciyi gülmekten yarlere yataran usta yönetmen, Annie Hall ile birlikte yıktığı duvarın etkisi hâlâ sinemaseverlerin üzerinde devam ediyor.

MODERN ZAMANLAR ÜZERİNE TARIHSEL BİR OKUMA

Oğuz Kaan Boğa

Onur Şahinoglu

Modern Zamanlar, Chaplin'in Şarlo karakteri üzerinden endüstrinin getirdiği makineleşmeye, zanaatın, emeğin yabançılışmasına getirdiği bir eleştiri olarak göze çarpar. 1936 yapımı filmde, Büyük Buhran'ın yarattığı kaotik atmosferi, sosyolojik ve ekonomik boyutta görmemiz mümkündür. Bu açıdan tarihin canlı kaydı gibidir.

I. Dünya Savaşı sonrası, ABD, Almanya ve İngiltere gibi hegemonik güçlerin aslında çok da dolaylı olmadan küresel ekonomiye verdikleri zararlar açık bir şekilde görülmektedir. Filmede bu buhranın sancıları, yiğin halindeki bir işsiz insan populasyonu göze çarparken Fordizmin (Henry Ford'un öncülü olduğu, üretim sistemi) getirdiği modernizmin yükselişi de eleştirilir.

"Modern Zamanlar: Bir endüstri, bireysel girişim öyküsü – insanlık mutluluk yolunda koşuyor." Film 6'ya yaklaşan bir saat görüntüsünün üzerine gelen bu yazıyla başlar. Burada zaman algısının insanların üzerindeki etkisinin başkalaşım geçirdiği sonucuna varmamız mümkün. Bu "modern" dönemde, insanların makinelerle koordineli bir şekilde çalışmak zorunda kaldığını ve aslında insanların makineleri kullanmadığı; ama makinelerin uzantıları haline geldiğini söylemek gerekmektedir. İşçilerin çalan ziller eşliğinde çalışmaya başladığı, mola verip öğle yemeklerini yedikleri; hatta bunları yaparken Pavlov'un Köpeği'ni andıran reflekslerde bulundukları gözlemlenebilir. Şarlo karakteri, bantların üstünde akan levhaları

sıkarken işçinin makineyi kullanmadığı ama makineye itaat ettiği görülür. Makinenin temposuna uymak zorundadır. Büttün bunları yaparken bireyin de makineleştiği vurgusu yapılır. Patronla işçi arasında, insanın robotla ilişkisi gibi bir ilişki vardır. İşçilerin duyguları veya temel ihtiyaçları hiçe sayilarak birer robot gibi sadece hizmet etmesi ve "efendilerinin" işlerini kolaylaştırması beklenir. Bu yüzden, çalışabildikleri kadar çok çalışmalar için, makineler aracılığıyla üretimin hızlandırıldığı görülür.

Giriş sahnesindeki bir diğer ayrıntı da işçilerin görüntülerile koyun sürülerinin görüntülerinin üst üste verilmesidir. Bir sürü hayvanı gibi hareket eden insan, ki aslında doğasına aykırı olduğu da söylenemez, hicvedilmektedir. Koyun sürüsünde "kara koyun" ayrıntısını da görürüz. Her kuralın istisnayı getirmesinden doğan bir sonuç: filmde belki de Şarlo karakterine tekabül etmektedir. Buna daha sonra değineceğim.

Ford'un (endüstrileşme ve makineleşmenin) yiğin halinde üretip yiğin halinde tüketme "inovasyonundan" doğan, hızın artmasıyla gelen monoton yaşıntı, emeğin yabancılaması, ekonomik kaosun beraberinde sosyolojik bir travmayı da gözler önüne serer.

Bu "modern" makineleşmiş dünyanın getirdiği icra anlayışında, her işçinin her işi yapabileceği bir basitlik, kullanması herhangi bir maharet istemeyen makineler, hareketli montaj ve temponun makine tarafından belirlendiği, insanın buna uyduğu görülür. Büttün bunların sonunda bireylerin birey olmaktan çıkip bir güruh haline gelmesi bizi tekrar kuzu sürüsü metaforuna getirir. Filmde işçiler arasında herhangi bir dayanışmaya da pek rastlanılmaz. İtaat esastır. Şarlo karakterinin sakarlıklarından bunalan diğer işçiler de, sürünen dışına çıkma korkusuya saldırganlaşır. Hayati içselleştirmeyen monoton yaratıklara dönüşmüştür. Birey olmaktan uzaklaşmaya başlamış Şarlo da, sisteme itaat eder ve hapishane sekansında, yanlışlıkla aldığı kokainin etkisiyle kendini hapishanenin dışında bulduğunda özgürlükten hapsi tercih eder. Hatta diğer mahkûmlar ayaklandığında, polislerden taraf olur.

Bu makineleşmenin bir örneği de, ilk sahnede hızlı bantların üstünde akan levhaları sıkan işçilerin olduğu sahnede görülür. Makinenin hızına yetişemeyen Şarlo, kendisini kaybedip elindeki anahtarla gördüğü her yuvarlak nesneyi sıkma başlar. Benlik bilincini yitirmeye başlar. Hatta kaçan levhayı yakalamak için makinenin içine atlar. Makine dişlilerinin arasında, dişlilerin bir parçası gibi akar. Diğer taraftan, zaman- dan tasarruf etmek için, ki modern toplum için zaman en büyük düşman olmuştur, makinelerin temposu artırıldığında yaşanan en ufak bir aksamanın bedelleri çok ağır olur ve bü-

tün iş aksar. Kusursuz gibi görünen bu sistemin aslında ne kadar temelsiz ve kırılgan bir yapıda olduğu açıkça belirtilir.

Şarlo'nun otomatik yeme aygıtıyla yemek yemeye çalıştığı sahnede absürtlük de daha büyük bir dramı ortaya koyar. Fabrikanın patronuna sunulan bu yeme aygıtının yemek molarlarının minimuma indirilip verim alınması için elzem olduğundan bahsedilir. Patronun da bu sahnede, tipki ilk sahnede yarımd bırakıldığı puzzle gibi, hiyerarşik düzende yerine yer verilir. Dişlilerin içindeki daha büyük bir dişlidir sadece. Filmede, makineleşmenin getirdiği, birey duygusunun kaybedilmeye başlandığı, Huxley'nin *Cesur Yeni Dünya*'sında görülen bir Fordizm ve "uyumlulasma" distopikliğinde bir dünya düzeni resmedilir.

Şarlo, bir sahnede, insan topluluğunun bir ambulansın başında beklediğini görür ve bacağını kırın bir gece bekçisinin hastaneye kaldırıldığını öğrenir. Bunun üzerine, işi kendisi almak için, koşmaya başlar. Burada yine, sistemin kalifikasyon aramayan düzenine ve aslında bireylerin önemini olmadığı vurgusu yapılıyor.

Oysa, daha önce de belirttiğim gibi, belki de bir kara kuzu olan Şarlo karakteri, ki hiçbir işte dikiş tutturamaz, bireyselliğe önem veren bir karakter olarak okunabilir. Sessiz bir gürühun portresi gibi. Küçük Serseri karakteriyle karşılaşlığında ona duyduğu sempati de bunu gösterir. Annesini kaybetmiş ve işsiz bir baba ve kardeşleriyle açık sınırlarda yaşayan bu genç kadın, rıhtımdaki bir tekneden çaldığı birkaç muzla evine döndüğünde yaşadığı mutlulukla gözümüze çarpar. Sonrasında birtakım olaylarla arkadaşlık kuran iki karakterin, bir sahnede yeşilliklerin içinde, eşini işe uğurlayan kadını görüp benzer bir hayat hayatı kurmaya başladıklarını görürüz. Aslında Şarlo, o sahnedeki jestleriyle içi boş burjuva yaşamıyla tipki bir 19. yy romantiği gibi dalga geçer. Sadece karşısındaki kadına ve kendisine tekrar insan olduğunu hissettirme niyetindedir. Nitekim, düğ sekansında, evin çeşitli yerlerinden sarkan üzümler, kahvaltı için kapı eşiğine çağrılan ve sütü sağlanan bir inek gibi absürt bir hayat resmedilmiştir. Büttün çabalara rağmen, o güruhun bir parçası olamazlar. Çünkü en başından beri olmamışlardır.

Filmin kapanış sekansı (Dawn) adından da anlaşılacağı üzere bu açıdan iyimserdir. Karakterler hiç olmadıkları kadar mutlulardır.

**"Her yerde sadece kendimize emanet olduğumuzdan
Mutluluğumuzu da kendimiz yapar ya da buluruz."**

Oliver Goldsmith, The Traveller, v. 431

REHARGAN

Nihan Özkoçak

"Ben sahile iniyorum Sabriye!" diye seslendi kapıdan. Sabriye karşılık vermedi. Kesin duyu beni, inadına yapıyor. Dün gece konuştu durdu. Uyuyakalmışım ne yapayım yani? Verandadan inerken söylendi. *"Cık cık cık"* Sabriye'nin çenesi durmaz ki. Ne yapsaydım, uyumasa mıydım? Kadın elli yıldır durmadan konuşuyor. Mayosunun iplerini sıkıca bağladı. Göbeği iplerin üzerine düştü. Hava çok sıcak. Deniz dalgalı değilse önce biraz girer serinlerim. Sabriye inat etmese de sahile inse. Karpuz getirse bana. Ekmek arası peynir, domates yapmış olsa. Havlusunu sırtına attı, başına geçen gün benzilikte hediye ettikleri şapkayı geçirdi. *"Ben gidiyorum Sabriye!"* Çaktırmadan izliyor kesin beni. Sabriye senin içini biliyim ben. Geleyim gönlünü alayım istiyorsun. Çekemem nazını. Bunaltma beni Sabriye. Nevardı küsecek sanki? İnsan ya tağa girdi mi uyur. Elli yıldır öğrenemedi kadın bunu. Evin bahçesinden toprak yola çıktı. Terliği taşa takıldı, sendeledi. Dönüp eve baktı, Sabriye ortalıkta yoktu. Gördün değil mi Sabriye, düştüm. Sen yanına koşup da iyi miyim, bir şeyim var mı diye sorma. Konuşma benimle Sabriye. Karpuz da istemiyorum. Giderken aşağıdaki manavdan kestirim bir dilim.

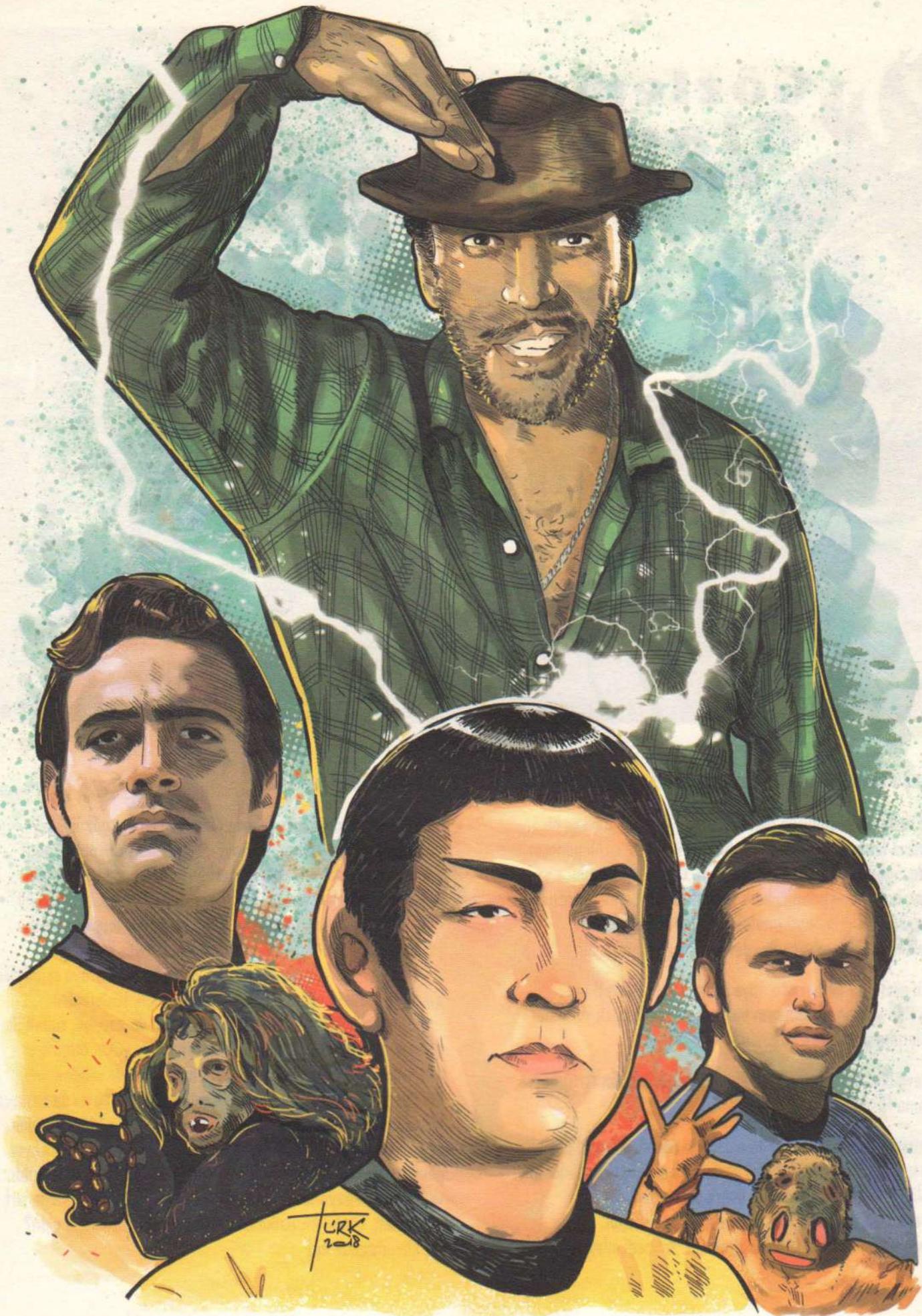
Yürüdü, ev gözden kayboldu. Deniz ölü gibi. Buzdur şimdı. Sevindi. Sonra biraz kumlara uzanır. Yanakları kızarmış ama biraz canı yanıyor. Yoğurt sürseydi keşke. Sabriye yoğurdu kendi yapar. Çok da güzel olur. Sabriye gelse de yoğurdu güzelce vücuduma yedirse. Yürüdükçe güneş yüzünü yaktı. Bir an önce denize ulaşmak istedı. Buradan ta şu adaya kadar yüzeceğim sonra hiç dinlenmeden geri yüzeceğim. Endişelenme Sabriye, bana bir şey olmaz. Sen evde otur benden gelecek haberleri bekle. Oldü desinler de gör. Neden küstüm o kadar naz yaptım diye ağlarsın. Elli senedir dir dir dir adamın başının etini yedim dersin. İş işten geçmiş Sabriye.

Sahile vardi. Ayaklarını suya soktu. Buz gibi buz. Havlusunu, şapkasını yakınında duran bir şemsiyenin altına yerleştirdi. Denize koştı. Hafifçe irkildi. Kızarmış yanakları rahatladi. Daldı, çıktı, daldı, çıktı. Ada çok uzaktı. Şimdi oraya kadar gitmemez ne olur ne olmaz. Sonra Sabriye ne yapar? Sıcak kuma yatsa en güzeliydi. Şemsiyenin tam yanında bir yer gözüne kestirdi, başladı kazmaya. Gelişigüzel bir çukur açtı. İçine uzandi. Kim örtecekti üzerini şimdi? Kadının nazından keyif de yapamıyorum. Sabriye sen var ya insanı çileden çıkarırsın. Yakınında duran çocuğu fark etti. *"Oğlum, gel bakayım beni suraya gömüver,"* dedi. Çocuk yavaş yavaş kumları çu-

kura itti. Kızgın kum taneleri ıslak bedenine yaptı. Su damlacıkları kumu nemlendirdi. Üzerine binen kum taneleri kuru du yeniden kızardı. Kumlar üzünen tenini sıcak yaptı ardından vücutunun her bir gözenegine acıyi yerleştirip uyuşturdu. Yavaş yavaş gevşedi kasları, eklemleri rahatladi. Seviyorum bu hissi dedi. Sabriye de böyle yapar ona. Önce kızar, acıtır sonra yanaşır. Koynuna girip onu bir güzel mayıstırır. Tatlı bir rehavet çöker üzerine. Şimdi kısa bir uykú çekse ne güzel olurdu. Tam yanında Sabriye'nin sesini duydu.

"Yine gömülülmüş kumun içine deli herif."
Gözlerini hafifçe açıp yukarı baktı. *"Çekil başımdan Sabriye. Hiç çekemem seni. Rehargan oluyorum."*
**Rehargan: Acı ile uyuştuktan sonra rehavet hissine dönüşen duygusal durumu*

- Spak sen misin? Bize dört çay gönder ama demli olsun anadın mı?

TURİST ÖMER UZAY YOLUNDA 1973

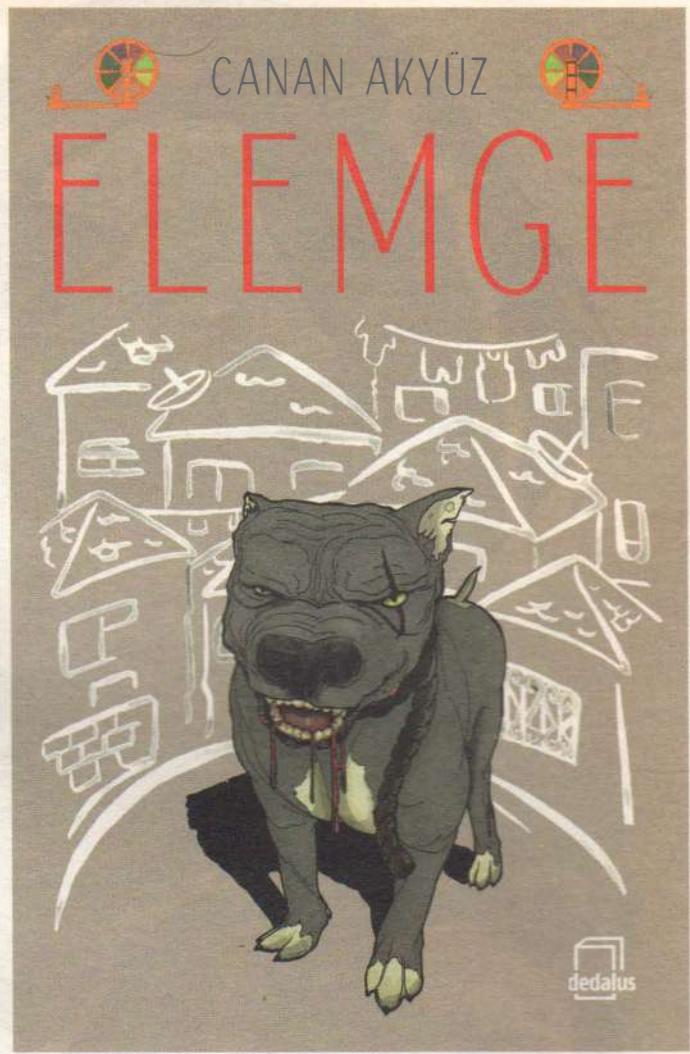
EMİRHAN BURAK AYDIN – GÖZLEMÇİ OLARAK BURADAYIZ

Onlar sustukça okyanusun derinliklerinde yaşayan devasa bir canavarın karnı şisiyor. Denizanaları taş üstünde, sıcak güneşin altında. Sahile kurulmuş antik bir kent. Orada da insanlar yaşıyor, balık tutuyorlardı. Artık yoklar. Yusuf. Derin. Hamza. İlayda. Bu isimlerin hepsi unutulacak. Tarih budur işte, unutulanları öğüterek kendini devam ettiren bir canavar.

Ne ara gözlerini sildin anne, diye sormak istiyor Yusuf ama Türkiye'de yaşayan kadınların bu konuda ustalaşmak zorunda oldukları o da biraz farkında.

Eski sevgililer birbirlerine batıklarında ne görür? Son tartışmayı kazanma fırsatını.

Aşkı hissetmiyor artık. Belki de onun için edebiyat kutsal değildi. Ya da kutsal olan başka bir şeyi keşfetmek amacıyla kullandı onu. Güzelliği, kötülüğü anlamadan, doğru şeyi yapmanın, tanık olmanın, göstermenin, öğrenmenin peşindediydi. Bu hedeflerin hiçbirini gerçekleştiremedi. Yetmedi edebiyat.

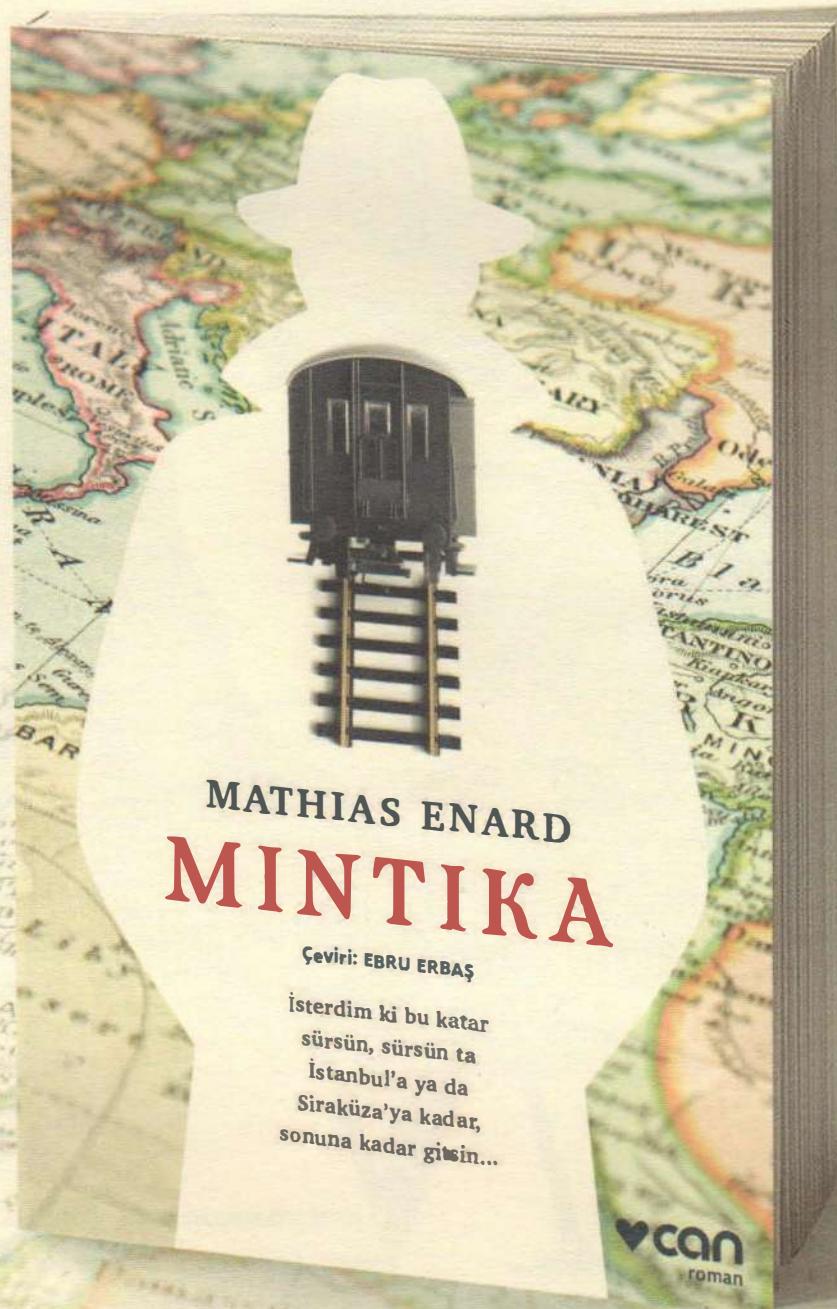

CANAN AKYÜZ – ELEMGE

Şehrin tüm ağırlığı, milyonlarca omuzdan kalkıp gök kubbeye yükseliyor. Hava yavaş yavaş aydınlanırken uyanıyor cemaat. Secdeye varacakların, kula tapacakların, dünyada son bir gün daha kalacakların saatleri birer birer çalışıyor. Her sabah olduğu gibi, doğuyor güneş. Onlardan, hatta bastıkları topraktan daha evvel burada olduğunu anımsatmak için yarıyor karanlığı. Uyananlar huzursuz çünkü içten içe hepsi biliyor buraya tesadüfen geldiğini. Sadece ellerinden kollarından değil, tenlerinden canlarından bağıllar birbirlerine. Cennetten de kovulsa, sudan da çıksa aynı hepsinin anası. Uydurdukları hiçbir yalan örtemiyor asıl hikâyedeki bu tek gerçeği. Gece her seferinde sabaha dönüyor. Ne küçük bir karınca için duruyor dünya ne de koskoca bir adam için. Artık tanışmasalar da, korksalar da birbirlerinden ve kimse kimsenin yaşadığını bilmese dahi, bir yanları hatırlıyor olanları. Beraber yandılar ilk gün, parçaları dört bir yana saçılı ve beraber soğuyorlar şimdi. Belki de yaptıkları onca tantana sırf bu yüzden. Çünkü hiç üzülmek mi parçalarını kaybetmiş olan? Hiç hırçınlaşmaz mı?

MATHIAS ENARD

MINTIKA

İsterdim ki bu katar sürsün, sürsün ta
İstanbul'a ya da Siraküza'ya kadar,
sonuna kadar gitsin...

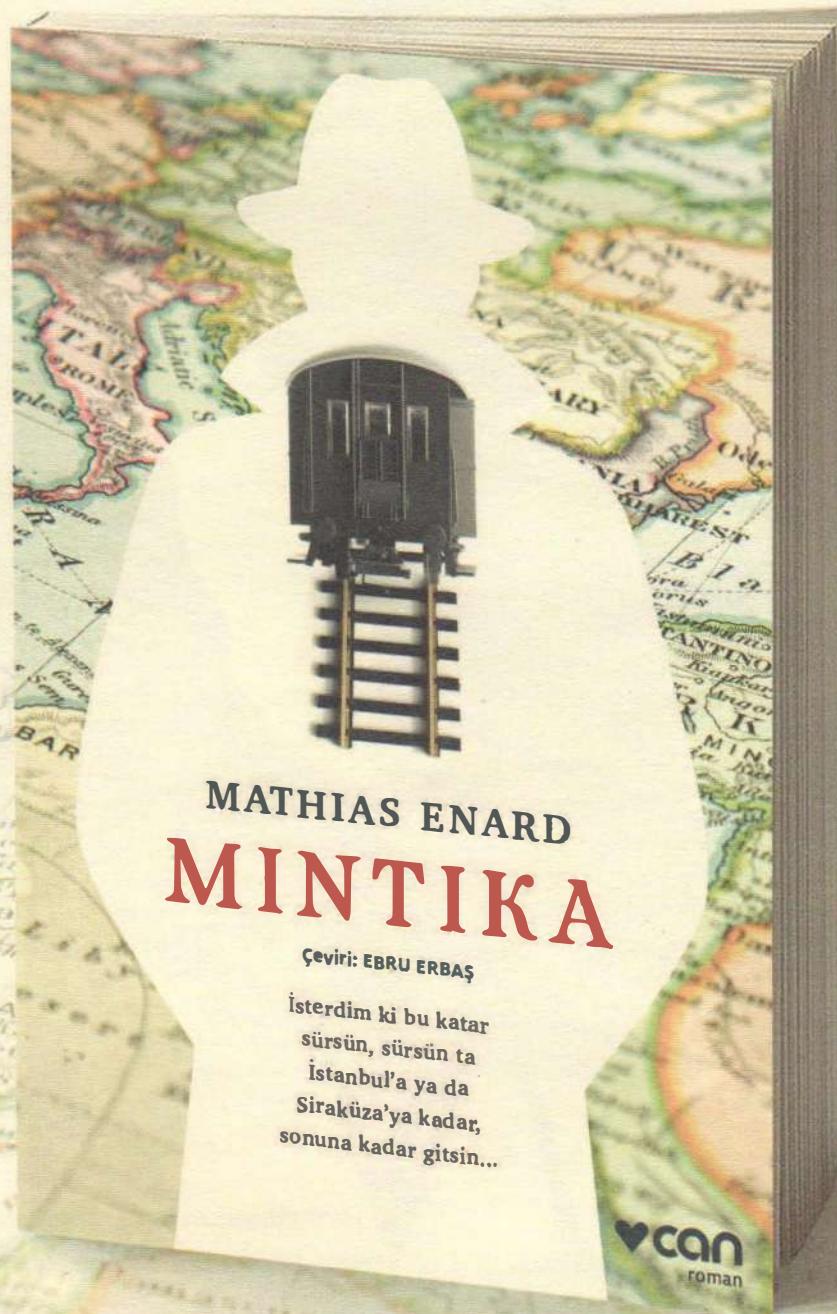
M

*asıl yasanacağımı, kenarda durup izlemeden
dünyanın nasıl hem içinde hem dışında
olunacağımı öğrendim. Bir daha asla ama asla
hayattan kaçmayacağım. Aşktan da...*

Audrey Hepburn

MATHIAS ENARD

MINTIKA

İsterdim ki bu katar sürsün, sürsün ta
İstanbul'a ya da Siraküza'ya kadar,
sonuna kadar gitsin...